

VESIHUOLTOYHTEISTYÖTÄ YLI RAJOJEN

Petri Juuti & Riikka Rajala

VESIHUOLTOYHTEISTYÖTÄ YLI RAJOJEN

PK-seudun yhteistyöhankkeet ja
yhdistymissuunnitelmat
ennen ja nyt
Espoon näkökulmasta

Petri Juuti & Riikka Rajala
Tampereen Yliopisto

© Kirjoittajat & Espoon Vesi

ISBN 978-951-857-559-0

ISBN 978-952-03-0411-9 (pdf)

Kansi ja taitto: Riikka Rajala

Paino: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy

SISÄLLYSLUETTELO

1. VESIHUOLTOA ESPOOSSA ENNEN KUNNALLISTA VESILAITOSTA	5
1.1. Kunnallisen vesihuollon alkuaikojen yhteistyöhankkeet.....	11
1.2. Dämman ja Bodom	14
1.3. Yhteistyötä Dämmanilla – vettä ostetaan edelleen Helsingistä.....	20
2. PÄIJÄNNE-TUNNELI JA KOLMISOPIMUS.....	27
3. ENSIMMÄISET FUUSIOSUUNNITELMAT.....	39
3.1. Hallinnollisia muutoksia Espoossa ja kolmisopimuskuntien yhteishankkeita.....	41
3.2. Kunnallinen osakeyhtiö hoitamaan pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa? 1980–90-vaihteen yritys...43	
3.3. Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.....	54
4. YHDISTYMISHANKKEET 2000-LUVULLA.....	77
4.1. PARAS-hanke.....	78
4.2. Eri vaihtoehtojen arviointia ja PK-seudun vesihuollon visio.....	80
4.3. Valmistelusta päätöksiin: Espoon otti aikalisän jättämällä asian pöydälle.....	112
4.4. Asian käsittely Espoon valtuuston ratkaisevassa kokouksessa 19.1.2009.....	118
4.5. YTV lakkautetaan ja uusi kuntayhtymä hoitamaan vesihuoltoa PK-seudulla?.....	126
5. LOPPULUKU – HAASTEITA RIITTÄÄ TULEVAISUUTEEN.....	131
INDEKSI.....	145
LÄHTEET.....	147
LIITE 1 Yhdistymisasian käsittely ratkaisevassa valtuuston kokouksessa 19.1.2009.....	150

1.

**VESIHUOLTOA
ESPOOSSA ENNEN
KUNNALLISTA
VESILAITOSTA**

**”NAAPURIAPUA” HELSINGISTÄ
JA VESIHUOLTOYHTIÖ**

Espoo on nopeasti kasvanut, moderni ja suomalaisittain suuri kaupunki. Espoo on kirjoitushetkellä vuonna 2009 Suomen toiseksi suurin kaupunki, jossa on noin 240 000 asukasta. Kaupungin väestönkasvu on ollut maamme mittakaavassa erittäin nopeaa, sillä 1950-luvun alussa espoolaisia oli alle 30 000. Espoon väkiluku kasvaa ennusteiden mukaan Suomen kunnista eniten vuoteen 2040 mennessä. Pienempien arvioiden mukaan tuohon mennessä väestö kasvaa 54 000 hengellä², mutta suurempien arvioiden perusteella väestön lisäys olisi yli 70 000 asukasta vuoteen 2030 mennessä.³ Tällöin ylittyisi jo 300 000 asukkaan raja. Kaupungin historiaa ja tulevaisuutta leimaa nopea väestönkasvu, joka vaikuttaa voimakkaasti myös vesihuoltoon. Vesihuollon alkutaival oli monivaiheinen ja sisältää useita yhteistyövaiheita jo ennen varsinaisia yhdistymishankkeita. Tässä tutkimuksessa esitellään näitä varhaisia yhteistyöhankkeita sekä myös uusia 2000-luvun vaiheita.⁴

Pitkälle 1900-luvun alkuun Espoon vesi- ja jätehuolto oli joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta Espoossa hoidettu varsin maaseutumaisesti kaivoilla sekä käymälöiden ja kompostien avulla. Espoolaisen vesihuollon varsinainen historia alkaa 1930-luvulta. Tällöin työllisyystilanne oli vaikea ja ajan hengen mukaisesti työttömille järjestyi töitä moniin rakennushankkeisiin sekä tie-, maa- ja metsätöihin. Työllisyystöissä suuri hanke oli kaivojen rakentaminen jo 1930-luvun alusta alkaen. Vuonna 1934 tehtiin jo muutakin vesihuoltoon liittyvää: tällöin toteutettiin sairaalan kaivo sekä silta ja vesijohto Stensvikiin

* Kiitos Osmo Seppälälle, Tapio Katkolle ja Harri Mäelle arvokkaista kommentteista työn eri vaiheissa.

2 <http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2004/204vrms.html>, tarkistettu 10.3.2009.

3 Maa ja Vesi Oy 2004.

4 Espoon vesihuollon historiasta katso tarkemmin tutkimuksista Juuti & Rajala 2007 ja Juuti & Rajala 2008.

eli Kivenlahteen Jorvaksentielle.⁵ Samoihin aikoihin alkoi vesihuollossa ilmaantua myös yksityistä aloitteellisuutta.

Arne Grahn halusi tarjota Westendissä tontinostajille mahdollisuuden liittyä vesi- ja viemäriverkostoon. Näiden töiden urakoinnin Grahn antoi YIT:lle vuonna 1935.⁶ Muualla Espoossa vesihuollon rakentaminen aloitettiin hieman myöhemmin. Esimerkiksi Otaniemessä Helsingin kaupungin vesilaitos aloitti vedenjakelun vuonna 1951 ja Tapiolassa vuonna 1953. Väkiluvun kasvu vaati kuitenkin panostamaan vesihuoltoon yhä enemmän, varsinkin kun vuonna 1953 tehtiin tutkimus vesihuollon tilasta. Kävi selväksi, että suurin osa Espoon kaivoista oli pilaantuneita ja vesihuolto oli muutenkin puutteellista monilla alueilla. Tässä vaiheessa vuonna 1957 perustettiin Espoon Vesihuolto Oy. Yhtiö vastasi Espoon vesihuollon rakentamisesta 1960-luvun puoliväliin, jolloin vesihuolto kunnallistettiin. Asukasluvun ja vesihuollon kova kasvu jatkui edelleen voimakkaana seuraavilla vuosikymmenillä.

Tapiolassa oli käytetty Helsingin vesilaitoksen vettä vuodesta 1951 ja Otaniemessä vuodesta 1953. Westendissä Grahnin aikainen verkko oli ruostunut ja huonokuntoinen. Vesihuolto Oy otti tehtäväkseen rakentaa uuden verkoston. Kun Tapiola rakennettiin, Asuntosäätiö teki Helsingin kaupungin kanssa sopimuksen ja verkosto vedettiin Munkkiniemen suunnalta Otaniemeen. Asuntosäätiö rakensi itse vesi- ja viemäriverkon. Jo 1956 Espoon Vesihuolto Oy oli sopimusten kautta rakentamassa vesi- ja viemäriverkkoa Tapiolaan.⁷

5 EKA KK 1931-34.

6 Ahlström & Westman 1951, 3, 51–53.

7 Lehtonen & Virtanen 1999, 6-7.

Espoon kunta sai osake-enemmistön Vesihuolto Oy:stä vuonna 1959.⁸ Espoon vesihuollon yhtiökokouksen valitsemassa hallintoneuvostossa oli toimikausina 1961–1963 yhteensä 15 jäsentä, joista Espoon kunnalla kymmenen, Kauniaisten kauppalalla kolme ja yksityisillä osakkeenomistajilla kaksi paikkaa. Huhtikuussa 1963 pidetyn yhtiökokouksen asettamassa hallintoneuvostossa oli sen 16 jäse-
nestä Espoon kauppalalla 14 ja Kauniaisten kauppalalla kaksi edustajaa. Espoon Vesihuolto Oy:n palveluksessa oli vuonna 1963 toimitusjohtajan lisäksi 51 vakinaista työntekijää. Näiden lisäksi yhtiön palveluksessa oli neljä autonkuljettajaa, neljä autonapumiestä, viisi mittamiestä, 10–15 putkimiestä sekä työnjohtajan palkkaamia kivi-
vuutyömiehiä työllisyystilanteen mukaan 20 – 300.⁹

Espoon kunnan ja Kauniaisten kauppalan omistama Espoon Vesihuolto Oy rakensi ensimmäisen viiden toimintavuotensa aikana 47 kilometriä vesijohtoa, josta suurin osa oli päävesijohtoa. Viemäriä rakennettiin 36 kilometriä. Tämän lisäksi rakennettiin Bodomin vedenkäsittelylaitoksen ensimmäinen vaihe. Yhtiöllä oli lisäksi Brinkinmäen vedenottamo Kauklahden vedentarvetta varten sekä vedenottamo Niittylässä paikallista tarvetta varten. Huopalahdessa oli kokeilussa jätevedenlammikkopuhdistamo ja paikalliset puhdistamot Viherraaksossa (Emscher-kaivo) ja Niittylässä.¹⁰ Espoon kunta oli vuokrannut Espoon Vesihuolto Oy:lle 50 vuoden ajaksi Åminnen vedenottoalueen Kauklahdessa ja Mäkkylän vesitornitontin.¹¹

Varsin mittavia hankkeita oli suunnitteilla 1960-luvun alussa. Esimerkiksi Espoonlahden patoamista makeavedenaltaaksi suunniteltiin. Patoamiseen esitettiin Espoon Sanomien (13.7.1962) mukaan

8 KK 1959.

9 EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

10 Espoon Sanomat 16.3.1962.

11 EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

kahta vaihtoehtoa. Ensimmäinen vaihtoehto oli Espoonlahden pohjukan patoaminen Jorvaksentien sillan kohdalta. Toisena vaihtoehtona oli ”*koko Espoonlahden patoaminen. Tällöin pato alkaisi Sökön niemen eteläkärjestä ja kulkisi Pentalan ja Medvastön saarien kautta Porkkalan niemen eteläosaan.*” Padon harjalle suunniteltiin esimerkiksi tietä, joka palvelisi alueen liikennettä. Ensimmäinen vaihtoehto oli jo tutkittu ja sitä koskeva anomus oli käsitelty valtioneuvostossa sekä edelleen lähetetty Vesistötoimikunnalle joulukuussa 1961. Tämän vaihtoehdon mukainen allas olisi ollut yli neljä neliökilometriä ja vesimäärä olisi ollut noin 10 miljoonaa kuutiota. Espoossa suunniteltiin samaan aikaan satamaa, mikä vaikutti oleellisesti patoamissuunnitelmiin: ”*Ellei satamaa rakenneta, on jälkimmäinen vaihtoehto eli koko lahden patoaminen todennäköinen ratkaisu.*” Koko lahden patoaminen olisi lehden mukaan ratkaissut koko Espoon ja Kirkkonummen makeanvedentarpeen kuluvan vuosisadan ajaksi.¹² Suunnitelmista huolimatta Espoossa ei koskaan ole padottu merenlahtea raakavesialtaaksi.¹³

Mikäli tämä merenlahden patoamissuunnitelma olisi toteutunut, olisi Espoon osallistuminen Päijänne-tunneliin jäänyt huomattavasti toteutunutta osuutta pienemmäksi.

Vuonna 1963 Espoossa käytössä olivat Bodomin vedenottamon lisäksi Brinkinmäen, Bolarskogin, Niittylän ja Viherlaakson vedenottamot. Helsingin vesijohtoverkkoon oli yhteys Mäkkylästä ja useista kohdista Tapiolassa. Yhteyksiä pitkin voitiin tarvittaessa ostaa vettä Helsingistä.¹⁴ Yhtiöllä oli vuoden 1962 lopussa vesijohtoa noin 79,5 kilometriä, josta 300–400 mm:n läpimittaista pääjohtoa oli noin 23 kilometriä. Putket olivat valurautaisia. Kokeilumielessä oli edellisten

12 Espoon Sanomat 13.7.1962; Espoon Sanomat 11.12.1961.

13 Jokinen 21.4.2006.

14 EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

lisäksi asennettu maan pinnalla kulkevia kesävesijohtoja vesijohtoverkoston läheisille, vesipulaa poteville alueille. Kokeiluluonteiset upotetut muoviputket mukaan lukien vuoden 1962 lopussa oli muovijohtojen kokonaispituus hieman yli 38 kilometriä, josta suurin osa oli halkaisijaltaan kaksituumaista.¹⁵ Helsingissä ryhdyttiin käyttämään muovia viemäriverkoston putkimateriaalina 1970-luvun alussa.¹⁶

Espoon Vesihuolto Oy:n ja Espoon kauppalan omistamien vesi- ja viemäriverkostojen lisäksi Espoon alueella oli myös eräiden muiden yhteisöjen omistamia vesi- ja viemärijohtoja. Tapiolan alueella oli täydellinen vesi- ja viemäriverkosto. Pääosan tästä viemäriverkostosta ja sen puhdistuslaitoksesta omisti Asuntosäätiö. Tapiolan viemäriverkostoa ja jätevedenpuhdistamoaa hoiti ja kunnossapiti muiden tehtäviensä ohella Tapiolan Kunnallisteknillinen Huolto Oy.¹⁷

Keskustelu Espoon Vesihuolto Oy:n kunnallistamisesta alkoi jo vuonna 1959 ja lopullinen päätös asiasta tehtiin syksyllä 1964. Tällöin kauppalala lunasti yhtiöltä kaikki sen omistamat laitteet ja rakenteet. Yhtiön toiminta päättyi käytännössä vuoden 1964 lopussa, mutta kirjanpidollinen toiminta jatkui vielä 1970-luvun alkupuolelle. Henkilökunta siirtyi toimitusjohtajaa ja kirjanpitäjää lukuun ottamatta Espoon kauppalan palvelukseen. Vuosikertomus vuodelta 1965 toteaa tehtävien siirron sujuneen kitkattomasti.¹⁸ Yhtiön taloudellisia epäselvyyksiä ruodittiin oikeudessa kuitenkin useita vuosia tämän jälkeen.

Tämä julkaisu keskittyy pääkaupunkiseudun (PKS) vesilaitosten väliseen yhteistyöhön ja erityisesti näiden vesilaitosten yhdistämiseen liittyvien vaiheiden kuvaamiseen Espoon näkökulmasta. Jätevesien puhdistuksen yhteistyövaiheet Espoossa on kuvattu julkaisussa Juuti & Rajala 2008.

15 EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

16 Herranen 2001, 219.

17 EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

18 EKA, Espoon Vesihuolto Oy, vuosikertomus vuodelta 1965.

1.1. Kunnallisen vesihuollon alkuaikojen yhteistyöhankkeet

Tapiolan verkosto siirtyi maaliskuun 1966 alusta Espoon kauppalan vesilaitoksen hallintaan. Tapiolaanhan oli vuodesta 1953 toimittanut vettä Helsinki. Siirto lisäsi veden ostoa Helsingiltä runsaasti Tapiolaan ja Mäkkylään. Vuonna 1965 vettä oli ostettu vain noin 41 500 kuutiometriä eli alle kaksi prosenttia tarpeesta, kun vuonna 1966 sitä ostettiin noin 568 000 kuutiometriä eli 15 prosenttia kauppalan veden tarpeesta. Otaniemen korkeakoulualue oli edelleen Helsingin kaupungin vesilaitoksen verkostoaluetta. Vuonna 1966 vedenkulutus kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna rajusti – vettä kului Espoon vesilaitoksen alueella noin 1 616 000 kuutiometriä eli noin 74 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuotena. Bodomin pumppaus kasvoi melkein 53 prosenttia.¹⁹

Tapiolassa asumismukavuus oli modernilla tasolla ja alueella myös viihdyttiin hyvin. Viihtyisyyden perustana oli mm. hyvin toimiva vesihuolto. Helsingin kaupungin valtuusto perusteli vesijohtoverkon rakentamista 1950-luvun alussa Espoon puolelle Munkkiniemestä Otaniemeen ja edelleen Tapiolaan sillä, että kyseiset alueet tultaisiin myöhemmin liittämään Helsinkiin. Toisin kuitenkin kävi.

Vuonna 1966 valmistuneessa tutkimuksessa Eeva-Maija Tuominen totesi, että lapsiperheet viihtyivät hyvin Tapiolassa. Hän haastatteli yhteensä 144 perheenäitiä, joista vain yksi vastasi viihtyvänsä

¹⁹ VL VK 1965; VL VK 1966.

huonosti.²⁰ *Espoon Sanomien* siteeraamassa tutkimuksessa todettiin asuntoalueeseen kohdistuneen kritiikin olevan turhaa:

Uudet asuinalueemme ovat viime aikoina saaneet kiivasta arvostelua osakseen. Niitä on väitetty liian väljiksi. On puhuttu henkisistä slummeista ja perheenäitien saamista neurooseista. Tämän tutkimuksen tulokset todistavat Tapiolan asuntoalueen kohdalta kuitenkin aivan toista.²¹

Haastatelluilta kysyttiin ”viihdyttekö Tapiolassa” ja äitejä pyydettiin pysymään vastauksissaan ”todellisuus pohjalla ja välttämään haaveajatuksia”. Vastaukset jakautuivat seuraavasti: erittäin hyvin viihtyi 63 prosenttia, hyvin 33 prosenttia, ei aivan hyvin kolme prosenttia ja huonosti yksi prosentti. Syyksi huonosti viihtynyt perheenäiti ilmoitti, että kolme perheenjäsentä kävi töissä kaupungissa eli Helsingissä. Pahimpina haittoina hän mainitsi pitkät työmatkat sekä sen, että naapurustossa oli liikaa lapsia. Tämän sosiaalipolitiikan laudaturtyön yhteenvetona todettiin lehdessä, että Tapiolassa erittäin hyvin tai hyvin viihtyviä oli tutkimuksen perusteella peräti 96 prosenttia.²²

Tyystin toisenlaisen kuvan tällaisesta asumisesta sai Jaakko Pakkasvirran debyytti-elokuvasta *Vihreä leski* (1968). Elokuvan yhtenä keskeisenä viestinä oli perheenäidin ahdistuminen ja ajautuminen ”moraalittomaan käytökseen” osin siksi, että kaikin mukavuuksin varustetussa asunnossa jäi ”liikaa aikaa” kun vesi virtasi vaivatta hanasta ja se mahdollisti aikaisempaan nähden helpon kotitaloudenpidon. Tämä Filmonorin tuottama elokuva perustui Pakkasvirran omaan käsikirjoitukseen. *Vihreä leski* oli ns. osallistuvaa elokuvaa ja sen kuvauksen kohteena oli nimettömän suomalaisen suurkaupungin asumalähiö, josta vahvasti tuli mieleen Tapiola.

20 *Espoon Sanomat* 15.3.1968.

21 *Espoon Sanomat* 15.3.1968.

22 *Espoon Sanomat* 15.3.1968.

Eija Pokkisen esittämä elokuvan päähenkilö, nuori perheenäiti kokee elävänsä ahdistavassa tyhjiössä hyvistä puitteista huolimatta ja elämä vähitellen käy yhä raskaammaksi. Mies ja perheen pienet lapset ripustautuvat häneen ja käyvät aina vain enemmän hänen hermoilleen. Elokuva kuvaa kärkevästi kotiäitien elämää lähiössä, joihin kohdistui ajankohtana myös moraalista paheksuntaa.

Lähiöiden kotirouvat nousivat elokuvan jälkeen takajaloilleen, koska *Vihreä leski* esitti lähiöt lähes maanpäällisenä helvetinä, joka tuottaa asukkaissaan yhteiskunnallista vieraantumista ja henkistä pahoinvointia. *Helsingin Sanomien* elokuva-arvostelussa elokuvaa keuhuttiin ja tämä suututti hyvin monet lähiöissä asuvat perheenäidit. Äitien aloittama keskustelu jatkui kuumana viikkokausia. Näiden mielipiteiden mukaan elokuva oli vääristelevää propagandaa ja kotilähiö oli ihana paikka, josta he eivät muuta minnekään.²³

Tyystin toisenlaisessa Espoon kolkassa, Otaniemessä, vesitornin suunnittelu alkoi Rakennushallituksen toimesta vuonna 1967 ja rakentamaan päästiin vuonna 1969. Espoon kauppala osallistui vesitornin kustannuksiin varaamansa osuuden mukaisesti.²⁴ Vesitorni valmistui vuoden 1971 puolella, mutta se otettiin käyttöön seuraavana vuonna. Puolet säiliötilavuudesta oli varattu Otaniemen valtioalueen ja puolet Espoon käyttöön. Tornin tehollinen tilavuus oli yhteensä 6000 kuutiometriä.²⁵ Otaniemen torni oli yhteinen vesitorni ja huippulämpökeskus, jossa toisistaan riippumattomat toiminnot yhdistyivät arkkitehtonisesti ja rakenneteknisesti vaativalla tavalla.²⁶

²³ <http://eufemia.blogspot.com/2007/07/ihmisyystvllisyys-ett-lauseet-ja.html>, tarkistettu 10.3.2009.

²⁴ VL VK 1966 – 1968.

²⁵ VL VK 1970 – 1971.

²⁶ Asola 2003, 79.

1.2. Dämman ja Bodom

Espoon Dämmanin vedenkäsittelylaitos käynnistyi kesäkuussa 1967. Laitoksen valmistuttua vesiverkosto jaettiin erillisiin Bodomin ja Dämmanin pintaveden jakelualueisiin sekä Kauklahten, Puolar metsän ja Niittylän pohjaveden jakelualueisiin. Bodomin alueeseen kuuluivat Turuntien läheiset alueet ja Kauniainen, kun Dämmanin jakelualue käsitti Etelä-Espoon.²⁷

Bodomin pintavesilaitoksen rakentamistarve johtui osaltaan Espoon kunnan nopeasta kehityksestä ja väestön kasvusta. Kunnan väestönkasvu oli ollut 1960-luvulle tultaessa suhteellisesti maan suurinta. Vuoden 1955 alussa henkikirjoitettu väestö oli 35 836 ja vuoden 1960 alussa noin 53 000. Kasvu oli pääasiassa muuttoväen aiheuttamaa – noin 4000 henkeä vuodessa – eikä kasvulle ollut näkyvissä loppua. Espoossa toteutettiin useita alueellisia rakentamishankkeita.²⁸ Tämä kasvu heijastui suoraan myös vesihuoltoon. Espoon Vesihuolto Oy:n ensimmäisessä vuosikertomuksessa vuodelta 1958 asiaa on kuvattu seuraavasti.

Yhtiön nopeaan kehitykseen ovat vaikuttaneet Espoon useimpien asutustaaajamien vaikea vesihuoltotilanne ja miltei koko vuoden vaikeana jatkunut työttömyys. Espoon kunnan tuki ja rahoituslaitosten myönteisyys yrityksellemme ovat tehneet mahdolliseksi tämän oloissamme suuren ja vaikeasti toteutettavan tehtävän ripeän aloittamisen.²⁹

Espoon itäosa sai veden Helsingin kaupungilta keskinäisen sopimuksen perusteella, mutta veden jakelualue oli rajattu. Vedentarpeen nopeasti lisääntyessä ryhdyttiin suunnittelemaan Espoon kunnan ja Kauniaisten kauppalan omavaraista vedenhankintaa. Pohjavesiesiintymiä ei kunnassa sanottavasti ollut ja useat 1960-luvun

²⁷ VL VK 1967; VL VK 1969 – 1970.

²⁸ Vuorinen 1960.

²⁹ Espoon Vesihuolto Oy, VK 1958.

Kuva 1.

Dämmanin pato. Padolla voidaan säännöstellä virtaavan veden määrää. (Rajala 2006)

asutuksen läheiset järvet olivat laadultaan ja määrältäänkin riittämättömiä, joten päädyttiin tutkimaan Bodomjärveä. Järven sijainti oli Espoon kehitystä silmällä pitäen hyvä ja sen vesi hyvänlaatuista.³⁰

Espoon Vesihuolto Oy hankki omistukseensa Bodomin suunnitelman vuonna 1958. Yhtiö haki tammikuussa 1959 lupaa vedenottoon Bodomjärvestä 2000 kuutiometriä vuorokaudessa (noin 23 litraa sekunnissa). Lupa vastasi noin yhtä kuudesosaa vuoden 1991 käytöstä. Espoon Vesihuolto täydensi hakemustaan tammikuussa 1960 siten, että maksimivedenotto olisi noin 13 000 kuutiometriä vuorokaudessa (150 litraa sekunnissa). Tämän vesimäärä arvioitiin riittävän sen hetkisten kulutuslukujen mukaan noin 50 000 – 60 000 asukkaalle. Vesioikeuskäsittelyn edellyttämä alkukokous pidettiin 3.4.1959 Bembölen kahvituvassa. Silloisen tie- ja vesirakennushallituksen määräämänä toimitusinsinöörinä oli DI Hans Korsbäck aina vuoteen 1962 asti. Länsi-Suomen vesioikeuden päätös asialle saa-

³⁰ Vuorinen 1960.

tiin 2.10.1965. Vesilaitos sai säännöstellä järveä ja ottaa vettä enimmillään haetun määrän eli 150 litraa sekunnissa.³¹

Tyypiltään Bodomjärvi oli rehevä, jota se oli ollut Valtakarin³² (1991) mukaan jo satoja vuosia. Raakavesi oli savisameaa, mikä oli toisaalta kiitollista veden käsittelyn kannalta. Levätuotanto oli runsasta ja vedenkäsittelyn kannalta vaikeimmat vuodet olivat 1966 ja 1980. Erityisesti vuonna 1966 järvi tuli tunnetuksi sinileväkasvustostaan.³³ Bodomin vesilaitoksen pääsuunnittelun teki Insinööritoimisto Maa ja Vesi Oy. Laitoksen arkkitehtinä oli Erkko Virkkunen ja rakennussuunnittelijana Insinööritoimisto Viljo Kuuskoski. Urakoitsijana toimi Insinööritoimisto Vesto Oy.³⁴ Bodomjärven vedenkäsittelylaitosta ja siitä lähtevien pääsyöttöjohtojen rakentamista koskevat Insinööritoimisto Vesto Oy:n laatimat suunnitelmat hyväksyttiin valtuustossa 28.10.1958. Suunnitelman toteutus annettiin Espoon Vesihuolto Oy:n tehtäväksi, joka sai tähän tarkoitukseen pitkäaikaisen lainan.³⁵ Vesioikeudellinen lupa Bodomjärven säännöstelemiseksi saatiin vuonna 1966. Vedenotto laillistui ja säännöstelypadot sekä muut rakenteet voitiin toteuttaa keväällä ja kesällä 1966. Säännöstely takasi kuitenkin aikoina vedenoton määräksi noin 100 litraa sekunnissa eli noin 8600 kuutiometriä vuorokaudessa.³⁶

Vedenkäsittelylaitos otettiin käyttöön keväällä 1961. Tällä laitoksella ei ollut tarkoitus yksin vastata yhä kasvavaan vedentarpeeseen, eikä sillä olisi siihen pystyttykään. Kun Tapiolan alueella alkoi olla kerrostalojen ylimmissä kerroksissa pysyvästi vedestä pulaa huippukulutusaikoina, yhdistettiin Bodomilta tulevat vesijohdot Tapiolassa ole-

31 Sipi 1974, 1.

32 Juha Valtakari oli Espoon Veden johtajana vuosina 1966-1994.

33 Valtakari 6.3.1991.

34 Vuorinen 1960.

35 EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

36 VL VK 1966.

Kuva 2.

Omat kaivot ovat nykyään kaupungeissa melkein pä ainoastaan pihankoristeita. Yksityinen kaivo Vantaalla. (Juuti 2007)

vaan Helsingin kaupungin verkostoon. Heti tuli selväksi, että Bodommin vedenottamo oli laajennettava lopulliseen laajuuteensa. Laajennussuunnitelmien valmistuttua päästiin työt aloittamaan nopeasti jo syyskuussa vuonna 1962. Työt valmistuivat vuoden 1963 puolella. Laajennustyöt teki Insinööritoimisto Vesto, joka oli rakentanut myös vedenkäsittelylaitoksen ensimmäisen vaiheen.³⁷

Bodomjärven vedenkäsittelylaitosta ja myös pH:n säätöä ohjattiin koko vesilaitoksen toiminnan ajan käsikäyttöisesti. Alkuaikoina kemikaalit mm. alumiinisulfaatti kannettiin 40 kilon säkeissä laitoksen yläkertaan, josta ne syötettiin tarpeen mukaan siiloon. Klooripullojen vaihto tehtiin ”ketjujen avulla, ja tapahtuma oli aina eräänlainen kohokohta”. Onnettomuuksia ei kuitenkaan tapahtunut.³⁸

37 Espoon Sanomat 3.5.1963.

38 Juuti & Rajala 2007.

YHTEISTYÖTÄ VESITUTKIMUKSISSA BODOMILLA

Laajennuksen valmistuttua Bodomin vesilaitoksen teho nousi kolminkertaiseksi alkuperäiseen verrattuna eli 150 litraan sekunnissa, millä voitiin turvata 50 000 asukkaan vedentarve. Bodomin vedenottamon laajentamisen ohella Espoon Vesihuolto Oy rakensi vuonna 1962 Bolarskogin alueelle pohjavedenottamon, jolla voitiin turvata paikallinen vedentarve, kunnes päävesijohdot alueelle valmistuivat. Tämän jälkeen se jäisi varaottamoksi. Toinen vastaava pohjavedenottamo siirtyi yhtiölle Westendissä, jonka vesihuolto siirtyi samalla kokonaan yhtiön vastuulle. Aikaisemmista pohjavedenottoista olivat erillisine vesijohtoverkostoineen käytössä Kauklaahden ja Niittylän pohjavedenottamot. Viherlaakson pohjavedenottamo oli vuonna 1963 varavesilähteenä, jolla turvattiin veden saanti paikallisesti parin päävesijohdossa tapahtuneen katkeamisen aikana.³⁹

Bodomjärven vedenkäsittelylaitoksen veden laadussa oli ajoittaisia hajua- ja makuhäiriöitä. Erityisesti ongelma kiusasi elo-syyskuussa vuonna 1966. Häiriö oli poikkeuksellinen, eikä sen perussyitä saatu selville. Bodomjärven sinileväkasvustot eivät olleet niin suuria, että ne olisivat sellaisenaan olleet häiriön syynä. Sädesienikasvusto oli erittäin runsasta, mutta varmuudella ei voitu tietää, olivatko nekään välittömiä häiriön aiheuttajia. Hajun ja maun kynnsarvot olivat erittäin suuret, kun ne olivat normaalisti välillä 10 – 25, olivat ne pahimpina aikoina 100 – 170.⁴⁰

Vesilaitoksen tutkimusyksikön päällikkö, limnologi Martti Hämäläinen aloitti vesilaitoksen palveluksessa 16.11.1966. Hämäläinen joutui kokeilemaan monenlaisia keinoja vesistön ongelmien ratkaisemiseksi:

Kuparisulfaatin käyttö ei kuitenkaan ole kovin mukavaa vesistön kannalta, koska se painuu pohjasedimentteihin ja varastoituu sinne. Pyrittiin löytämään muita vaihtoehtoja, joilla saataisiin sama paraneminen aikaan. Sitten alettiin tehdä järvenhoitotoimenpiteitä. Tietoisesti pyrittiin saamaan happitilanne järvessä paremmaksi ja pyrittiin saamaan vesi vaihtumaan järvessä niin, ettei huonoa vettä tulisi lainkaan laitokselle. Sinne hankittiin hapettimia, jotka painoivat päällysvettä alusvedeen ja sillä lailla hapettivat alusvettä. Sitten toteutettiin alusveden poistosysteemi, joka otettiin Espoossa käyttöön ensimmäisenä Suomessa. Ensimmäinen tehtiin Dämmanin tekojärvessä kesällä 1968, kun olin saanut kolme insinööriä uskomaan että se auttaa. Bodommin järveen vastaava saatiin 1980.⁴¹

Häiriön poistamiseksi vuonna 1966 syötettiin vedenottoputken läheisyyteen kuparisulfaattia, mutta ilman todettavaa vaikutusta. Vastavasti raakavesikaivoon syötettiin kaliumpermangaattia ja aktiivihiltä. Tämäkään ei auttanut. Aktiivihili ei toiveista huolimatta pienentänyt hajun ja maun kynnsarvoja. Permanganaatilla tuli hieman parempi tulos, muttei ratkaisevaa parannusta. Tutkimuksia tehtiin häiriön aikana oman vesilaboratorion lisäksi Helsingin vesilaitoksen ja yksityisten insinööritoimistojen toimesta.⁴²

Rehevöityminen kuitenkin jatkui ja 1960–70-lukujen vaihteessa voimakkaat leväkukinnat ja alusveden happivajaus olivat jokavuotisia ilmiöitä, joihin kiinnitettiin huomiota myös paikallisessa sanomalehdessä.⁴³ *Espon Sanomat* uutisoi mm. toukokuussa 1972 otsikolla ”*Bodomminjärven rehevöitymiskehitys pysäytettävä*”.⁴⁴

Myös näistä syistä Päijänne-tunnelin vettä tarvittiin kipeästi. Bodommin vesilaitoksen käyttö päättyi 13. maaliskuuta 1998. Kulutuksen kasvu tyydytettiin hankkimalla vettä seudullisena yhteistyönä - 1980-

41 Hämäläinen 10.1.2006.

42 VL VK 1966.

43 *Espon Sanomat* 4.5.1971.

44 *Espon Sanomat* 5.5.1972.

luvun alkuvuosista lähtien lähinnä Päijänteestä. Veden ominaiskulu-
tus laski 1970-luvulta lähtien mm. jätevesimaksulain ja vettä sääs-
tävän tekniikan laajenemisen myötä. Seudullisen yhteistyön myötä
Espoossa alettiin myydä vettä ensin Kirkkonummelle vuodesta 1977
ja Vantaan länsiosiin vuodesta 1982 alkaen.

1.3. Yhteistyötä Dämmanilla – vettä ostetaan edelleen Helsingistä

Espoossa etsittiin ratkaisuja kasvavaan veden tarpeeseen ja Däm-
manin pintavesilaitoksen suunnittelu käynnistyiikin 1960-luvun puoli-
välissä. Laitos on edelleen käytössä kirjoitushetkellä vuonna 2009.

Dämmanin vedenkäsittelylaitosta ryhdyttiin rakentamaan syksyllä
1965. Vesilaitos rakennettiin lähelle toimintansa lopettanutta van-
haa Ehrnroothien omistamaa voimalaitosta. Ehrnrooth piti kaupun-
gin vedentarvetta tärkeänä asiana ja myi tontin kaupungille halvalla.
Voimalaitosta varten oli alueelle rakennettu aikanaan pato ja Däm-
manin tekojärvi. Nuuksion erämaahan satanut vesi virtasi Gum-
bölenjokea pitkin Dämmanin tekojärveen, josta vettä alettiin ottaa
vesilaitokselle.⁴⁵ Dämmanin vesilaitoksen urakoitsijana oli Insinöö-
ritoimisto Vesipojat Oy. Samana syksynä vesioikeudelle lähetettiin
Dämmanin vedenottohakemus.⁴⁶ Vedenkäsittelylaitoksen vedenot-
toluvan edellytyksenä olleet alku- ja katselmuskokoukset pidettiin
vuonna 1967.⁴⁷

45 Jokinen 21.4.2006.

46 VL VK 1965.

47 VL VK 1967.

Dämmanin vedenkäsittelylaitos valmistui ja aloitti toimintansa kesäkuun 1. päivänä vuonna 1967. Laitoksen nimellisteho oli 300 litraa sekunnissa eli noin 26 000 kuutiometriä vuorokaudessa. Laitos oli teholtaan kaksinkertainen verrattuna Bodomin vedenkäsittelylaitokseen. Uuden laitoksen myötä vuonna 1967 Espoon oma vedenpumpaus lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna peräti 36 prosenttia (1 153 082 kuutiometriä enemmän) ja veden osto Helsingistä pieni jopa 43 prosenttia (338 844 kuutiometriä vähemmän). Espoon ja Kauniaisten alueella Otaniemi mukaan luettuna veden pumppaus lisääntyi edellisvuoteen verrattuna viidenneksen.⁴⁸

Vesilaitoksen laboratorio sijaitsi Bodomin laitoksella. Keväällä 1967 vesilaboratorio siirrettiin Bodomilta Dämmanin laitokselle. Laboratorioon hankittiin uusia tutkimusvälineitä, jotka mahdollistivat monipuolisempaa tutkimusta. Vuonna 1967 tehtiin yhteensä 1921 näytteestä kaikkiaan noin 18 800 vesianalyysiä. Lisäksi erityisesti rakennettavien vesi- ja viemäriinjojen varrella olleita kaivoja tarkkailtiin mahdollisten korvausvaatimusten varalta.⁴⁹ Alussa Dämmanin laitokselle aiheutti vaikeuksia säännöstelyn puuttumisesta johtuva vähäinen virtaus Gumbölejoesta, mikä osaltaan aiheutti happikatoa sekä raudan ja mangaanin pelkistymistä. Tämä huononsi vedenlaatua.⁵⁰

Laitoksen vihkiäiset pidettiin 10.11.1967, ja juhlapuheen piti apulaiskauppalanjohtaja L. Honkanen. Hän totesi puheessaan Espoon vesikysymyksen tulleen nyt ratkaistuksi. Honkanen taustoitti puheessaan vesikysymyksen syntyä ja totesi, että Espoon kauppalan voimakkain väestön lisäyksen ja verkostoalueen laajentumisen seurauk-

48 VL VK 1967.

49 VL VK 1967.

50 VL VK 1967.

sena on vedenkulutus kasvanut poikkeuksellisen paljon. Kulutuksen kasvu oli jopa nelinkertainen väestönkasvuun verrattuna.⁵¹

Honkanen lisäsi vielä, että tämä kasvu aiheutti ”*raskaita rakennusvelvoitteita vesilaitoksen toimialueella*”. Kaikesta rakentamisesta huolimatta vasta hieman alle puolet kauppalan asukkaista oli tuossa vaiheessa pystytty liittämään kunnalliseen vesijohtoverkostoon. Hänen käsityksensä mukaan Dämmanin valmistuminen oli ”*samalla eräs ratkaiseva vaihe vesilaitoksen kehityksessä*”. Yhdessä Bodomin laitoksen kanssa uudella laitoksella saatiin käyttöön sellaisia pintavesivaroja, joista voitiin valmistaa laadullisesti tyydyttävää vesijohtovettä. Samalla se merkitsi myös omiin raakavesivaroihin perustuvan ”vedenpuhdistustoiminnan” eli vedenkäsittelyn päätepidettä. Oli nimittäin selvillä, että Dämmanin ja Bodomin yhteenlaskettu kapasiteetti riittäisi ennusteiden mukaan korkeintaan 1970-luvun alkuvuosiin saakka.⁵² Honkanen toteaa:

*Vedenkulutuksen voimakas kasvu ja Helsingin seudun vesivarojen riittämättömyys sekä laadulliset näkökohdat ovatkin pakottaneet kuntia yhteistoimintaan ja uusien vesivarojen hankintaan. Tästä on ollut seurauksena mm. kolmisopimus Helsingin kaupungin ja Maalaiskunnan sekä Espoon kauppalan välillä ja kuntien aloitteeseen perustuva ja TVH:n kehittämä Päijänne-suunnitelma, jolla on tarkoitus ratkaista lopullisesti vesikysymys ainakin vuosituhannen vaihtumiseen asti.*⁵³

Näin myös myöhemmin kävi. Honkanen totesi puheessaan, että vaikka nyt tehdyt investoinnit olivat raskaita, ne olivat kuitenkin vaatimattomia verrattuna 1970-luvulla tarvittavaan pääomaan.⁵⁴ Myös tässä arviossaan hän oli oikeassa.

51 Espoon Sanomat, 17.11.1967.

52 Espoon Sanomat, 17.11.1967.

53 Espoon Sanomat, 17.11.1967.

54 Espoon Sanomat, 17.11.1967.

Dämmanin tekojärven vedenlaatu oli vuonna 1968 myös kesäaikaan suhteellisen hyvä. Pahimmat levien aiheuttamat haju- ja makuhäiriöt vältettiin usealla kuparisulfaattikäsittelyllä sekä estämällä tekojärven kerrostuneisuus. Ylipäättään espooalaisten nauttimaa vettä pidettiin kelvollisena ja mikä tärkeää – parempana kuin helsinkiläisten vesi. *Espoon Sanomat* kirjoitti heinäkuussa 1969 otsikolla ”Espoolaisten juomavesi kelvollista juotavaksi” seuraavasti:

Espoolaiset saavat koteihinsa parempaa ja enemmän puhtaalta vedeltä maistuvaa vettä kuin helsinkiläiset. Tulevaisuudenkin luulisi olevan turvattu, sillä ei ole tietoaakaan, että Bodomjärven rantamille pystytettäisiin teollisuuslaitoksia, jotka saastuttaisivat elintärkeän lähteen. Espoossa toimii kaksi suurempaa vedenpuhdistuslaitosta, Bodomin ja Dämmanin, sekä kolme pohjavedenottamoaa.⁵⁵

PIENTÄ KILPAILUHENKEÄ

Veden laatuongelmia ei kuitenkaan oltu vielä voitettu myönteisistä otsikoista huolimatta. Kesällä 1971 tehtiin Dämmanin veden maun ja hajun parantamiseen tähtääviä kokeita yhteistyössä insinööritoimisto Vesi-Hydron kanssa. Kokeet antoivat viitteitä mahdollisuudesta käyttää otsonointia. Dämmanin veden tilanne oli Bodomia huonompi tultaessa 1970-luvulle. Raakavedessä esiintyi sitkeästi makuvirheitä ja levää torjuttiin kuparisulfaattilla. Kesällä 1975 Dämmanin yläpuolisilla reittijärvillä poistettiin mekaanisesti vesikasveja kaupungille hankitulla niittoveneellä.⁵⁶

Dämmanin vedellä tehtiin otsonointikokeita Helsingin kaupungin koetsonaattorilla vuonna 1975. Tämän lisäksi otsonointia kokeiltiin myös laitoksella. Saadut kokemukset puolsivat otsonin käyttöä haju- ja makuvirheiden poistamiseksi. Veden kovuuden eli alkaliniteetin nostamiseksi kokeiltiin hiilidioksidia (CO₂) laitosmittakaavassa.

⁵⁵ VL VK 1968; *Espoon Sanomat*, 18.7.1969.

⁵⁶ VL VK 1968 - 1975.

Myös tämä antoi positiivisia tuloksia.⁵⁷ Anja Frisk oli Espoon Vesi-
laitoksen laboratoriopäällikkönä vuosina 1966–1992. Hän muistelee
otsonoinnin ja kloorauksen vaiheita Espoossa:

*Espoossa ja Helsingissä siirryttiin otsoniaikakauteen yhtai-
kaa 1980-luvun alussa. Muualla maailmassa otsoniin liitet-
tiin myös hiilisuodatus, mutta siihen ei täällä katsottu ole-
van vielä varaa, vaikka myöhemmin kyllä tehtiin kokeiluja
hiekkasuodattimien päälle kerrostetulla hiilellä. Systeemit
olivat näissä kaupungeissa erilaiset. Espoossa päädyttiin
etuotsonointiin Vesi-Hydron kokeiden perusteella.*

*Kaikissa vesilaitoksissa syötettiin veteen reippaasti klooria,
mutta uusien analyysimenetelmien myötä saatiin tietoa eri-
tyisesti humuksen kanssa syntyvistä haitallisista aineista,
aluksi kloroformista. Minä teetin eri laboratorioissa kloroformi-
analyysijä, kun omat laitteet eivät riittäneet. Huomasin
sitten, että Helsingin vedestä katosi kloroformi talviaikaan.
Arvasin syyn oikein. Vantaan raakavedessä oli silloin enem-
män ammoniumia. Syötimme Dämmanin veteen ammo-
niumsulfaattia ja saimme hämmästyttävän tuloksen, kloro-
formi katosi. Ammonium sitoi sen. Tämä tapahtui keväällä ja
syksyllä aloimme täysmittaisen ammoniumsulfaatin syötön,
näin sidottiin kloori. Helsinkiin ilmoitin asiasta jo keväällä.
Helsinki aloitti myös syötön samoihin aikoihin. Hassua oli
se, että sitten loppukesällä minulle tuli lopulta koko kevään
jossain kierrellyt lehti JAWWA, jossa kerrottiin ammonium-
lisäyksestä! Oli sitten hoksaajia ollut samaan aikaan muu-
allakin! Harmitti sen verran, että tilasin ihan omaa lehteä
kymmenisen vuotta vain että saisin sen ajoissa. Yritin ker-
toa tästä menetelmästä parille tämän alan kemian profes-
sorille, mutta he eivät ollenkaan uskoneet koko juttua.⁵⁸*

Dämmanin otsonointilaitoksen vastaanottotarkastus pidettiin tou-
kokuussa 1979. Laitoksen oman henkilökunnan tekemät laitteisto-
asennukset valmistuivat kesäkuun puoliväliin mennessä ja otsonointi
aloitettiin kesäkuun viimeisellä viikolla vuonna 1979. Otsonilaitok-
sen alakerrassa sijainneet uudet klooritilat ja korjaamo otettiin myös
käyttöön vuoden 1979 puolella. Jälkikemikaliointitilojen ja uuden

⁵⁷ VL VK 1975.

⁵⁸ Frisk 31.8.2006.

puhdasvesialtaan osalta rakennustyöt oli aloitettu tammikuussa ja ne valmistuivat vuoden 1980 puolella. Helsingin Pitkälän otsonointilaitos valmistui myös vuonna 1979 ja kulutukseen toimitettiin otsonoitua vettä 4.7.1979 alkaen.⁵⁹

Espoossa Dämmanin veden makuvirhe oli todellinen haaste vesilaitokselle. Virheen katsottiin aiheutuvan mm. yläpuolisen vesistön mataluudesta lämpimän veden uuttaessa hajua ja makua aiheuttavia yhdisteitä järvien pohjalietteestä ja runsaasta vesikasvustosta.⁶⁰ Dämmanilla käytetty alkuklooraus jäi pois käytöstä 1970-luvulla. Kloorin käyttö nousi esille koko Suomessa ja muualla maailmassa 1980-luvulla. Silloin julkisuuteen kerrottiin, että kloorattu juomavesi oli hyvin mutageenistä eli sisälsi aineita, jotka pystyivät vaurioittamaan DNA:ta paikkakunnilla, joilla vesilaitos käytti raakavetenä runsaasti humusta sisältävää pintavettä. Mutageeniset yhdisteet syntyivät humuksesta kloorattaessa vettä. Kloorausta käytettiin vesijohdoverkostossa tapahtuvan mikrobikasvun estämiseksi. Veden muta-genisuus oli Suomessa runsainta 1960–80-luvuilla.⁶¹

Dämmanin vedessä maistui alkukloorauksen aikana vielä selvä kloorin maku. Veden laatuun alkukloorauksesta luopuminen ei vaikuttanut. Ainoa vesilaitoksella näkynyt muutos oli kesäaikaan ilmentyneet hyttysset, joiden syntymisen alkuklooraus oli estänyt.⁶²

59 VL VK 1979.

60 VL VK 1976.

61 Ks. tarkemmin Komulainen.

62 Löksy 21.4.2006.

2.

PÄIJÄNNE-TUNNELI JA KOLMISOPIMUS

Helsingin vesilaitostoiminnan kehittäminen sai vauhtia vuonna 1959 koetusta Vantaanjoen leväongelmasta. Välittömien parannusten lisäksi alettiin suunnitella myös keskipitkän ja pitkän aikavälin veden hankintaa. Alkuna Päijänne-hankkeen suunnittelulle voidaan pitää vuoden 1963 lopussa valtioneuvostolle jätettyä kirjelmää, joka koski Etelä- ja Lounais-Suomen käyttöveden hankinnan yleissuunnitelman laadintaa. Varsin samaan aikaan Helsingin vedenhankinnan tarpeiden kanssa nousi myös Helsingin naapurikunnissa tarve saada lisää vettä. Vedenkäytön kasvuennusteet näyttivät 1960-luvulla ja vielä aivan 1970-luvun alussakin voimakasta kasvua, jonka aiheuttamaa vedentarpeen lisäystä ei paikallisista raakavedenlähteistä pystytty tyydyttämään. Piti siis keksiä jokin aivan uusi ratkaisu. Ylikunnallinen yhteistyö ja kaukovedenhankinta nousivat koko pääkaupunkiseudun vedenhankinnan tulevaisuudenratkaisuina esille.

Helsingin vesilaitostoiminta alkoi kehittyä vuonna 1959, kun Vantaanjoessa oli esiintynyt paha leväongelma. Välittömien parannusten lisäksi alettiin suunnitella keskipitkän ja pitkän aikavälin veden hankintaa.⁶³ Alkuna Päijänne-hankkeen suunnittelulle on pidetty vuoden 1963 lopussa valtioneuvostolle jätettyä kirjelmää, joka koski Etelä- ja Lounais-Suomen käyttöveden hankinnan yleissuunnitelman laadintaa. Kirjelmän lähettäjinä olivat Maalaiskuntien Liitto, Helsingin seutukaavaliitto, Espoon kauppala, Helsingin maalaiskunta, Suomen Kaupunkiliitto, Lounais-Suomen seutukaavaliitto sekä Helsingin ja Turun kaupungit. Etelä-Suomen vesihuollon ongelmat oli tiedostettu ja vedenhankinnan turvaaminen seudulla katsottiin valtakunnalliseksi kysymykseksi. Kirjelmässä tuotiin esille alueen riittämättömät vesivarat väestönmäärään nähden. Laadittujen ennusteiden mukaan vesijohtoveden ominaiskulutus tulisi edelleen kasvamaan. Etelä- ja Lounais-Suomen vedenhankinnan kokonaisvaltainen ratkaisu oli niin laaja asia, etteivät yksittäiset kunnat tai kuntien yhteenliittymät voineet sitä tehdä. Kysymyksen valtakunnallisen luonteen vuoksi

sen hoitaminen katsottiin kuuluvan tie- ja vesirakennushallitukselle, jonka valtioneuvosto määräsikin vuoden 1964 alussa laatimaan Etelä-Suomen käyttöveden hankinnan yleissuunnitelmaa yhteistyössä kuntien ja teollisuuden kanssa.⁶⁴

Tie- ja vesirakennushallitus esitti vuonna 1968 raakaveden siirtoa tunnelissa koko Päijänteeltä Helsinkiin ulottuvalla matkalla. Tunnelin rinnalle tulisi varajärjestelmä, jossa vettä voitaisiin siirtää jokia ja muita avouomia pitkin. Tunnelin purkukohdaksi oli valittu Silvolan tekoaltaan tienoot. Lyhin reitti Silvolasta Päijänteelle oli 115 kilometriä pitkä, mutta kyseistä reittiä ei pidetty parhaana vaihtoehtona. Riihimäen - Hyvinkään seudun väestönkasvu ja teollistuminen huomioiden ottaen linjaus siirrettiin länteen päin Hyvinkään seudulle ja vasta sieltä kohti Päijännettä. Linjauksen siirto oli tarpeellista myös siksi, ettei tunnelia voitu käytetyllä louhintatekniikalla rakentaa Vesijärven alle.⁶⁵

Päijänne-tunneli puhutti Espoossa suunnitelman alkuvaiheesta alkaen ja hankkeen vaiheita uutisoitiin *Espoon Sanomissa* ahkerasti. Toukokuussa 1968 lehti uutisoi asiaa otsikolla ”*Helsingin ja Uudenmaan vedenhankinta*” pitkässä artikkelissaan, joka jatkui seuraavissakin numeroissa. Lehti perusteli hanketta ja siteerasi tekniikan tohtori Eero Kajosaaren puhetta Uudenmaan Maakuntaliiton kokouksessa. Puheessa todettiin mm. seuraavaa:

Tulevaisuuden vedenotto paikaksi koko Helsingin aluetta varten on valittu Päijänne. Veden laatu eräissä Päijänteiden osissa sekä koko järven suojaamismahdollisuudet jättävät tosin melko lailla toivomisen varaa, mutta vedenhankintasuunnitelmat on silti perustettu tähän järveen eräin varauksin. Järven suojaamistoimenpiteet ovat melko lailla tehostettavissa nykyisestään ja parhaimman takeen veden laadun säilymisestä vesilaitostarkoituksiin sopivana antaa Päijänteiden suuri vesitilavuus ja järven kautta virtaavan

64 Erkola et al. 1982, 18-19.

65 Herranen 2001, 167.

veden suuri määrä, mitkä seikat yhdessä antavat järvelle varsin suuren puhdistumiskyvyn. Keskeisenä periaatteena suunnitellussa teknillisessä järjestelyssä on, että kaikki yleisten vesilaitosten tarvitsema vesi Helsingin vesihuolto-alueella tuodaan Päijänteestä tunnelilla koko matkan täysin suojattuna.⁶⁶

Tunnelisuunnitelma loi myös merkittävää poliittista painetta Päijänteeseen suojeluun järven rantamilla.

ESPOO MUKAAN YLIKUNNALLISEEN YHTEISTYÖHÖN

Espoossa katsottiin 1960-luvulla, että kauppalan omat vesivarat, joilla tarkoitettiin Bodomjärven ja Nuuksion Pitkäjärven sekä pohjavedenottamoiden vesivaroja, eivät tulisi riittämään vedentarpeeseen 1970-luvulla. Tämän vuoksi Espoon kauppa yhdessä Helsingin maalaiskunnan⁶⁷ kanssa liittyi Helsingin kaupungin raakavesiohjelman toteuttamiseen. Kesällä 1965 allekirjoitettiin ns. kolmisopimus, jonka katsottiin takaavan Espoolle riittävät vesivarat aina 1980-luvulle asti. Tämä oli ns. lähiohjelma ja tarkoitti Hiidenvedestä tapahtuvaa raakavedenottoa. Kauko-ohjelman puitteissa kolmisopimuskunnat huolehtisivat myös pitkän tähtäimen vedenhankinnasta eli ryhtyisivät valmistelemaan raakaveden kaukosiirtoa Päijänteestä. Käytettävissä olevat vesivarat tuli jakaa siten, että vettä riittäisi kaikille kolmelle kunnalle.⁶⁸ Lisäksi Helsingin kaupungin kanssa tehtiin sopimus vesijohtoveden ostamisesta.⁶⁹

66 Ks. Espoon sanomat 3.5.1968, 7.5.1968.

67 Myöhemmin Vantaa - Vantaan kauppa 1972 ja Vantaan kaupunki 1974.

68 VL VK 1965; Herranen 2001, 171.

69 KK 1965.

Lokakuussa 1965 perustettu kolmisopimustoimikunta ehdotti vuonna 1969, että vesijohtoveden ns. rajamyynnistä siirryttäisiin laitosmyyntiin, jolloin veden hintaan ei enää sisältyisi siirtokustannuksia. Siirtokustannuksista päästäisiin, kun Helsingin naapurikunnat kustantaisivat Pitkäkoskelta omille alueilleen ulottuvat johdot.⁷⁰

Kolmisopimuskuntien (Helsinki, Helsingin maalaiskunta ja Espoo) yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin 22.1.1970. Vesilaitoksen toimintakertomuksen mukaan sopimus oli silloin Suomen laajin vesihuoltoalan yhteistoimintasopimus. Siihen liittyi mm. Päijänne-tunnelin, yhteislaitoksen ja yhteisen syöttöjohdon rakentaminen sekä paikallisten vesivarojen yhteiskäyttö siten, että jokaisen kolmisopimuskunnan vedentarve pystyttäisiin tyydyttämään 1970-luvulla ja tarvittaessa kauemminkin. Yhteisiä paikallisia vesivaroja olivat Vantaanjoki Hiidenvesi-tunneleineen, Espoon järvisäännöstelyt sekä paikalliset pohjavedenottamot.⁷¹ Sopimus velvoitti Espoota rakentamaan pääsyöttöjohdon Pitkäkosken vesilaitokselta Espooseen (eli veden myynnissä siirryttiin laitosmyyntiin) ja investoimaan kolmasosan Silvolan alueelle vuosien 1974 – 1976 aikana rakennettavaksi kaavailun kolmen kunnan yhteisesti omistamasta vedenkäsittelylaitoksesta. Vuonna 1971 rakentamisajankohtaa arvioitiin voitavan siirtää ainakin vuosille 1979 – 1981.⁷² Tarpeettomaksi ajatus todettiin kuitenkin jo vuonna 1974. Uuden laitoksen korvasi Helsingin jo toimivien vedenkäsittelylaitosten kapasiteetin lisäys. Kun lisäkapasiteettia ei tarvittu Helsingin omaan käyttöön, voitiin vesijohtovettä toimittaa aiempaa enemmän Vantaan ja Espoon käyttöön.⁷³

Vuoden 1970 alkupuolella Päijänne-hankkeen rahoitusta ja organisaatiota tutkinut neljän eri ministeriön toimikunta päätyi siihen, ettei

70 Herranen 2001, 171.

71 VL VK 1970.

72 VL VK 1969.

73 Herranen 2001, 171.

valtio rakentaisi Päijänteen ja Helsingin seudun välistä raakavesitunnelia. Valtiovallan irtisanouduttua Päijänne-tunnelin rakentamisesta sovittiin, että tie- ja vesirakennushallitus luovutti Päijänne-hankkeen suunnittelussa kertyneet valmiit ja keskeneräiset suunnitelmat kolmisopimuskunnille kesäkuun 1970 loppuun mennessä. Suunnittelutyö jatkui heinäkuun alusta kolmisopimuskuntien toimesta Helsingin kaupungin vesilaitokselle perustetun erillisen Päijänne-toimiston puitteissa. Kunnanhallitukset hyväksyivät suunnittelun ja tutkimusten kustannusten jaoksi: Helsinki 60 prosenttia, Espoon kauppala ja Helsingin maalaiskunta kumpikin 20 prosenttia.⁷⁴

Helsingin seudun lopullinen vedenhankinta tähtäsi Päijänne-ohjelman toteuttamiseen, mitä tarkoitti myös kolmisopimuksen mukainen kauko-ohjelma. Päijänne-hankkeen organisaatiomuoto päätettiin vuonna 1972. Kolmisopimuskuntien valmistelemista ehdotuksista antoi Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunta suosituksensa osakeyhtiömuotoisen organisaation perustamiseksi. Osakaskuntien valtuustot hyväksyivät osakeyhtiömuotoisen organisaation ja kauppa- ja teollisuusministeriö puolestaan hyväksyi ”Pääkaupunkiseudun Vesi Oy – Huvudstadsregionens Vatten Ab” nimisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen 20.10.1972. Yhtiöön liittyivät alkuvaiheessa Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Hyvinkään kaupungit, Vantaan kauppala, Sipoon ja Nurmijärven kunnat, Porvoon maalaiskunta, Tuusulan seudun vesilaitoskuntainliitto (Tuusula, Järvenpää, Kerava) sekä Oy Alko Ab. Kirkkonummen kunta teki lopullisen liittymispäätöksen vuoden 1973 alussa. Osakkaiden vesivaraukset olivat yhteensä 11,68 kuutiometriä sekunnissa, josta Espoon osuus oli 1,9 kuutiometriä sekunnissa ja noin 16,3 prosenttia osakemäärästä ja vesivarauksesta.⁷⁵

Kun vielä Porvoon maalaiskunta liittyi hankkeeseen ja muiden osakkaiden varauksia hieman tarkistettiin, tunnelin kokonaiskapasiteet-

⁷⁴ VL VK 1970; Erkola et all. 1982, 45.

⁷⁵ VL VK 1966; VL VK 1972.

tiksi saatiin 13 kuutiota sekunnissa (taulukko 1).⁷⁶ Taulukossa 1 on esitetty Pääkaupunkiseudun Vesi Oy:n osakekannan jakauma. Vuonna 1981 Sipoon kunta ja Tuusulan seudun vesilaitos kuntainliitto sopivat vedenhankinnan yhteistoiminnasta, jolloin Sipoo luovutti osakkeensa kuntainliitolle. Kuntainliiton osakemäärä nousi näin 56:een ja vesivaraus 0,56 kuutiometriin sekunnissa.⁷⁷ Kuntaliitoksen myötä vuonna 1997 Porvoon maalaiskunnan osakkeet siirtyivät Porvoon kaupungille.⁷⁸

Päijänne on Suomen toiseksi suurin järvi, mutta 1950- ja 1960-luvulla teollisuuden jätevesipäästöt olivat saastuttaneet sitä pahoin. Lupa-ehdojen kiristymisen, vesilain uudistuksen vuonna 1962, vedenpuhdistamojen yleistymisen, kansalaisliikehdinnän ja monien muiden seikkojen yhteisvaikutuksen ansiosta tilanne alkoi kuitenkin hitaasti kääntyä teollisuuden jarrutuksesta huolimatta parempaan suuntaan seuraavalla vuosikymmenellä. Muutos koski paitsi Päijännettä niin myös koko Suomen tilannetta 1970-luvulla.⁷⁹

Päijänne-tunnelin rakennustyöt alkoivat joulukuussa 1973.⁸⁰ Kolmeen vaiheeseen jaettu rakennusurakka kesti lähes kymmenen vuotta. Kokonaisuudessaan tunneli valmistui vuonna 1982, jolloin se otettiin käyttöön. Tunneli tuli maksamaan 530 miljoonaa markkaa vuoden 1981 hintatasossa (noin 190 milj. euroa).⁸¹ Rakentaminen

76 Herranen 2001, 175.

77 Herranen 2001, 177.

78 Juuti, Rajala & Katko 2003. Kaikki Päijänne-tunneliin liittyvät kysymykset koskivat hankkeen omistuksen, rahoituksen ja hallinnon järjestämistä. Varsinkin Hyvinkää ja Riihimäki vaativat kustannusten jaossa huomioitavaksi kuntien maantieteellisiä sijainteja – näin lähellä tunnelin keskiväliä sijaitsivat osakkaat eivät joutuisi maksumiehiksi koko tunnelin pituudelta. Periaatteesta ei päästy sopuun, joten mm. Riihimäki ilmoitti marraskuussa 1971 selviävänsä ilman Päijänteen vettä. Herranen 2001, 175.

79 Ks. esim. Nuuja & Laamanen. 2003; Hokkanen 1998; Katko, Luonsi & Juuti 2005; Kansalaisliikehdinnästä ks. esim. Solla & Maaranto 1992.

80 VL VK 1973.

81 Pääkaupunkiseudun Vesi Oy 2006.

Taulukko 1.

Kolmisopimuskuntien (Helsinki, Espoo, Vantaa) sekä pienkuntien ja Alkon vesiosuudet Päijänne-tunnelista sekä Pääkaupunkiseudun Vesi Oy:n osakaskanta. (Herranen 2001, 175 ja 177)

	m ³ /s	Osakkeita kpl	%
Helsinki	6,12	612	47,1
Espoo	2,12	212	16,3
Vantaa	2,12	212	16,3
Porvoon maalaiskunta	1,11	111	8,5
Tuusulan seudun vesilaitoskuntainliitto (Tuusula, Järvenpää, Kerava)	0,45	45	3,5
Hyvinkää	0,28	28	2,2
Oy Alko Ab	0,25	25	1,9
Kirkkonummi	0,22	22	1,7
Kauniainen	0,11	11	0,8
Nurmijärvi	0,11	11	0,8
Sipoo	0,11	11	0,8
KAIKKI YHTEENSÄ	13,00	1 300	100

rahoitettiin pääasiassa osakkaiden vesivarausten suhteessa maksumilla vuosittaisilla liittymismaksuilla.⁸²

Päijänne-tunnelin kolmansia ja viimeisiä harjannostajaisia päästiin viettämään 26.8.1980. *Länsiväylä*-lehti uutisoi 4.9.1980 asiaa otsikolla ”Päijänne-tunneli valmistuu 1982” seuraavasti:

Päijänne-tunnelin kolmannen rakennusvaiheen harjannostajaisia vietettiin 26. elokuuta. Tunnelia pitkin tulee aikanaan vettä koko pääkaupunkiseudulle noin miljoonan ihmisen tarpeisiin. Tunnelia on louhittu jo vuodesta 1973 lähtien. Sen pituudeksi tulee 120 kilometriä [...] kokonaiskustannukset ovat vuoden 1976 hintatason mukaan noin 350 miljoonaa markkaa. Tunnelin kaksi ensimmäistä vaihetta ovat jo valmiina ja vettä juoksee Nurmijärven Nupuriin asti. Esimerkiksi Alko Oy ottaa Nurmijärveltä Päijänteen vettä.⁸³

⁸² Herranen 2001, 177.

⁸³ *Länsiväylä* 4.9.1980.

Tunneli on maailman pisin yhtenäinen kalliotunneli, joka kulkee 30 – 100 metrin syvyydellä maan pinnasta. Sen pituus on 120 kilometriä. Tunneli alkaa Päijänteen eteläpäästä Asikkalanselältä, missä vedenotto kohta on noin 25 metrin syvyydessä. Tunneli päättyy Silvolan tekoaltaan luona lähellä Helsingin kaupungin Pitkäkosen vedenkäsittelylaitosta. Vapaalla putouksella tunnelin kautta saatava suurin virtaama olisi 10 kuutiometriä sekunnissa, mutta vettä otetaan nykyään keskimäärin 3,1 kuutiometriä sekunnissa. Vesilaitoskäytön lisäksi vettä johdetaan Keravanjokeen ja Tuusulan Rusutjärveen parantamaan niiden vedenlaatua. Vettä riittää Päijänteessä, sillä tunneliin otetaan vain noin prosentti Kymijokeen muuten menevästä keskivirtaamasta. Tunnelin korkeusero Päijänteen ja Silvolan tekoaltaan välillä hyödynnetään tuottamalla virtaavan veden avulla sähköä Kalliomäen vesivoimalassa noin 7 300 megawattituntia vuositain.⁸⁴

Pentti Sipi (Espoon Veden johtaja vuosina 1995-2003) muistelee Päijänne-veteen liittyvää tapausta:

Muistan silloin ihan alkuvuosina kun meille tuli tänne Perkkaalle ja Tapiolaan Päijänne-vettä Pitkäkoskelta, niin tänne soitti yksi rouva joka sanoi muuttaneensa Perkkaalle ja asuneensa ennen Helsingissä ja että siellä oli niin kauheaa fenolivettä, ja kysyi mistä Perkkaalle tulee vesi kun se on niin hyvää. Minun oli pakko sanoa että rouva hyvä, tämä vesi tulee Helsingistä Pitkäkoskelta. [...] Oltiin sitten Vantaan kanssa kolmisopimuksen mukaisesti maksamassa Helsingin parannuksia ja sitä kautta sieltä on saatu hyvälaatuisia vettä.⁸⁵

Kaukovedenhankinnan tultua ratkaistuksi laadittiin vuonna 1972 uusi kolmisopimus, jonka Espoon kaupunginvaltuusto hyväksyi marraskuussa. Kolmisopimuskuntien yhteishankkeena jatkettiin Vaajakoskella laitosmittakaavaisia käsittelykokeita Päijänteen vedellä. Helsin-

84 Pääkaupunkiseudun Vesi Oy 2006.

85 Sipi 31.3.2006.

gin vesilaitos aloitti kesällä 1972 Pitkälkoski – Konala yhteisjohdon rakennustyöt. Syöttöjohdon kustannusten ositus perustui tehtyihin vesivarauxsiin. Espoon osuus kyseisestä yhteisjohdosta oli noin 52 prosenttia eli noin 2,4 miljoonaa markkaa. Tavoitteena oli johdon valmistuminen huhtikuuhun 1974 mennessä. Tätä ennen Espoon piti itse rakentaa jatkoyhteys Konala – Leppävaara sekä väli Leppävaara – Otaniemi.⁸⁶ Pitkälkoski – Konala yhteys valmistui jo vuoden 1973 puolella, käyttöönotto jäi vuoden 1974 puolelle.⁸⁷ Espoo ryhtyi helmikuussa 1974 ostamaan vettä em. putken kautta laitosostona erikoistariffilla.⁸⁸

Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunnan joulukuussa 1973 antaman suosituksen mukaisesti allekirjoitettiin 19.6.1974 vesijohtoveden valmistusta ja myyntiä sekä syöttöjohtojen rakentamista koskeva muutettu yhteistoimintasopimus. Tämä sopimus korvasi tammikuussa 1970 allekirjoitetun yhteistoimintasopimuksen.⁸⁹ Muutos-tarve johtui lähinnä siitä, ettei yhteistä vedenkäsittelylaitosta rakennettu vaan se korvattiin nostamalla vedenkäsittelykapasiteettia Helsingin vesilaitoksilla. Yhteislaitoksen, jonka tehoksi oli suunniteltu 1 200 litraa sekunnissa, piti olla käytössä vuonna 1976. Laitos olisi käsittänyt vain prosessiosan ja muilta osin sen toiminta olisi liittynyt Pitkälkosken käsittelylaitokseen. Helsingin laitospasiteetin nosto 1970-luvulla johtui pelkästään Espoon ja Vantaan vedenkäytön tarpeista. Tarvittava lisäteho oli 1 000 litraa sekunnissa, josta Espoo varasi itselleen 420 litraa sekunnissa.⁹⁰

Toukokuun kolmantena päivänä vuonna 1982 aloitettiin raakavedenotto Päijänteestä Helsingin Pitkälkosken pintavedenkäsittelylai-

86 VL VK 1966; VL VK 1971; VL VK 1972.

87 VL VK 1973.

88 KV 8.5.1975.

89 VL VK 1974.

90 KV 8.5.1975.

tokselle.⁹¹ Pitkäkösken vesilaitos oli aloittanut toimintansa vuonna 1958 ja ennen Päijänne-tunnelia siellä hyödynnettiin Vantaanjoen vettä. Silvolan tekoallas puolestaan täytettiin ensi kertaa toukuussa 1962.⁹²

Päijänne-tunneli toimi moitteettomasti 15 vuoden ajan. Marras-kuussa 1997 tunnelissa havaittiin painehäviö, joka paikannettiin Hämeenkoskelle 150 metrin tunneliosuudelle. Tukkeuman oli aiheuttanut kallion rapauma, joka puolestaan aiheutti ahtauman tunneliin. Tilanne korjattiin rakentamalla ohitustunneli vuoden 1999 tammi-helmikuussa.⁹³

Päijänne-tunnelia rakennettiin 10 vuoden ajan vuosina 1973–1982. Tuolloin tunnelista lujitettiin vain noin 20 prosenttia sen pituudesta. Ensimmäinen tunnelin lähes tukkinut sortuma havaittiin ja korjattiin vuosina 1998–1999. Tunnelin pohjoisosa peruskorjattiin vuonna 2001, kun siinä havaittiin alkavia sortumia. Tunnelin eteläosaa vahvistettiin sortumien välttämiseksi vuonna 2008, jolloin tunneli oli pois käytöstä peruskorjauksen ajan huhtikuusta joulukuuhun. Tunneli tyhjennettiin korjaustöiden ajaksi noin 56 kilometrin osuudelta. Päijänne-tunnelin eteläosan peruskorjaus valmistui vesitunnelin osalta 18.12.2008 tunnelin täytyessä Päijänteen vedellä ja vedentoimituksen vesilaitoksille jälleen alkaessa. Päijänne-tunnelin lujittamisella haetaan pitkäaikaiskestävyyttä.⁹⁴

91 VL VK 1982.

92 Herranen 2001, 105 ja 112.

93 Herranen 2001, 191–192.

94 <http://www.helsinginvesi.fi/paijanne/urakkatilanne>, luettu 2.10.2008; <http://www.helsinginvesi.fi/paijanne/index.asp>, luettu 2.10.2008; <http://www.psv-hrv.fi/uutiset.phtml?lang=fi&ID=10>, luettu 5.3.2009.

3.

ENSIMMÄISET FUUSIO- SUUNNITELMAT

Espoon vesilaitos ja viemärlaitos yhdistyivät vuonna 1974 teknisen viraston uudelleenorganisoinnin yhteydessä. Laitoksen henkilökunnan näkökulmasta muutos ei vaikuttanut kovin mullistavalta. Asiallisesti se oli kuitenkin varsin merkittävä uudelleenjärjestely. Sujuvan vesihuollon kannalta on pitkällä tähtäimellä eduksi, jos sama, kiinteä organisaatio huolehtii vedestä koko sen taipaleen, ns. putken päästä päähän. Seuraava suuri hallinnollinen muutos koettiin 1990-luvun lamavuosien jälkimainingeissa, kun vesilaitos liikelaitostettiin. Tähän aikaan liittyi myös kovia poliittisia paineita vesilaitoksen suuntaan, mutta laitos säilyi itsenäisenä. Kaupungin monien toimintojen yksityistäminen oli puheena usein ja myös vesilaitoksen yhdistämistä energialaitokseen suunniteltiin. Aivan 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa suunniteltiin myös, että koko pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa hoitamaan perustettaisiin kunnallinen osakeyhtiö. Näihin hallinnollisiin muutoksiin liittyy laajempi kansainvälinen virtaus. Kansainvälisesti julkisen sektorin uudistamisaltoa alkoi jo 1970-luvulla. Ilmiöstä käytetään yleisesti nimitystä uusi julkisjohtaminen eli New Public Management (NPM). NPM korostaa tarvetta pienentää julkisen sektorin kokoa sekä ottaa julkisessa organisaatiossa käyttöön yksityissektorin johtamisperiaatteita ja –käytäntöjä. Suomessa NPM-reformia alettiin toteuttaa juuri 1990-luvun alussa, laman jälkimainingeissa, joihin vesilaitoskin sitten joutui.

3.1. Hallinnollisia muutoksia Espoossa ja kolmisopimuskuntien yhteishankkeita

Espoon Teknillisen viraston organisaatio muuttui voimakkaasti vuonna 1974, kun sekä kaavoitus että kiinteistötoimi siirtyivät omiksi virastoikseen. Vesilaitos jäi uudistuneen teknisen viraston osastoksi, johon lisättiin vesilaitostoiminnan lisäksi viemärlaitostoiminta. Virallisesti ”uusi” vesihuoltolaitos aloitti toiminnan 1.7.1974. Nimeksi tuli Espoon kaupungin vesihuoltolaitos ja edelleen vuodesta 1978 Espoon kaupungin vesi- ja viemärlaitos.⁹⁵

Teknisen viraston johtosäännön mukaisesti vesihuoltolaitos jakaantui yleis-, laitos-, verkko- ja vesientutkimustoimistoon vuonna 1975. Talousarviorakenneyksiköt olivat hallinto, vesilaitos ja viemärlaitos. Kolmisopimuskuntien yhteishankkeina jatkuivat laitostehon lisäämiseen pyrkineet toimenpiteet Pitkälän ja Vanhankaupungin vedenottamoilla, syöttöjohdon Pitkälä-Konala rakentaminen, otsonointikokeet sekä Päijänteen Asikkalanselän puhdistuskokeet.⁹⁶

Näihin hallinnollisiin muutoksiin liittyy laajempi kansainvälinen virtaus. Kansainvälisesti julkisen sektorin uudistamiselta alkoi 1970-luvulla. Ilmiöstä käytetään yleisesti nimitystä uusi julkisjohtaminen eli New Public Management (NPM). NPM on korostanut tarvetta pienentää julkisen sektorin kokoa sekä ottaa julkisessa organisaatiossa käyttöön yksityissektorin johtamisperiaatteita ja –käytäntöjä.

95 VL VK 1974.

96 VL VK 1975.

Suomessa NPM-reformia alettiin toteuttaa kuitenkin vasta myöhemmin, 1990-luvun alussa. Vinnarin (2008) mukaan liiketoiminnan jonkinasteinen taloudellinen valvonta tai muun tyyppinen ohjaus näyttäisi olevan tarpeen olosuhteissa, joissa liikeylijäämää tuottava toiminta on sallittu. Erityisen tähdellisenä voidaan pitää käyttöomaisuuden pitkäaikaiseen hallintaan liittyvää ohjeistusta.⁹⁷

Otaniemi liitettiin osaksi Espoon verkostoa 4. kesäkuuta 1975. Siihen asti se oli ollut osa Helsingin kaupungin verkostoaluetta.⁹⁸ Talvella 1975–1976 jouduttiin Helsingin vettä johtamaan Karakallion ja Westendin väliselle alueelle noin 35 000 asukkaalle. Veden koostumuksen muutos oli suuri: Helsingin veden kovuus oli jopa kaksinkertainen Espoon vesiin verrattuna. Keväällä alueelle voitiin jälleen johtaa Espoon vettä.⁹⁹

Valtakarin (1991) mukaan Espoon omatoiminen pitkän tähtäyksen vaihtoehto olisi ollut jatkaa Päijänne-tunnelia Bodomin eteläpuolelle ja rakentaa ns. Oittaaan laitos.¹⁰⁰ Sipi suunnitteli Päijänteen tunnelille jatkotunnelia Helsingin Silvolasta Kauklahteen, jonne olisi rakennettu vedenkäsittelylaitos. Asian tiimoilta teetettiin diplomityö. Nämä suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet, vaan asia ratkaistiin tiivistämällä pääkaupunkiseudun vesiyhteistyötä.¹⁰¹

97 Vinnari 2008.

98 VL VK 1975.

99 VL VK 1975.

100 Valtakari 6.3.1991.

101 Länsiväylä 6.4.2003.

3.2. Kunnallinen osakeyhtiö hoitamaan pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa? 1980–90-vaihteen yritys

Ylikunnallisen vesihuolto-organisaation synnyttämisestä ryhdyttiin pohtimaan vuonna 1988. Pääkaupunkiseudun vesilaitosalan yhteistoimintaa seuraava ja koordinoiva kolmisopimustoimikunta, jonka kunnanhallitukset asettivat jo vuonna 1965, antoi otsikolla ”Vesi- ja viemärlaitostoiminnan yhteistyön kehittäminen pääkaupunkiseudulla. Kolmisopimustoimikunnan ehdotus ja mietintö” esityksensä 18.11.1988.¹⁰²

Päävaihtoehdot yhteistoiminnalle Helsingin, Espoon ja Vantaan vesihuollossa olivat joko toiminnan keskittäminen yhteistoimintaorganisaatioon tai sopimus pohjainen yhteistyö vanhalta pohjalta. Yhteistoimintaorganisaatiovaihtoehtoina selvitettiin:

- a) kuntainliitto
- b) YTV (Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta) ja
- c) osakeyhtiö.¹⁰³

Kolmisopimustoimikunta oli selvittänyt uutta sopimus pohjaa vuodesta 1983 alkaen. Sopimus pohjaisen yhteistoiminnan vaikeutena oli löytää kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu ja mietinnössä todettiin, että voimassa olevalta sopimus pohjalta ei löytyisi ratkaisua.

102 Vesi- ja viemärlaitostoiminnan yhteistyön kehittäminen pääkaupunkiseudulla. Kolmisopimustoimikunnan ehdotus ja mietintö, 18.11.1988.

103 Ibid.

Myös virkamiestasolla oli katsottu, ettei riittävän pitkällä aikavälillä toimivaa sopimus pohjaa ollut löydettävissä. Sopiva aikaväli olisi ollut esim. 20 vuotta.¹⁰⁴

Mietinnön mukaan yhteistoimintaorganisaatiolla päästäisiin suurempiin kustannussäästöihin kuin sopimus pohjaisella toiminnalla. Esitetyistä vaihtoehdoista vesi- ja viemärlaitostoimintaan parhaaksi katsottiin osakeyhtiö. Vesihuollon luonne todettiin kuntarajoista riippumattomaksi. Vesihuolto on seudullista sekä vesiensuojelun että käyttö- ja kriisivalmiuden näkökulmista:

*Vesi- ja viemärlaitostoiminnassa ei normaalisti tehdä sellaisia strategisia päätöksiä, joilla olisi yleistä seutupoliittista merkitystä ja joiden takia vähemmän liikelaitosluonnetta omaava kuntainliitto tai YTV olisi sopivampi organisaatiovaihtoehto.*¹⁰⁵

Yhteistoimintaorganisaatio toimisi osakaskunnille palvelua myyvänä käyttöyhtiönä, joka vuokraisi osakaskunnilta vesi- ja viemärlaitosten käyttöomaisuuden. Kunnille jäisi sananvalta taksapolitiikassa sekä alueellisten vesijohto- ja viemäriverkkojen rakentamisessa. Tämä toteutuisi parhaiten esitetyssä osakeyhtiömallissa.¹⁰⁶

Mietinnössä

*kolmisopimustoimikunta ehdottaa yksimielisesti, että Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit päättäisivät perustaa yhteisen osakeyhtiön mietinnössä esitetyn toimintamallin mukaisesti hoitamaan vesi- ja viemärlaitostoimintaa alueellaan.*¹⁰⁷

Toimikunnan käsityksen mukaan Oy voisi aloittaa toimintansa jo 1990, jolloin vesi- ja viemärlaitosalan yhteistyö ja tulevaisuudenke-

104 Ibid.

105 Ibid.

106 Ibid.

107 Ibid.

Kuva 3.

Jätevedenpuhdistuksessa on tehty yhteistyötä Suomenojan puhdistamon valmistuttua vuonna 1969. Rakennuksessa ovat valvomo, laboratorio sekä muita tarvittavia tiloja. (Rajala 2008)

hitys olisi varmistettu ”hyvissä ajoin ennen vuoden 1993 loppua, jolloin nykyisen vesilaitossopimuksen voimassaoloaika päättyy.”¹⁰⁸

Valmistelutyöryhmän sihteerinä toiminut Rainer Lindberg Helsingin Vedestä kertoi vuoden 2008 huhtikuussa omat taustansa asiassa:

Olen ollut Helsingin Vedessä yli 30 vuotta. Aluksi tehtävät oli yleissuunnittelua ja jo siihen kuului kuntien välisten yhteistyöasioiden valmistelu. Minusta tuli yleissuunnitteluosaston päällikkö -88 tai – 87 [...]. Siihen tuli lisäksi kolmi-sopimustoimikunnan sihteerin tehtävät. Se tarkoitti Espoon, Helsingin ja Vantaan yhteistyöelintä, johon kuului [vesi-]laitosten johtajat. Se on toiminut jo -60-luvulta lähtien, jolloin yhteistyö käynnistyi. Sen sihteerinä olin kaiken maailman työryhmien sihteerinä, mitkä näitä yhteisiä hankkeita on puuhannut.¹⁰⁹

108 Ibid.

109 Lindberg 24.4.2008.

Lindberg kertoo asian taustoista laajemmin, sekä kiteytti erot myöhempiin yhdistymishankkeisiin siihen seikkaan, että tässä ensimmäisessä vaiheessa Kauniainen ei vielä ollut mukana:

Yhteistyö perustui alun perin erilaisiin sopimuksiin [...] vesilaitospuolella oli tehty niin sanottu vesialanyhteistyösopimus vuonna -74 [...], se oli 20 vuotta voimassa. Siitä johdun tuossa -80-luvun loppupuolella, -88 -87 tuli puheeksi, että se sopimus pitää uusia tai tietysti toisena vaihtoehtona on yhdistää laitokset, jolloin ei tarvita mitään sopimuksia. Yhdistämistä tutkittiin. Siinä oli vaihtoehtona osakeyhtiö ja kuntayhtymä. [...] Sitä on vaikea sanoa, kuka sen aloitteen teki vuonna 1988.¹¹⁰

Vuonna -88 tehtiin konkreettinen ehdotus. Mutta se ei edennyt mihinkään, vaan asia palautui tarkempia selvityksiä varten ja siihen otettiin Kauniainenkin mukaan. Vuonna -91 tehtiin toinen esitys asiasta, jossa oli tosiaan Kauniainenkin mukana. Tämä oli jo vähän pidemmälle viety, esityksessä oli jopa perustamiseen liittyvää sopimusluonnosta.¹¹¹

Länsiväylässä alkuvuodesta 1989 oli PK-seudun vesilaitosten yhdistämishankkeista useampikin kirjoitus. Esimerkiksi *Areena*-palstalla oli 26.2.1989 Mauri Kekkonen veronmaksajan ominaisuudessa kirjoittama mielipide asiasta. Hän oli töissä Espoon vesilaitoksella ja huolestunut Helsingin, Espoon ja Vantaan vesilaitosten mahdollisesta yhteensulauttamisesta ja niiden seurauksista. Huolena oli myös mahdollinen osakeyhtiö, joka hoitaisi näiden kuntien vesihuollon. Kekkonen kertoi lokakuussa vuonna 2008, että henkilöstö oli yhdistymistä vastaan ja myös lausui mielipiteensä asiasta. Henkilöstö pelkäsi mm. omien etujensa merkittävää huonontumista eikä nähnyt muutenkaan positiivisia puolia yhdistymishankkeessa.¹¹²

110 Lindberg 24.4.2008.

111 Lindberg 24.4.2008.

112 Kekkonen 7.10.2008.

Vesihuollon yhteisyritys ei uhkaa kunnan oikeuksia

Kuva 4.

Länsiväylä 5.3.1989 kertoi laajasti kerran vesihuollon yhdistämishankkeesta pk-seudulla otsikolla "Vesihuollon yhteisyritys ei uhkaa kunnan oikeuksia".

Länsiväylä 5.3.1989 kertoi laajasti kerran vesihuollon yhdistämishankkeesta PK-seudulla otsikolla "Vesihuollon yhteisyritys ei uhkaa kunnan oikeuksia". Artikkelissa todettiin, että PK-seudun yhteistyö ulottuu joukkoliikenteen ja jätehuollon lisäksi käytännössä myös vesihuoltoon, sillä Espoolla, Helsingillä ja Vantaalla oli kirjoitushetkellä voimassa 20–30 yhteistyösopimusta. Lehti kertoi, että oli tutkittu näiden kuntien muodostaman vesihuolto-osakeyhtiön perustamista "jotta yhteistyö voitaisiin hoitaa nykyistä tehokkaammin."¹¹³

Lehti jatkoi:

Osakeyhtiökeskustelu on herättänyt kunnissa pelkoa kunnallisen demokratian ja itsemääräämisoikeuden kaventumisesta. Myös työpaikkojen menettämistä pelätään. Espoon vesi- ja viemärlaitoksen johtaja Juha Valtakari pitää pelkoja aiheettomina ja toteaa, että kysymyksessä on organisaation selkiyttäminen yhteisissä hankkeissa, mutta kunnille jäisi päätösvaltaa esimerkiksi taksoista ja alueellisten verkostojen rakentamisesta.¹¹⁴

113 Länsiväylä 5.3.1989.

114 Länsiväylä 5.3.1989.

Artikkeli kertoi myös, että kukin osakaskunta määräisi omat edustajansa osakeyhtiön hallintoon asukasmääränsä, vedenkäyttönsä ja valtuuston poliittisten voimasuhteiden mukaisesti kuten silloin muutenkin oli asian laita pääkaupunkiseudun yhteistyössä.¹¹⁵

Espoon vesilaitoksen johtaja Valtakari kertoi artikkelissa, että vesihuollon yhteisorganisaatio on julkishallinnon kehittämistä. Kolmisopimustoimikunta oli yksimielisesti esittänyt asiaa kaupunginhallitukselle. Kolmisopimustoimikuntaan kuului Helsingin, Espoon ja Vantaan vesi- ja viemärlaitosten johtajat sekä YTV:n edustaja. Toimikunta oli heti työnsä aluksi asettanut yhteistoiminnan laajentamisen reunaehdoiksi muun muassa, että alueellisten verkostojen rakentamisesta päättäminen ja rakentaminen ja taksapolitiikasta päättäminen jäisi edelleen kunnille. Uusi yhtiö sen sijaan olisi vastannut muiden pääyhteyksien sekä saneerausten toteutuksesta, laitoksista sekä rahoituksesta. Yhtiö olisi toiminut omakustannushintaperiaatteen mukaisesti ja tulouttaisi kunnille kaupunginvaltuuston päättämän vesitaksan ja omakustannehinnan välisen erotuksen.¹¹⁶

Lehden mukaan yhtiön toimintaa suunniteltiin sellaiseksi, että jokaisessa kunnassa kuntalaisten palvelutason tulisi parantua. Tavoitteena kerrottiin myös se, että toiminnan tuli olla kaikille osapuolille taloudellisesti edullisempaa ja tehokkaampaa kuin kuntakohtaisissa, olemassa olevissa erillisorganisaatioissa. Myös henkilöstölle tuli taata entiset edut.¹¹⁷

Valtakari kertoi lehdelle, että tuotantolaitosten lopettamisesta ja rationalisoinnista tuleva henkilöstön pieneneminen tulisi tapahtumaan luonnollisen poistuman ja kaupunkien sisäisten siirtojen puitteissa.¹¹⁸

115 Länsiväylä 5.3.1989.

116 Länsiväylä 5.3.1989.

117 Länsiväylä 5.3.1989.

118 Länsiväylä 5.3.1989.

Kuva 5.

Suomenojan jätevedenpuhdistamon selkeytysaltaita. Taustalla naapurissa sijaitseva voimalaitos. (Juuti 2007)

Osakeyhtiömuotoinen yhteistyöorganisaatio pienentäisi Valtakarimukaan pääyhteyksien seudullista investointitarvetta sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Lisäksi toimintavarmuus olisi parempi, sillä laitokset, verkostot ja vedenhankintalähteet olisivat kaikki joko käytössä tai yhteisen varajärjestelmän osia. Myös ammatillinen tietämys, seuranta sekä hyödyntäminen olisivat hänen mukaansa joustavampaa ja tehokkaampaa. Palkkapolitiikka olisi henkilöstön osalta joustavampaa ja tuloshakuisempaa kuin ennen.¹¹⁹

Tästä suunnitelmasta ja Valtakarimpuheesta on selvästi havaittavissa uuden julkisjohtamisen eli New Public Management (NPM) ajatuksia. NPM:n mukaan julkisen sektorin kokoa tuli pienentää sekä ottaa julkisessa organisaatiossa käyttöön yksityissektorin johtamisperiaatteita ja – käytäntöjä. Suomessa NPM-reformia alettiin toteuttaa juuri tänä ajankohtana, 1980–90-luvun taitteessa etenkin

¹¹⁹ Länsiväylä 5.3.1989.

laman vaikutusten takia. Tähän liittyi myös laajempi kunnallishallinnon reformitarve. NPM:n hengessä oli muun muassa Suomen hallituksen raportin (1994) taholta todettu, että perinteinen hyvinvointivaltiomalli valtion säätelemästä kuntien palvelutuotannosta oli saavuttanut rajansa ja tarvitsi kipeästi uudistusta. Kunnallishallinnon reformi Suomessa tähtäsikin näin lisäämään joustavuutta ja kuntien autonomiaa palvelujen tuotannossa hylkäämättä hyvinvointivaltion perusajatuksia.¹²⁰

Vinnarin mukaan tämä lähestymistapa tarkoitti muun muassa sitä, että kunnilla säilyi yhä vastuu keskeisten palvelujen, kuten vesihuollon, tarjoamisesta kuntalaisille, mutta varsinainen palveluntuotanto oli sallittua delegoida toiselle julkiselle tai jopa yksityiselle taholle tai yhtiölle. Kuntien sallittiin myös ottaa käyttöön yksityisen sektorin taloushallinnon ja liikekirjanpidon malleja ja valmistaa pidemmän tähtäimen taloudellisia suunnitelmia ja budjetteja. Erityisesti vesihuollossa reformiin kuului entisten vesi- ja viemärilaitososastojen, laitosten tai yksikköjen uudelleenorganisointi itsenäisimmiksi yksiköiksi ja näiden uusien yksiköiden eriyttäminen kunnan kirjanpidosta.¹²¹ Näin tapahtui myös Espoossa, vaikka Valtakarim kuvailemaa uutta, ylikunnallista yhtiötä ei syntyneenkään.

Uudet lainsäädännölliset vaatimukset otettiin käyttöön vesisektorilla muun muassa asiakasmaksujen täydessä kustannusvastaavuudessa. Tähän liittyi oleellisesti niin sanottu kohtuullinen tuotto investoidulle pääomalle, mutta toisin kuin energiasektorilla, vesisektorilla ei perustettu erillistä valvontamekanismia tarkkailemaan vesimaksuja ja investoidun omaisuuden tuoton tulouttamisastetta.¹²²

Edellä esitellyn *Länsiväylän* kirjoituksen mukaan vesihuollon kuntienvälisellä yhteistyöllä oli pitkä perinne ja kaikille osapuolille oli

120 Vinnari 2008.

121 Vinnari 2008.

122 Vinnari 2008.

Yhteistyötä voi kehittää muutenkin

Tekninen lautakunta ei tue kuntien vesiyhtiötä

Espeen tekninen lautakunta ei asetu puoltamaan pääkaupunkiseudun kuntien keskinäistä vesi- ja viemäriyhtiötä.

Lautakunta teki tätä koskevan yksimielisen päätöksen viikko sitten torstaina. Lautakunnan käsittelyssä oli ns. kolmisopimustoimikunnan mietintö, jonka ehdotuksiin sisältyi ajatus seudullisesta vesi- ja viemäriyhtiöstä.

Lautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle että vesi- ja viemärlaitostoimintoja tulee pääkaupunkiseudulla hoitaa jatkossakin kuntien yhteistyöllä. Tällä kertaa on kysymys voimassaolevien vuonna 1993 päättyvien sopimusten jatkamischoista.

Lisäksi lautakunta toteaa, ettei esitetty osakeyhtiömuoto tuo vesi- ja viemärlaitostoimintaan uutta infrastruktuuria pääkaupunkiseudulle, koska olennainen näiltä osin on jo rakennettu. Lautakunta viittaa tässä yhteydessä Päijännetunneliin, Viikin puhdistamoon ja meriviemäriin.

Espeen vesi- ja viemärlaitos on

tällä hetkellä kunnalle taloudellisesti merkittävä ja tuottava yksikkö, sanotaan edelleen lautakunnan päätöksessä.

Tekninen lautakunta on myös tyytymätön ehdotetun yhtiön hallinnon vahvaan helsinkiläispainotukseen. Esityksen mukaan hallitus koostuisi 15 jäsenestä, josta helsinkiläisiä olisi 10, espoolaisia 3 ja vantaalaisia 2.

Kolmisopimustoimikunnan mietintö ei myöskään anna riittävää kuvaa osakeyhtiön vaikutuksista eri toimintoihin, todetaan lautakunnan päätöksessä.

Kriittisiä huomioita

Epäselvyyttä aiheuttaa se, että henkilöstön ja eräiden käyttö- ja kunnossapitotoimien rationalisointi on katsottu mahdolliseksi vain osakeyhtiövaihtoehdossa.

Lisäksi todetaan mm, että osakeyhtiölle ei voi jäädä oikeutta päättää alueellisten verkkojen toteuttamistavasta eikä ajankohdasta.

Myös vireillä oleva lainsäädäntötyö edellyttäisi hitaampaa kiirehtimistä. Lautakunta toivoo, että seudullisen yhtiön perustamiskaavauksissa on syytä odottaa sisäasiainministeriön valmistelua kunnallisista

yhtiöistä, mikä saattaa johtaa käytökelpoisempaan lainsäädäntöön.

Tekninen lautakunta toteaa, että pääkaupunkiseudun kuntien vesi- ja viemärlaitostoimintaa tulisi jatkaa nykyisen kaltaisen sopimuksen pohjalta niin, että yhteistoiminta käsittelee ensisijassa käyttöveden hankinnan.

Myös Vantaa nihkeänä

Vantaan kaupungin tekninen lautakunta on myös päättänyt esittää omalle kaupunginhallitukselleen tukeutumista ensisijassa sopimus pohjaiseen yhteistyömalliin osakeyhtiön sijasta.

Ellei tältä pohjalta ole ratkaisua löydettävissä, on Vantaan teknisen lautakunnan mielestä käydä neuvotteluja osakeyhtiöstä joko selvitystyössä esitettyjen näkökohtien pohjalta tai siten, että osakeyhtiö huolehtisi pelkästään veden puhdistus ja -jakelutoiminnasta kuntien vastatessa verkostojen rakentamisesta ja kunnossapidosta.

Lisäksi vantaalaiset kiinnittävät huomiota kaikissa tapauksissa esitettyä tasapuolisempaan päätöksenteokjärjestelmään.

PENTTI SARÉN

Kuva 6.

Länsiväylä uutisoi 24.9.1989 otsikolla "Yhteistyötä voi kehittää muutenkin. Tekninen lautakunta ei tue kuntien vesiyhtiötä".

edullisempaa toimia yhteistyössä kuin yksin. Verrattuna muihin toimialoihin vesihuollon yhteistyö oli ollut jopa esimerkillistä. Artikkelin mukaan Valtakari korosti, että esitys tehostaisi julkista toimintaa ja vastaisi ajan vaatimuksia. Asian toteutuminen edellyttäisi kuitenkin yhteneväisiä ratkaisuja ja päätöksiä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla.¹²³

Syyskuussa 1989 *Länsiväylä* kertoi, että Espoon tekninen lautakunta ei puoltanut kolmisopimustoimikunnan mietintöä, joka esitti PK-seudun kuntien keskinäistä vesi- ja viemäri-laitosyhtiötä.¹²⁴

Länsiväylä kertoi uutisessaan 24.9.1989 otsikolla ”*Yhteistyötä voi kehittää muutenkin. Tekninen lautakunta ei tue kuntien vesiyhtiötä*”, että lautakunnan päätös asiassa oli yksimielinen. Lautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle, että jatkossakin yhteistyötä tulee hoitaa kuntien välisellä yhteistyöllä. Lautakunnan mukaan osakeyhtiömuoto, jota oli esitetty, ei toisi mukanaan uutta infrastruktuuria, koska olennainen vesihuollon osalta on jo rakennettu ja viittasi tässä vielä erikseen Päijänne-tunneliin, Viikin puhdistamoon ja meriviemäriin. Lautakunta korosti, että Espoon vesi- ja viemäri-laitos oli kunnalle taloudellisesti merkittävä ja tuottava yksikkö. Lautakunta ei myöskään ollut tyytyväinen yhtiön hallinnon vahvaan helsinkiläispainotukseen, sillä esityksen mukaan hallituksessa olisi 15 henkilöä, joista Helsingistä 10, Espoosta kolme ja Vantaalta kaksi. Lindberg toteaa asian valmistelusta seuraavasti:

*Vuoden 1988 vaihe ja -91 vaihe olivat jatkumoa toisilleen. [...] Ei sanottu missään vaiheessa, että tämä on nyt ohi [...], mutta tämä vuoden 1988 esitys ei mennyt mihinkään. Virallisesti tästä ei kaupunginhallituksessa tehty mitään päätöksiä vaan se ilmeisesti kaupunginjohtajat tai teknisen toimen apulaiskaupunginjohtajat päätyivät siihen, että tätä on selvitettävä tarkemmin.*¹²⁵

Lindberg kertoo, että asia ei juuri herättänyt reaktioita julkisuudessa:

Tätä ei hirveästi julkisuudessa käsitelty. Yleensä nämä vesihuoltoasiat ei ainakaan aiemmin kiinnostaneet, nythän asia on muuttunut [...]. Hyvin harva tietää näistä yhtään mitään, kerrostaloasukkaillahan ei ole harmainta

¹²⁴ *Länsiväylä* 24.9.1989.

¹²⁵ Lindberg 24.4.2008.

*aaivistusta, ainakaan aikaisemmin ollut, että mistä se vesi oikein tulee. [...] Henkilökunnan keskuudessa [...taas...] on selvää, että varsinkin ammattiyhdistykset toimii tällaisissa asioissa hyvin aktiivisesti. Kyllä ne enimmäkseen vastaan ovat. Tässä toisessa vaiheessahan oli rationaalinen neuvottelukunta, jossa oli henkilöstöneuvottelijat mukana. Me käytiin esimerkiksi tutustumassa Espoon Sähköön, se oli osakeyhtiö. [Henkilöstön edustajat] sai kysellä, että mikä henkilökunnan asema siellä on.*¹²⁶

Esityksessä riitti kovasti täsmennettävää ja niinpä erilaisia neuvotteluja käytiin uutteraan. Kaikissa asioissa yhteisymmärrys ei löytynyt helposti. Esimerkiksi *”Kolmisopimuskuntien raakaveden hankintaa, vesijohtoveden valmistusta ja syöttöjohtojen kunnossapitoa koskevien sopimusten uusiminen”* – niminen muistio, joka laadittiin 26.10.1990, paljastaa jännitteitä. Pääperiaatteena mainittiin sopimus pohjaisen yhteistyön kohdassa, että kukin kunta hoitaisi itsenäisesti alueellaan vesi- ja viemärlaitostoiminnan. Muistiossa kerrotaan, että tähän kohtaan *”Lindberg haluaisi maininnan siitä, että Espoo luopuu vaiheittain Bodomin ja Dämmanin vedenpuhdistuslaitosten käytöstä.”* Espoon vesilaitoksen edustajan Sipin (Espoon Veden johtaja 1995-2003) mukaan se taas on *”Espoon asia, josta voidaan sopimusta tehtäessä kylläkin neuvotella, mutta jota ei tarvitse mainita tässä kohdassa”*.¹²⁷

126 Lindberg 24.4.2008.

127 Vesi- ja viemärlaitostoiminnan yhteistyön kehittäminen pääkaupunkiseudulla III+, toimitusjohtaja Tsubarin keräämä materiaali per 14.8.1991, Kolmisopimuskuntien raakaveden hankintaa, vesijohtoveden valmistusta ja syöttöjohtojen kunnossapitoa koskevien sopimusten uusiminen” -muistio, luonnos 2, 26.10.1990.

3.3. Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991

Kolmisopimustoimikunta palasi vuoden 1988 esitykseensä 9.1.1991. Toimikunta totesi, että asiasta on käyty useita neuvotteluja mm. apulaiskaupunginjohtajatasolla ja että neuvotteluissa oli tullut esille uusia selvitystä vaativia asioita. Siitä syystä kolmisopimustoimikunta täsmensi 9.1.1991 vuonna 1988 tekemäänsä ehdotusta. Aikakin alkoi käydä vähiin, sillä vanha yhteistoimintasopimus oli päättymässä vuoden 1993 lopussa. Ehdotus osoitettiin tällä kertaa myös Kauniaisen kaupunginhallitukselle.¹²⁸

Kolmisopimustoimikunnan mukaan osakeyhtiömuotoinen yhteistoiminta olisi Espoolle ja Vantaalle edullisempaa ja Helsingille hie- man kalliimpaa kuin sopimus pohjainen yhteistyö. Jatkossa kuitenkin yhteistyön hyödyt olisivat osakeyhtiömuodossa suuremmat kaikille ja lisäksi se mahdollistaisi rationaalisemman toiminnan, kun kunta- rajat eivät olisi toiminnan esteinä. Alkuperäiseen suunnitelmaan oli nyt otettu mukaan Kauniainen, sillä se oli mukana muussakin PK- seudun yhteistyössä, muun muassa YTV:n jäsenkuntana sekä sopi- mussuhteessa Espooseen vesi- ja viemärlaitostoiminnassa.¹²⁹

Pääperiaatteena kolmisopimustoimikunnan ehdotuksessa oli, että osakeyhtiö hoitaisi vesihuollon osakekuntiansa alueella, mutta verkostojen rakentamisesta kuntien alueilla vastaisi ja rahoittaisi ao. kunta. Kunta edelleen luovuttaisi vuokralle valmiin verkoston yhtiön hoidettavaksi. Kolmisopimustoimikunta esitti edelleen, että yhtiö vastaisi eri alueiden välisistä päävesijohdoista ja kokooma- viemäreistä, jotka olisivat yhtiön omaisuutta. Myös muut mahdolliset

¹²⁸ Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

¹²⁹ Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

Taulukko 2.

Osakkeiden, osakepääoman ja hallituspaikkojen jakautuminen vuoden 1991 esityksen mukaan. (Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.)

OSAKAS- KUNTA	OSAKKEITA KPL (%)	OSAKE- PÄÄOMA milj. mk	HALLITUS- PAIKKOJA KPL
Helsinki	667 (66,7 %)	13,34	4, joista yksi valitaan hallituksen puheenjohtajaksi
Espoo	175 (17,5 %)	3,50	2
Vantaa	149 (14,9 %)	2,98	2
Kauniainen	9 (0,9 %)	0,18	-
YHTEENSÄ	1000 (100 %)	20,00	8

yhtiön investoinnit jäisivät yhtiön suoraan hallintaan. Yhtiö sitoutuisi kuntien kaavoitus- ja rakennusohjelmien mukaisesti rakentamaan päävesijohdot ja viemärit, mutta erikoistapauksissa myös osakaskunta voisi omalla kustannuksellaan rakentaa päävesijohtoja ja viemäreitä, jotka yhtiö liittäisi pääverkostoihin.¹³⁰

Esityksen mukaan kukin kunta päättäisi itse oman alueensa vesi- ja jätevesimaksuista. Yhtiön osakemääristä todetaan, että: *”Koska yhtiön tulot määräytyvät laskutettujen vesi- ja jätevesimäärien mukaan, tulisi osakkeiden jakautua osakaskuntien kesken niiden alueelta laskutettujen vesi- ja jätevesimäärien suhteessa.”* Hallituspaikat esitys jakaisi seuraavasti: Helsinki neljä, Espoo kaksi ja Vantaa kaksi. Puheenjohtaja valittaisiin Helsingin edustajista.¹³¹

¹³⁰ Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

¹³¹ Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

Osakeyhtiön perustamiseen liittyviä vielä selvitettävänä asioina mainittiin tonttivesijohtoihin ja – viemäreihin liittyvät kuntakohtaisten erilaisten määräysten yhdenmukaistaminen sekä jätevesien typenpoistovaatimusten aiheuttamat kustannukset.¹³²

Henkilöstön edut tuli esityksen mukaan turvata ja henkilöstön edustajalle varata paikka yhtiön hallituksessa läsnäolo- ja puheoikeudella. Yrityksen nimeksi ehdotettiin Pääkaupunkiseudun vesi ja viemäri Oy.¹³³

Rainer Lindbergin mukaan asiasta kokoustettiin usein ja hän kuvaillee tätä vaihetta seuraavasti:

1994 tuli siitä, että [...edellinen] sopimus päättyi -93 lopussa. [...] Kyllä siinä laskettiin, että jotain rationalisointihyötyä tulisi tästä yhdistämisestä. [...]Jolin tämän työryhmän sihteerinä, mikä teki esityksen [...].Itse asiassa aika useinkin [kokoonnuttiin] siinä vaiheessa, kun tämä oli kuumimmillaan tämä asia, kerran kuussa suurin piirtein, [...] YTV:stäkin oli edustaja. Siinä oli myös mukana nämä tekniset apulaiskaupunginjohtajat koko ajan.¹³⁴

Asian valmistelu eteni esiintyneestä vastustuksesta huolimatta hiljalleen. Huhtikuussa vuonna 1991 asia päättyi taas otsikoihin, kun *Helsingin Sanomat* Kaupunki-palstallaan 29.4.1991 kertoi otsikolla *Kuluttajille pieni hyöty vesilaitosten fuusioinnista* seuraavasti:

Helsingin, Espoon ja Vantaan vesi- ja viemärlaitosten sekä YTV:n edustajista koottu toimikunta on jättänyt kaupunginhallituksille esityksen, jonka mukaan pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa hoitamaan perustettaisiin kunnallinen osakeyhtiö. Tarkoitus on säästää hallintokuluissa kun päällekkäisiä toimintoja yhdistetään.

132 Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

133 Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

134 Lindberg 24.4.2008.

Osakeyhtiön toivotaan aloittavan toimintansa vuoden 1994 alusta, jolloin vanha kuntien välinen vesijohtoveden valmistusta, myyntiä ja vesijohtojen rakentamista koskeva sopimus päättyy. Osakeyhtiömallin on laskettu tulevan kokonaisuudessaan 14 miljoonaa vuodessa edullisemmaksi kuin sopimus pohjaisen yhteistoiminnan. Vesimaksuissa säästö ei paljon tunnu. Helsingin vesi- ja viemärlaitoksen toimitusjohtaja Jorma Tsubari sanoo, että tariffeissa voidaan säästää arviolta 30 penniä kuutiolta. Inflaation vuoksi vaikutus ei ehkä näy vesimaksujen alennuksena, vaan "korotustarpeen siirtämisenä". Helsingissä vesi- ja jätevesimaksu on tällä hetkellä 8,50 markkaa kuutiolta, josta puhdasvesimaksua on 3,60 markkaa ja jätevesimaksua 4,90 markkaa. Yhtiöittämisen vaikutus, 30 penniä, on 8,50 markasta vaivaiset 3,5 prosenttia.

Vesi- ja viemärlaitosten henkilömäärä supistuu puolestaan kuudenneksen. Kun kaupunkien laitoksissa on nyt yhteensä noin 900 työntekijää, osakeyhtiön palvelukseen heitä siirtyy enää 750. "Toiminnot hoituvat pienemmällä porukalla, se on suuruuden ekonomian etu", Tsubari sanoo. Hänen mukaansa kaikki siirtyvät osakeyhtiön palvelukseen vanhoina työntekijöinä. "Väki vähenee eläkkeelle jäämisen kautta."

Helsingin vesi- ja viemärlaitoksen kanta fuusioon on myönteinen, vaikka on täysin epäselvää kuinka paljon mittavat kokonaissäästöt aiheuttavat säästöjä Helsingille, vai aiheuttavatko ollenkaan. Laskelmien mukaan sopimus pohjainen yhteistoiminta olisi Helsingille jopa 3,6 miljoonaa markkaa edullisempi kuin osakeyhtiö. Muille kunnille osakeyhtiöstä olisi kiistatonta hyötyä. Espoon on laskettu hyötyvän 7,4 miljoonaa vuodessa, Vantaan 9,6 miljoonaa ja Kauniaistenkin miljoonan verran.

Tsubari näkee asian niin, että "kun kuntarajat eivät enää olisi toiminnan esteenä, on myös mitä ilmeisimmin Helsingin osalta saavutettavissa suurempia hyötyjä osakeyhtiöllä kuin sopimus pohjaisella yhteistyöllä." Näillä hän tarkoittaa mm. sitä, että vedenjakelussa voitaisiin muodostaa edullisempia painepiirejä, jolloin jakelukustannukset alenisivat. Myös laskutus- ja päivystysjärjestelyt voitaisiin yhdistää.

Hän haluaa muistuttaa siitä, että kun Helsingin vesi- ja viemärlaitos perustettiin vuonna 1984, ennakoitiin siitä saattava hyöty noin viidesosaksi siitä, millaiseksi hyöty loppujen lopuksi muodostui. Pääkaupunkiseudun Vesi Osakeyhtiön perustamisasia on nyt lausunnoilla. Tsubari on esitellyt Helsingin vesi- ja viemärlaitoksen kannan yleisten töiden lautakunnalle, jossa asia on pöydällä. Päätökset tehdään seudun kaupunginvaltuustoissa lausuntokierroksen jälkeen. Tsubari toivoo, että päätös syntyisi mahdollisimman pian, jotta valmisteluaikaa jäisi riittävästi ennen kuin osakeyhtiö aloittaisi 1994.

Osakeyhtiölle tulee yhteinen pääkonttori, mutta toimintapisteitä jää kaupunkeihin hoitamaan asiakaspalvelua ja verkostojen kunnossapitoa. Hallituksen paikkajaosta on vielä viimeinen viilaukset tekemättä. Valmistelutoimikunta ehdotti, että Helsinki saisi 8 paikasta neljä ja Espoo ja Vantaa kumpikin 2. Hallituksen puheenjohtaja olisi Helsingistä.¹³⁵

Espoon kaupunginhallitus käsitteli kokouksessaan 28.5.1991 kolmisopimustoimikunnan ehdotusta ja päätti, että esitystä on tarkennettava erityisesti sopimus pohjaisen yhteistyön jatkamisen osalta. Se myös ilmoitti, että vertailuun oli otettava mukaan mahdollisuus yhtiöittää vesi- ja viemärlaitokset kunnittain siten, että kuntien omistamat vesiyhtiöt sopimusteitse järjestävät tarvittavan yhteistyön. Kaupunginhallitus määräsi myös Espoossa nimitetyn työryhmän tutkimaan mahdollisuudet yhtiöittää vesihuolto Espoon Sähkö Oy:n mallin mukaisesti. Se määräsi tämän työryhmän tekemään kustannuslaskelmat talousveden tuottamiseksi Päijänne-tunnelin vedestä ”*joko olemassa olevalla ja saneerattavalla tai kokonaan uudella talousveden tuotantolaitoksella*”.¹³⁶

Espoon kaupungininsinööri Martti Tieaho pyysi kirjeessään 11.6.1991 Helsingin apulaiskaupunginjohtajalle Carl Johan Adolfssonille, että

¹³⁵ Helsingin Sanomat, Kaupunki-palsta 29.4.1991.

¹³⁶ Espoon kaupunki, tekninen virasto, kaupungininsinööri Martti Tieahon kirje Helsingin kaupungin apulaiskaupunginjohtajalle 11.6.1991.

Kuva 7.

Espoon Veden pääkonttori Piispanportti 10. (Rajala 2006)

käynnistettäisiin neuvottelut sopimus pohjaisen yhteistyön jatkamisesta.¹³⁷

Entä miten muistelevat hanketta aikalaiset, vesilaitosten palveluksessa olleet vesihuollon pitkän linjan ammattilaiset? Tieahon mukaan aloite yhdistymiseen tuli Helsingistä. Henkilöstöryhmien vastustus oli voimakasta, kun pelättiin mm. työpaikkojen menettämistä.¹³⁸ Myös muut haastatellut henkilöt kertovat, että suunnitelmaa vastustettiin etenkin vesilaitosten henkilöstössä sekä Espoossa että Vantaalla. Myös ammattiyhdistykset vastustivat hanketta.

137 Ibid.

138 Tieaho 22.5.2008.

Vuoden 1991 ehdotus, jonka takarajana oli vuosi 1994, kaatui Espoon kaupunginhallituksessa. Lindberg kertoo asiasta:

Se kaatui siihen, että Espoon kaupunginhallitus päätti, että tähän ei lähdetä. Siinä oli tilanne, että nämä muut jäi odotamaan Espoota, koska tiedettiin, että Espoo on se vaikein. Ja ehkä huokasivat sitten helpotuksesta. Espoo asetti sisäisen työryhmän ja työryhmä ei kannattanut jatkoa. Työryhmä ilmoitti, että näitä selvityksiä on täsmennettävä ja niitä ”tarkennetaan erityisesti sopimusohjauksen jatkamisen osalta”. Tieahohan tässä oli vastaan koko hommaa. Espoon kaupungin lopullinen päätös oli hyvin lyhyt ja ytimekäs: tyyliin ”tätä yhteistyötä jatketaan sopimusohjalta”. Tämä tapahtui loppuvuodesta -91 ja lopullinen päätös tuli marraskuun lopussa.¹³⁹

Kun hanke vuonna 1991 kaatui, niin tehtiin uusi kolmisopimus:

Pakkohan se oli [...] Se on toistaiseksi voimassa. Se hyväksyttiin syksyllä -93. Kaikki kaupungit sen hyväksyi. Sen mukaan me nyt eletään. Tämä koskee nyt vesilaitospuolta, viemärlaitospuolellahan on omat systeemit. [...] Vesilaitospuolella tämä on selvää, että Helsinki myy Espoolle ja Vantaalle vettä ja Espoo ja Vantaa osallistuvat näihin yhteisiin investointeihin. Mutta viemäripuolella se on taas sillä lailla, että Espoolla on Suomenoja ja sitten Helsingillä on tämä Viikinmäki. Aikaisemmin oli puhdistamoja kymmenkunta. Sitten keskitettiin Viikinmäkeen. Kuitenkin Länsi-Vantaan jätevedet on aina mennyt Espooseen, se on luonnollista. Ja Itä-Vantaan ja myöskin Keski-Uudenmaan kuntien, Kerava, Tuusula, Järvenpää ja myöskin Sipoo, jätevedet tulee Viikinmäkeen. Espoolla ja Vantaalla on keskinäinen sopimus ja Helsingillä ja Vantaalla ja näillä muilla kunnilla on omat sopimukset.¹⁴⁰

Yhdistämishanke ei siis toteutunut. Se kaatui lähinnä Espoon vastustukseen, mutta Vantaallakin oli runsaasti vastustusta hanketta

139 Lindberg 24.4.2008.

140 Lindberg 24.4.2008.

kohtaan. Espoon Veden osalta silloinen toimitusjohtaja Pentti Sipi kertoo tilanteesta näin:

Yhdistäminen on ollut historiassa useassa vaiheessa esillä, Helsinki on aina silloin tällöin kysynyt, että lyödäänkö hynttyyt yhteen. Siitä oli viimeisimpiä elkeitä ihan tuossa -90-luvun lopulla, kun Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Meinander kutsui meidät Helsingin kaupungintalolle neuvotteluun, eipä tiedettykään mikä on aihe kun mentiin sinne Vantaan Pertti Heinosen kanssa. Aihe oli se että esitettiin taas hynttyiden yhteen laittamista kun sieltä poistuttiin niin kumpikaan ei nähty mikä se varsinainen hyöty olisi ollut, kun kummassakin oli siirrytty liikelaitokseen. Kun ajattelee Espootakin, asiakaskanta on 200000 ihmistä ja periaatteessa isot vedenhankinta-asiat oli kunnossa niin ei siinä nähty mitä siinä olisi voitu voittaa. Päinvastoin oli Espoossa pelko että kun Helsinki lähti rakentamaan keskuspuhdistamoita että Espoo ja Vantaa joutuvat siihen maksumiehiksi mukaan.

Helsinki esitti hyödyksi lähinnä sen että voitaisiin henkilömääriä pienentää. Ne jäivät loppujen lopuksi hyvin vähäiseksi, tietysti laskutuksessa ja hallinnollisissa hommissa olisi voitu saada muutamia ihmisiä pois, mutta kun verkostot ovat niin laajat kuin ne on tässä kolmen kaupungin alueella, niin ei voitu ajatella että Vantaalta tai Helsingistä tulee mies tänne korjaamaan vuotoa kun se ei tiedä yhtään mitään tästä verkosta.

Olihan sellainenkin vaihe että meidät piti yhdistää Espoon Sähköön. Siinä oli takana yksi hyvin tuntemani poliitikko, joka kävi Ruotsissa ja siellä oli jossakin tehty sellainen osakeyhtiö, jossa oli sekä sähkö että vesi. Mutta homman nimi oli se että siellä ei ollut Sähkö eikä Vesi oy:tä vaan siellä oli tekninen sektori jossa ne olivat omina osastoinaan niin kuin teknisessä virastossa ja sitten ne pantiin yhdessä oy:ksi. Me käytiin Juha Valtakarin ja Tuija Rädyn kanssa useaan otteeseen Espoon Sähkössä ja kyllä siinä päädyttiin siihen että synergiaedut ovat aika vähäiset.¹⁴¹

Vantaalla henkilöstö vastusti liitosajatuksia. Eero Hosio kertoo tästä 1990-luvun alun ajasta seuraavasti:

Yhdessä vaiheessa oli kinkkinen kysymys. Nykyinen kaupunginjohtaja Paajanen meinas väkisin myydä meidät Helsinkiin. Meillä tuli kovia neuvotteluja jo Helsingin poikien kanssa. Paajanen pelotteli, meitä että kun sopimus loppuu niin pannaan hanat kiinni. Jos me ei liitytä niin vantaalaiset ei saa vettä. Se oli sillo täällä kaupungininsinöörinä tämä Paajanen. Sittenhän se lähti YIT:lle Helsinkiin.¹⁴² [1990-luvun alku] Sillo sitä neuvoteltiin. Meillä oli piti Virtolan kujalla palaveri. Se on nyt niin, että Helsinki panee kiinni ku loppuu sopimus. Pikkasen kun oon ilkkurinen niin sanoin sille että: ”Kuulepas nyt Juhani, eiköhän se ole parempi, että menet kertomaan tämmösiä juttuja noille, jotka ei tiedä näistä asioista mitään. Semmosta kaupunkia ei Suomen maassa ole joka panee toiselta vedet kiinni.” Koska me ollaan yhteisessä sopimuksessa kiinni ja prosentuaalisesti mukana. Me sovittiin Helsingin poikien kanssa kun me neuvoteltiin, että ne ei lähe kesälomalle – sähkölaitoksenhan ne myi välissä – ennen kuin ne näkevät tämän ratkaisun. Jos tällänen tulee. Sehän kumoutu sitten. Sähkölaitoksella oli työntekijöitä joutunu pois ja jotkut joutunu toisarvosiin töihin vaikka olivat ammatti-ihmisiä omalla alallaan.¹⁴³

Ammattiyhdistys oli aktiivinen tässä asiassa, kertoo Hosio:

Olin kahdeksan vuotta viemäripuolen luottamusmiehenä. Jouduin olemaan puhemiehenä näissä tämmösissä asioissa. Hanttiihan me pistettiin. Sieltä ei olisi tullut enää mitään rahaa Vantaan kaupungille sen jälkeen kun ne yhtyy. Sehän oli selvä tapaus. Sehän saa kuitenkin suuria rahoja sosiaaliluukulle täältä. Eihän täällä monta firmaa ole kaupungilla jotka antaa niin paljon rahaa kuin vesilaitos. Se on iso raha mitä tänä vuonnaki annettiin sosiaaliluukulle.¹⁴⁴

Samalla laitoksella työskennellyt Eerik Juhani Räsänen kertoo yhdistymishankkeesta näin:

142 Hosio 2.10.2006.

143 Hosio 2.10.2006.

144 Hosio 2.10.2006.

Kuva 8.

Espoon Veden asiakaspalvelupäällikkö Kati Lyytikäinen ja raikasta pullo-vettä. Espoon Veden nimikkopullon voi täyttää uudelleen vesijohtovedellä missä hyvänsä Espoossa. (Juuti 2007)

Yhdistymishommeli oli Helsingin ja Espoon kanssa aika pitkällä. Lindberg oli sihteerinä siinä. Helsinki painoi päälle ja Vantaakin – silloinen kaupunginjohtaja – vai oliko suunnittelupäällikkönä – Paajanen oli hyvin lämpimästi samaa mieltä. Honkohan oli – eläkkeelle jäävä apulaiskaupunginjohtaja – hän oli virastopäällikkönä täällä – hyvin lämpimästi sitä mieltä. Täällähän se olis ymmärtääkseni mennyt läpi. Espoo nousi takajaloilleen. Se kaatu siihen Espooseen.¹⁴⁵

Esko Vahanan Vantaalta muistelee myös vastustaneensa yhdistymishanketta:

Perustan puheeni tähän Päijänne-tunneliin, Vantaa on siinä osakkaana, Kerava on siinä osakkaana – muistaakseni Järvenpääkin. Kyllä jonkin näköinen yhdistyminen tulee – onko se sitten siinä vaiheessa kun nämä kaupungitkin yhdistyy – vai ennemmin tai myöhemmin – kyllä se siihen viittaa. Suurista yksiköistä puhutaan joka paikassa. Tietysti sekin täytyy muistaa että jossain se raja on siinäkin. Kun

*töissä olin niin vastustin henkeen ja vereen, mutta nyt voin sanoa näin että kyllä kai se yksi totuus on että se saattaisi jossain vaiheessa olla järkevääkin. Kun vesi jo ostetaan Helsingistä – en muista prosentteja, mutta suuria määriä – nämä vedenottamot mitä meillä on niin on tavallaan kriisiaikaa [varten]. Ja jos semmonen kriisi tulee niin en tiedä pystyykö niitäkään käyttämään.*¹⁴⁶

Vantaalta Matti Suomi kertoi myös joutuneensa asian kanssa tekemisiin:

*Onneksi se kaatui omaan mahdottomuuteensa se koko juttu. Meitähän koitettiin vielä Helsingin Veden kanssa naittaa yhteen väen vängällä yhteen vaiheeseen. Jos oikein muistan niin Elon Raikka oli Helsingin tuntipalkkalaisten pääluottamusmies ja se sanoi että siellä on valtakunnansovittelijan kassakaapissa semmonen sopimus näiden energialaitosten yhdistämisen osalta, ja että Helsinki ei hetkeen, en muista sitä aikaa, mikä olisi nyt hyvä tietää, kun yhdistämistä taas ajetaan, mikä aikaraja siinä oli ettei Helsinki edes valmistele mitään yhdistymissuunnitelmia.*¹⁴⁷

Vastustukseen liittyi muun muassa huoli siitä, että työpaikat vähensivät, mutta muitakin syitä vastustukseen oli:

*Varmaan sitäkin. Ja oli tässä se, että vähintäänkin Vantaan pohjoisosista tulisi Helsingin suojavyöhyke, niin sanottua maaseutua vastaan. En tiedä onko tuolla kuinka tosissaan. [...] Mun mielestäni Helsinki pääkaupunkina saa aina kaiken minkä haluaa, kun se vain tarpeeksi haluaa, kohtahan Rovaniemellä, kun tullaan Kilpisjärveltä Rovaniemelle niin siellä lukee Helsinki. Siitä kun ajetaan vähän matkaa niin lukee keskusta 700 kilometriä. Ei tästä voi muuta johtopäätöstä vetää, Rovaniemellä on kohta Helsingin raja.*¹⁴⁸

146 Vahanen 10.10.2006.

147 Suomi 12.10.2006.

148 Suomi 12.10.2006.

Suomi jatkaa:

*[Yhteistyössä] ei olla kun yhdistymisasiossa oltu Helsingin kanssa ja Espoon vastaavien kanssa tekemisissä sen verran että on jonkinlaista rintamaa tai barrikadia koottu sen mukaan mitä millonki on tarvittu. Tai tuntunu että tarvii.*¹⁴⁹

Tämä työnimeltään Pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitos Oy¹⁵⁰ ei toteutunut ja sopimus pohjaista yhteistyötä jatkettiin. Espoo ja Vantaa lunastivat Helsingiltä tarvitsemansa kapasiteettiosuudet Helsingin vedenkäsittelylaitoksista. Espoon osuus oli 17 ja Vantaan 16 prosenttia. Helsinki asetti vedentoimituskatoksi Espooseen tuhat litraa sekunnissa. Yhteisen vedenhankinnan varajärjestelminä olivat Vantaanjoen ja Hiidenveden vedenhankintajärjestelmät. Sopimuksen tultua voimaan Espoo ja Vantaa osallistuivat osuuksiensa mukaisesti Helsingin vedenkäsittelylaitosten, Silvolan altaan sekä varajärjestelmien uudis- ja saneerausinvestointeihin. Espoo maksoi lunastushintansa eli 67 miljoonaa markkaa kolmessa yhtä suuressa erässä vuosina 1994 – 1996.¹⁵¹

Myös Kauniainen ja Espoo uusivat vuodelta 1975 peräisin olleen vesisopimuksensa vuonna 1993. Lehti uutisen mukaan Espoo sitoutui toimittamaan Kauniiaisille vettä laitospöytäeräerällä erikoistariffilla.

149 Suomi 12.10.2006.

150 HS 5.10.1991.

151 Länsiväylä 26.9.1993.

KUNNALLINEN LIIKELAITOS

Teknisestä virastosta muodostettiin vuonna 1993 tekninen keskus, joka samalla oli yksi ympäristön ja teknisten palveluiden toimialan keskuksista. Vuoden 1993 aikana vesi- ja viemärilaitos toimi yhtenä teknisen keskuksen kolmesta pääalasta talonrakentamisen ja kunnallistekniikan ohella. Sen toimintaa johti teknisen lautakunnan alainen johtokunta.

Muutokset 1990-luvun alussa eivät olleet kivuttomia. Tuija Rätty Espoon Vedestä kertoo:

Vesi- ja viemärilaitos aloitti vuoden 1994 nettobudjetoituna liikelaitoksena. Tätä edelsi viiden vuoden rumba, jolloin vesi- ja viemärilaitoksesta tehtiin vuoroin seudullista osakeyhtiötä, Espoon omaa osakeyhtiötä ja nyt viime kädessä liikelaitosta. Pidettiin työpistekokouksia, annettiin lausuntoja ja pyöriteltiin asiaa edes takaisin. Kukaan ei tiennyt, mihin ollaan menossa; itse asiassa kukaan ei enää edes tuntunut välittävän, mitä oli tulossa. Kunhan vain tulisi päätöksiä!¹⁵²

Kaupunginhallitus päätti marraskuussa 1993, että vesi- ja viemärilaitos olisi vuoden 1994 alusta liikekirjanpitomallin mukaisesti toimiva kunnallinen liikelaitos. Samalla päätettiin, että vesi- ja viemärilaitos toimisi itsenäisenä liikelaitoksena kaupunginhallituksen alaisena. Käytännössä tämä tarkoitti muun muassa sitä, että vesi- ja viemärilaitoksen olisi hoidettava kirjanpitonsa erillään kaupungin kirjanpidosta, samoin rahaliikenteen hoidossa olisi tullut muutoksia. Asiaa oli jo valmisteltu pitkin syksyä, mutta ”*paniikki meinasi iskeä*”. Joulukuussa 1993 kaupunginvaltuusto sitten päättikin, että liikekirjanpito alkaisi vasta vuoden 1995 alusta ja vuosi 1994 toimittaisiin käyttötalouden osalta nettobudjetoituna yksikkönä. Lisäksi päätettiin, että vesi- ja viemärilaitos toimi oman johtokunnan alaisena itsenäisenä

¹⁵² Rätty 1994.

Vesi- ja viemäri- laitoksen johtamisesta väännetään kättä

Espoon vesi- ja viemärlaitoksen on määrä muuttua liikelaitokseksi ensi vuoden alusta. Samalla asotaan uudistaa luottamushenkilöorganisaatio. Sen pohjaksi on laadittu viisi erilaista mallia.

Näkemykset vesi- ja viemärlaitoksen luottamushenkilöorganisaation muodosta menevät nyt ristiin. Tämän vuoden alusta lähtien vesi- ja viemärlaitoksen johtokunta on toiminut teknisen lautakunnan alaisena. Aikaisemmin luottamushenkilöjohto on ollut suoraan teknisellä lautakunnalla.

Uusi vesi- ja viemärlaitoksen johtokunta on käsitellyt asiaa ja päättynyt siihen, että johtokunta olisi siltirettävä suoraan kaupunginhallituksen alaisuuteen. Tekninen lautakunta on myös pumminut eri vaihtoehtoja, mutta näkemykset menevät niin ristiin, että äänestystulos oli 6-6. Saman verran ääniä saivat vaihtoehto, jossa johtokunta on suoraan kaupunginhallituksen alainen ja vaihtoehto, jossa laitoksella ei ole erillistä johtokuntaa, vaan tekninen lautakunta hoitaa johtokunnan tehtävät. Puheenjohtajan ääni ratkaisi asian kaupunginhallituksen alaisena olevan johtokunnan hyväksi. Teknisen lautakunnan johtamaa mallia kannattivat sosiaalidemokraatit, vasemmistoliittolaiset, vihreät ja sitoutumatomat.

Risto Niinikoski (sd.), Juhani Luhtanen (sd.) ja Vieno Koponen (sd.) toimivat teknisen lautakunnan puheenjohtajina silloin kun vesi- ja viemärlaitos kuului suoraan lautakunnan alaisuuteen. He katsovat, että hallinnosta tulee turhan moniportainen, jos johdossa on kaupunginhallituksen alainen johtokunta.

Niinikoski, Luhtanen ja Koponen ovat lähettäneet ympäristö- ja teknisen toimen toimialajohtajalle, kaupunginjohtajalle ja kaupunginhallitukselle kirjeen, jossa he epäilevät vesi- ja viemärlaitoksen toiminnan onnistumista kaupunginhallituksen alaisena. Tämän systeemin huono puoli on heidän mukaansa mm. se, että kaupunginhallitus joutu-

isi koordinoimaan teknisen sektorin yksityiskohtaisiakin asioita sen sijaan, että se keskittyisi strategiseen johtamiseen. He katsovat, että vesi- ja viemärlaitoksen pysyminen lautakunnan alaisuudessa on tärkeää, koska esimerkiksi silla ja kadunrakennuksella on paljon yhtymäkohtia. Käytännön työ vaikeutuu, jos viemärien ja katujen rakentamista ohjataan eri paikoista.

Vesi- ja viemärlaitoksella ollaan apulaisjohtaja Pentti Sipilin mukaan kaupunginhallituksen alaisen johtokunnan kannalla, koska tuleva liikelaitostaminen vaatii joustavaa organisaatiota.

— Kaikki ovat myöntäneet, että uusi malli, jossa johtokunta toimii lautakunnan alaisena, on huono. Byrokratia lisääntyy yhdellä portaalla, mutta johtokunnalla ei ole valtaa, Sipi sanoo.

— Oma johtokunta kykenisi lautakuntaa paremmin keskittymään meidän asioihin, koska lautakunnalla on pohdittavana myös talonrakennus- ja tiensioita, Sipi huomauttaa.

Lopullisen päätöksen luottamushenkilöorganisaation mallista tekee kaupunginvaltuusto.

ANNELI TUOMINEN

Itsemurhat vähenevät

Itsemurhat ovat hiukan vähentyneet. Viime vuonna tehtiin Tilastokeskuksen mukaan 1 451 itsemurhaa eli 42 vähemmän kuin toissa vuonna. Erityisesti ovat vähentyneet 15-24-vuotiaiden miesten sekä yli 65-vuotiaiden itsemurhat. Itsemurhista 80 prosenttia on miesten tekemiä.

Myös muu tapaturma- ja väkivaltakuolleisuus on vähentynyt jonkin verran. Liikenneonnettomuuksissa menehtyi viime vuonna 657 henkilöä, lähes yhtä paljon kuin vuonna 1991.

Kuva 9.

Vesilaitoksella tapahtuvat organisaatiomuutokset kiinnostivat luonnollisesti myös paikallisia lehtiä. Länsiväylä uutisoi asiasta lokakuussa 1993. (Länsiväylä 17.10.1993)

liikelaitoksena kaupunginhallituksen alaisena. Samalla päätettiin myös vesi- ja viemärlaitoksen yhdestä keskeisestä toimintaperiaatteesta: vedenkulutusta tuli vähentää. Tämän toimintaperiaatteen toteuttaminen ei huolestuttanut laitosta, koska asiasta huolehtisivat veden ja jäteveden korkea hinta sekä arvonlisävero.¹⁵³

Tämän ajankohdan päätöksiä pohdittaessa on syytä muistaa, että Suomessa elettiin 1990-luvun alussa varsin vaikeaa lama-aikaa. Kuluja karsittiin lama-aikana julkiselta sektorilta ajoittain varsin rajusti. Myös Espoossa oltiin saman ilmiön edessä. Lamaan liittyvänä myös erilaisten kunnallisten palveluiden yhtiöittäminen ja yksityistäminenkin nousi voimakkaasti esille.

Paikallinen sanomalehti *Länsiväylä* oli varsin kriittinen yhtiöittämistä ja yksityistämistä kohtaan. Esimerkiksi joulukuussa 1993 lehti totesi, että rakennemuutos kuului ajan henkeen. Espoossa oli jo pidemmän aikaa käyty keskustelua kunnallisten palveluiden kohtalosta. Konsulttien KHT Kari Manner ja varatuomari, verokonsultti Raimo Pallosen tekemässä selvityksessä yhtiöittämisestä ja konsernirakenteesta ”*ei aiheutuisi Espoon kaupungille mainitsemisen arvoista haittaa*”. Pikemminkin tilanne oli konsulttien mielestä päinvastoin ja ”*kaikki näkökohdat puoltavat pikaista toimintojen liiketoimintojen yhtiöittämistä ja konsernirakenteen toteuttamista*.” Selvitys koski mm. ruokahuollon liikelaitostamista, Espoon Sähkön ja vesi- ja viemärlaitoksen toimintojen yhdistämistä sekä teknisen keskuksen muuttamista pelkäsi suunnitteluttaja- ja rakennuttajaorganisaatioksi.¹⁵⁴

Melko tuttua tekstiä sektorin ulkopuolisilta konsulteilta näin 2000-luvun alussakin arvioituna. Espoon Sähkön ja vesi- ja viemärlaitoksen toimintojen yhdistämistä konsultit eivät sen sijaan kannattaneet

153 Rätty 1994.

154 *Länsiväylä* 1.12.1993.

LANSIVÄYLÄ

Keskiviikko 1. 12. 1993

Espoosta konserni?

Lama luo tilauksen yhtiöittämiselle

Yksityistämistä ja yhtiöittämisestä on keskusteltu Espoossa jo jonkin aikaa ja Espoon kaupunginvaltuusto antoi talousarvion käsittelyn yhteydessä uutta vauhtia selvityksille. Ennen tätä on tehty selvitys, jossa puhutaan vahvasti konsernirakenteen puolesta. Siinä todetaan, että yhtiöittämiselle on nyt tilaus. Rakennemuutos kuuluu ajan henkeen.

Kuva 10.

Paikallinen sanomalehti Länsiväylä oli varsin kriittinen yhtiöittämistä ja yksityistämistä kohtaan. (LV 1.12.1993)

vaan sähkö ja vesi muodostivat oman erillisen osakeyhtiönsä heidän selvityksessään.¹⁵⁵

Saman päivän *Länsiväylä* kertoi myös, että kaupungin henkilöstöä vähennetään ja Espoon Sähkö saneeraa rajusti peräti 20 prosenttia työvoimasta eli 100 työntekijää. Uolevi Itkosen pääkirjoituksessa todettiin, että ”*Espoon Sähkössä käy piilukirves*” ja että hyväksi esimerkiksi kunnallisen yhtiön tehokkuudesta ja ”*saneerausinnosta*” käy Espoon Sähkö. Itkonen jatkaa:

Espoon Sähkö on ollut vuosikymmenet kaupungille erinomainen rahasampo ja työntekijöille luotettava työnantaja. Rahasampo yhtiö on edelleen, mutta työnantajana se on menettämässä maineensa. Väen vähentämisen syyksi on esitetty energian kulutuksen vähentymistä ja onhan energian kulutus varmasti vähentynytkin, kun talvet ovat olleet leutoja ja maassa on lama. Mutta myöhäistä on Espoon

¹⁵⁵ *Länsiväylä* 1.12.1993.

**LANSI
VAYLA**

UOLEVI ITKONEN
Päätoimittaja

1. 12. 1993

Osakeyhtiö Espoo

Yksityistämisen ja yhtiöittämisen aalto on levinnyt Espooseen kuin jokavuotinen influenssavirus.

Kahden konsultin laatiman selvityksen mukaan lähes kaikki kaupungin toiminnot voidaan yhtiöittää. Yhtiöittämisellä luotaisiin myös pohja liiketoimintojen yksityistämislle tai myymiselle. Näin saataisiin Espoon taloutta konsulttien mukaan parannettua.

Esityksen mukaan Espooseen muodostettaisiin yksi hallintoyhtiö ja sen alle koko joukko eri liiketoimintayhtiöitä. Tällaisia olisivat esimerkiksi Espoon Auto Oy, Vesi ja Viemäri Oy ja Siivous Oy. – Tytäryhtiöissä toimisivat vain hallitus ja toimitusjohtaja, konsultit toteavat.

Liiketoiminnan yhtiöittämisellä päästäisiin esityksen tekijöiden mukaan nykyistä edullisempiin palkkakustannuksiin ja loma- ja eläkejärjestelyihin eli voitaisiin romuttaa nykyinen kunnallinen palkka- ja eläkejärjestelmä.

Toiminnan tehostamiselle on varmasti Espoossa paljon varaa niin kuin muissakin maan kunnissa. Tehokkuus kun ei kunnan toiminnassa ole aina ollut itsestäänselvyys. Yhtiöittäminen ja yhtiöiden myyminen ei ongelmaa kuitenkaan ratkaise vaan tuo uusia ongelmia.

Kuva 11.

*Yksityistämisen ja yhtiöittämisen aalto on "levinnyt Espooseen kuin jokavuotinen influenssavirus".
(LV 1.12.1993)*

Sähkön päättäjien herääminen. Lama ei jatku loputtomiin ja talvikin on alkanut tavallista kylmempänä. Joka tapauksessa oma energiayhtiömme on esimerkiksi näyttämässä sitä tietä mitä kunnalliset yhtiöt jo nyt kulkevat. Asiat yritetään hoitaa salaa ja huomaamatta, jotta ulkopuoliset eivät huomaisi mitään erityistä. Se on osa uutta kunnallista demokratiaa.¹⁵⁶

"Osakeyhtiö Espoo" – otsikoidussa pääkirjoituksessaan Itkonen myöntää, että Espoossa toimintojen tehostamisessa olisi kyllä parantamisen varaa, mutta yhtiöittäminen ja yhtiöiden myyminen eivät ratkaise ongelmia vaan tuovat uusia ongelmia. Poliittinen kontrolli ja vastuu häviäisivät ja kunnallinen demokratia romuttuisi. Myös valtuuston merkitys jäisi Itkosen mukaan olemattomaksi ja kaupunki-

laisten vaikutusmahdollisuudet vähenisivät entisestään, kun kukaan yhtiöiden johdosta ei olisi poliittisesti vastuussa äänestäjilleen. Myös kuntalaisten tiedonsaanti vaikeutuisi.¹⁵⁷

Itkonen toteaaakin, että yksityistämisen ja yhtiöittämisen aalto on ”*levinnyt Espooseen kuin jokavuotinen influenssavirus*” ja jatkaa:

*Esitetty yhtiöittämissmalli merkitsisi kunnallisen demokratian irvikuvaa. Jos malli hyväksytään ei enää tarvita kunnallisvaaleja ja valtuutettuja. Pieni ammattijohtajien joukko pyörittäisi kaupunkia yhtiöitten eduksi; kuntalaiset ja kuntalais-ten etu eivät siinä pyörittelyssä paljoakaan merkitsisi.*¹⁵⁸

Vesi- ja viemärlaitoksen sijoittuminen kaupungin organisaatioon täsmentyi vasta tammikuun 1994 aikana, kun valtuusto vahvisti uudet johtosäännöt, joiden myötä vesi- ja viemärlaitos irtosi teknisestä keskuksesta ja johtokunnasta tuli suoraan kaupunginhallituksen alainen. Yhteistyö teknisen keskuksen kanssa kuitenkin jatkui: vesi- ja viemärlaitos käytti edelleen teknisen keskuksen hallinto- ja talousyksikön palveluja lukuun ottamatta talousarvion laadintaa sekä muutamia muita pieniä tehtäviä. Joulun ja uuden vuoden välillä koulutettiin pikaisesti neljä vesilaitoksen ihmistä Pallas-ostoreskontran käyttäjiksi ja tammikuu kului joutuisasti ohjelmaa käytännössä harjoitellessa.¹⁵⁹

Työrauha ei palautunut vesi- ja viemärlaitokselle tammikuun 1994 päätösten myötä. Kaupunginvaltuusto oli talousarviokäsittelyn yhteydessä edellyttänyt suunnitelmat kahdesta vaihtoehdosta:

1. piti valmistella suunnitelma yhteistyössä Espoon Sähkö Oy:n kanssa vesi- ja viemärlaitoksen toimintojen ja vesi- ja viemäriverkon suunnittelun siirtämisestä Espoon Sähkö Oy:n tehtäväksi

157 Länsiväylä 1.12.1993.

158 Länsiväylä 1.12.1993.

159 Rätty 1994.

2. vaihtoehtoisesti olisi tutkittava vesi- ja viemärintilaitoksen yhtiöittämistä omana osakeyhtiönään – jälleen kerran.

Käytännössä ensimmäinen vaihtoehto olisi tarkoittanut toimimista Espoon Sähkö Oy:n liiketoimintayksikkönä tai Espoon Sähkö Oy:n tytäryhtiönä. Viemärisuunnittelun siirtäminen Espoon Sähkö Oy:lle olisi ollut kuitenkin jo topografisten syiden takia hankalaa, koska katu- ja viemärisuunnittelu liittyvät oleellisesti yhteen.¹⁶⁰

Martti Merra (Espoon kaupunginvaltuutettu, valtuuston neuvottelukunnan puheenjohtaja) muistaa asiasta käydyt keskustelut ja toteaa marraskuussa 2008, että synergiaetuja ei juuri löytynyt.¹⁶¹

Tutkijan näkökulmasta tällainen muutos ei olisi todennäköisesti ollut mitenkään hedelmällinen sillä kahden hyvin erilaisen toimialan synnystä saatavat synergiaedut jäävät yleensä hyvin pieneksi ja toimialojen yhteensovitus on hyvin vaikeaa. Tunnettuja epäonnistuneita eri toimialojen fuusioita löytyy runsaasti myös muualta Suomesta. Eräs tapaus suuren fuusion epäonnistumisesta on Imatran Voiman ja Nesteen fuusio Fortumiksi vuonna 1997 valtio-omistajan tahdosta. Fuusio purkautui käytännössä vuonna 2005, kun Neste Oil aloitti irtautumisen jälkeen itsenäisenä pörssi-yhtiönä. Suomessa energiayhtiön ja vesilaitoksen yhdistyminen on toteutettu Jyväskylässä, jossa Jyväskylän Veden kaikki toiminnot siirtyvät 1.1.2006 kaupassa Jyväskylän Energialle ja sen tytäryhtiöön JE-Urakointiin. Selvää tutkimuksen perusteella kuitenkin on, että veden hinta ja sijoitetulle pääomalle vaadittu tuotto kaupungille tuloutettavaksi on noussut huomattavasti fuusion jälkeen. Selvää on myös se, että tällainen fuusio ei toteutunut hallinnon läpinäkyvyyden periaatteiden mukaisesti.¹⁶² Nyt nähdyn ja tutkitun perusteella voidaan kyseistä

160 Rätty 1994.

161 Merra 28.11.2008.

162 Vinnari & Näsi 2008; Vinnari 2008.

fuusiota pitää varoittavana esimerkkinä. Jää nähtäväksi, löytyykö fuusiosta hyviäkin puolia.

Kunnallislain uudistaminen 1990-luvulla toi tullessaan uuden käsitteen, kunnallinen liikelaitos. Vuoden 1995 alusta Espoon vesi- ja viemärlaitos aloitti itsenäisenä kunnallisena liikelaitoksena, jonka kirjanpito hoidettiin kaupungin kirjanpidosta erillisenä liikekirjanpitona. Samalla vesi- ja viemärlaitoksen johtokunta irrotettiin teknisestä lautakunnasta suoraan kaupunginhallituksen alaisuuteen. Muutosvyyhtiä ruvettiin purkamaan teknisen keskuksen kanssa sopimalla ostettavista palveluista ja niiden hinnoista.¹⁶³ Tällöin myös pitkäaikaisesta vedenhankinnan yhteistyötä uutisoitiin lokakuussa 1995 *Helsingin Sanomissa* otsikolla *Juomavesi- yhteistyö jatkunut 30 vuotta seuraavasti*:

Helsinki, Espoo ja Vantaa ryhtyivät 30 vuotta sitten yhteistyöhön juomaveden hankinnassa. Tuolloin solmittiin kolmikasopimus, johon vesilaitosten yhteistoiminta pohjautuu. Eräiden muiden Uudenmaan kuntien kanssa perustettiin vuonna 1972 Pääkaupunkiseudun Vesi Oy. Yhtiön raakavesitunneli Päijänteeltä Helsinkiin valmistui 1982. 1970-luvulla sopimus laajeni. Veden myynti Helsingin Pitkälänkosken puhdistuslaitokselta alkoi Espoon ja Vantaan verkkoihin. Helsingin laitoksilla käynnistyi yhteishankkeena otsonointi, ja kolmikasopimuskuntien yhteinen vedensyöttöjohto rakennettiin Pitkälänkoskelta Konalaan.

Viime vuonna tuli voimaan yhteistyösopimus, jonka mukaan Espoo ja Vantaa ovat lunastaneet osuudet Helsingin vedenpuhdistuksesta. Tämä on luonut pääkaupungin vesilaitoksen mukaan edellytykset keskittää vesijohtoveden valmistus Helsingin puhdistuslaitoksille. Yhteistoimintaa hoitaa kaupunkien ja YTV:n kolmikasopimusneuvottelukunta, joka piti juhlakokouksen tasavuosien merkeissä.¹⁶⁴

163 Rätty 1994.

164 Helsingin Sanomat, Kaupunki, 9.10.1995.

Nämä muutokset on nähtävissä laajemman kunnallishallinnon reformin ja uuden julkisjohtamisen eli New Public Management (NPM) ajatuksia. NPM on korostanut tarvetta pienentää julkisen sektorin kokoa sekä ottaa julkisessa organisaatiossa käyttöön yksityissektorin johtamisperiaatteita ja – käytäntöjä.¹⁶⁵

Espoon vesi- ja viemärlaitoksen johtajana toimi Juha Valtakari vuosina 1966–1994. Liikelaitoksen toimitusjohtajana oli vuoden 1995 alusta 31.3.2003 saakka Pentti Sipi. Hänen eläkkeelle lähtönsä jälkeen toimitusjohtajaksi tuli Jukka Piekkari. Hän oli toimitusjohtajana 2007 maaliskuuhun, jonka jälkeen hänestä tuli Helsingin Veden toimitusjohtaja. Espoon Veden toimitusjohtajana aloitti kesällä 2007 Osmo Seppälä. Espoon Vesi -nimi tuli käyttöön vuoden 1999 alusta. Espoon Veden johtokunnan tilalle tuli vuoden 2005 alusta palveluliikelaitosten lautakunta ja vuoden 2009 alusta palveluliikelaitosten johtokunta.

Ylikunnallinen vesihuollon yhtiö tai vesilaitosten yhdistäminen ei ollut julkisuudessa esillä useampaan vuoteen. Vasta 7.5.1998 *Helsingin Sanomissa* oli mielenkiintoinen uutinen otsikolla *Helsinki ja Vantaa pyrkivät yhteistyöhön vesijohtoverkon huollossa - Helsinki ja Vantaa suunnittelevat yhteistyön tiivistämistä vesi- ja viemäriverkkojen huoltotoissa:*

*Vantaan teknisen toimen johtaja **Seppo Heinänen** sanoo, että yhteistyötä voitaisiin tehdä mm. käytönvalvonnassa, pumppaamojen huollossa ja varallaolossa. Erityisesti kyseeseen tulisivat kaupunkien rajoilla olevat pumppaamot. ”Siellä rajat olisi järkevää unohtaa”, sanoo Heinänen, jonka mukaan aloite yhteistyömahdollisuuksien selvittämiseksi tuli Vantaalta.*

Ensimmäinen kosketus oli viime vuoden lopulla. Toistaiseksi on liikuttu periaatteellisella tasolla, mutta lähiaikoina on tarkoitus selvittää, kuinka yhteistyö käytännössä toteu-

tettaisiin. Mitään uutta yhtiötä tai muuta sellaista ei Heinäsen mukaan kuitenkaan olla perustamassa. Suunnitelmista on Heinäsen mukaan tarkoitus ”lähiaikoina” informoida myös henkilökuntaa.

*Kunta-alan ammattiliiton Helsingin yhteistyöjärjestö KTV antoi eilen julkilausuman, jossa paheksuttiin ”jo joulukuussa käynnistettyä” Helsingin Veden ja Vantaan vesi- ja viemärlaitoksen yhtiöittämissuunnitelmaa. Järjestön puheenjohtajan **Ari Lehtisen** mukaan henkilökunta olisi pitänyt ottaa jo hankkeen valmisteluvaiheessa mukaan. Koska näin ei - yhteistoimintasopimuksen vastaisesti - ole toimittu, järjestö valmistelee oikeudellisia toimia sopimuksen rikkomisesta.*

*Helsingin Veden palveluyksikön johtaja **Esko Hevonoja** vakuuttaa Heinäsen tavoin, ettei koko laitosten yhtiöittämistä ole suunnitteilla. Sellainen hanke olisi Hevonojan mukaan poliittisesti niin mittava, ettei sitä Helsingin Vedessä voitaisi valmistellakaan.¹⁶⁶*

Rainer Lindberg yhtyy Hevonojan käsitykseen eli yhdistämis- ja yhtiöittämissuunnitelmaa ei tässä vaiheessa ollut eli kyseessä oli ns. uutisankka. Yhdistämissuunnitelmia alettiin laatia uudelleen vasta 2000-luvulla:

Tämä on jonkunlainen ankkuri siinä mielessä, että ei tätä ainakaan vakavassa mielessä. Ja oishan se outoa ollutkin, koska just oli sopimus tehty.¹⁶⁷

166 Helsingin Sanomat, Kaupunki 7.5.1998, Erkki Aulio.

167 Lindberg 24.4.2008.

4.

YHDISTYMISS- HANKKEET 2000-LUVULLA

Suunnitelmissa 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa ollut koko pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa hoitava kunnallinen osakeyhtiö ei toteutunut. Hanke ei kuitenkaan unohtunut. Moni hallinnollinen muutos uuden julkisjohtamisen periaatteiden mukaisesti toteutettiin 1990-luvun alussa. Varhaisempien yhdistymishankkeiden ja –esitysten takana olivat kuntien omat motivaatiot, jotka eivät kuitenkaan riittäneet toteuttamaan yhdistymistä. Kuntien omien motivaatioiden lisäksi 2000-luvun hankkeessa tuli yhdistymistä ajamaan myös sektorin ulkopuolisia tekijöitä, etenkin valtion Paras-hanke. Myös poliittinen tahto PK-seudun vesihuollon yhdistämiseksi näyttää olevan kovempi kuin 1980- ja 1990-luvuilla. Yhdistymishanketta alettiin jälleen valmistella vuonna 2006.

4.1. PARAS-hanke

Kunta- ja palvelurakenneuudistus eli ns. Paras-hanke asetettiin toukokuussa 2005. Puitelaki tuli voimaan 23. helmikuuta 2007 ja on voimassa vuoden 2012 loppuun asti. Kunta- ja palvelurakenneuudistus on suurin kunnallishallinnon ja -palveluiden uudistus maamme historiassa. Kunnat toteuttavat uudistuksen yhteistyössä valtion kanssa. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta, edistää uusia palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjakoja siten, että kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä kuntien kehittämiseen on vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta tulevana vuosikymmeninä.¹⁶⁸

¹⁶⁸ http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/025_paras/index.jsp, luettu 2.10.2008;
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20080820PARASk/esite_su.pdf, luettu 2.10.2008.

Rainer Lindberg kertoi huhtikuussa 2008, että valtion toivomuksesta valtakunnalliseen Paras-hankkeeseen liittyen vesilaitosten yhdistymishanketta alettiin valmistella vuonna 2006:

Täähän liittyy Paras-hankkeeseen. Kuntaministeri Manninen pani alkuun, että joko pitää kuntia yhdistää tai ainakin yhteistyötä tehostaa nykyisestään. Ja valtiovalta heitti tänne pääkaupunkiseudullekin, että jotain pitäisi tehdä. Siinähan perustettiin peräti 14 eri työryhmää selvittämään mahdollisia yhteistyön kehittämisvaihtoehtoja 2006 keväällä. Silloin valtuustot pitivät yhteiskokouksen ja perustettiin pääkaupunkiseudun neuvottelukunta, jossa oli johtavat poliitikot ja kaupunginjohtajat näistä kunnista. Tosiaan 14 eri työryhmää oli ja yksi niistä oli tämä vesi- ja viemärlaitostoimintojen yhdistäminen. Olin siinäkin sihteerinä.¹⁶⁹

Tässä oli lähtökohta vähän erilainen kuin aikaisemmin, koska tässä paine tuli ulkopuolelta. Se tuli valtiolta ja nämä kaupunginjohtajat siihen enemmän tai vähemmän sitoutuivat. Aiemmin kyse oli lähinnä kuntien yhteistyön intresseistä.¹⁷⁰

Tämä virkamiesryhmä antoi yhdistymisselvityksen marraskuussa 2007.¹⁷¹

Pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintojen yhdistämisselvitys – työryhmän kannanotto, joka valmistui 23.11.2007, tarkasteli viittä eri vaihtoehtoa yhdistää vesihuolto PK-seudulla. Nämä vaihtoehdot olivat:

- kehitetty sopimusyhteistyö,
- osakeyhtiö,
- liikelaitoskuntayhtymä,
- operointiyhtiö, asiakassuhteet laitoksilla ja
- osakeyhtiö, verkostot vuokralla kunnilta.

169 Lindberg 24.4.2008.

170 Lindberg 24.4.2008.

171 Lindberg 24.4.2008.

Virkamiestyöryhmässä, joka antoi esityksensä marraskuussa 2007, mukana ollut Vantaan kaupungininsinööri Urpo Vainio, totesi lokakuussa 2008 virkamiesryhmän päätyneen liikelaitoskuntayhtymään mm. pienemmän veroriskin vuoksi verrattuna esimerkiksi osakeyhtiöön.¹⁷²

4.2. Eri vaihtoehtojen arviointia ja PK-seudun vesihuollon visio

Työryhmä kirjoitti auki yhteisen tavoitteen:

*kaupunkien yhteisenä tavoitteena on seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn ja asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen turvaamalla myös toimiva ja laadukas vesihuoltojärjestelmä koko pääkaupunkiseudulla. Vesihuoltoratkaisun tulee olla myös toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokas kokonaisuus, joka tuottaa myös tulevaisuudessa kilpailukykyiset vesihuoltopalvelut koko pääkaupunkiseudulla.*¹⁷³

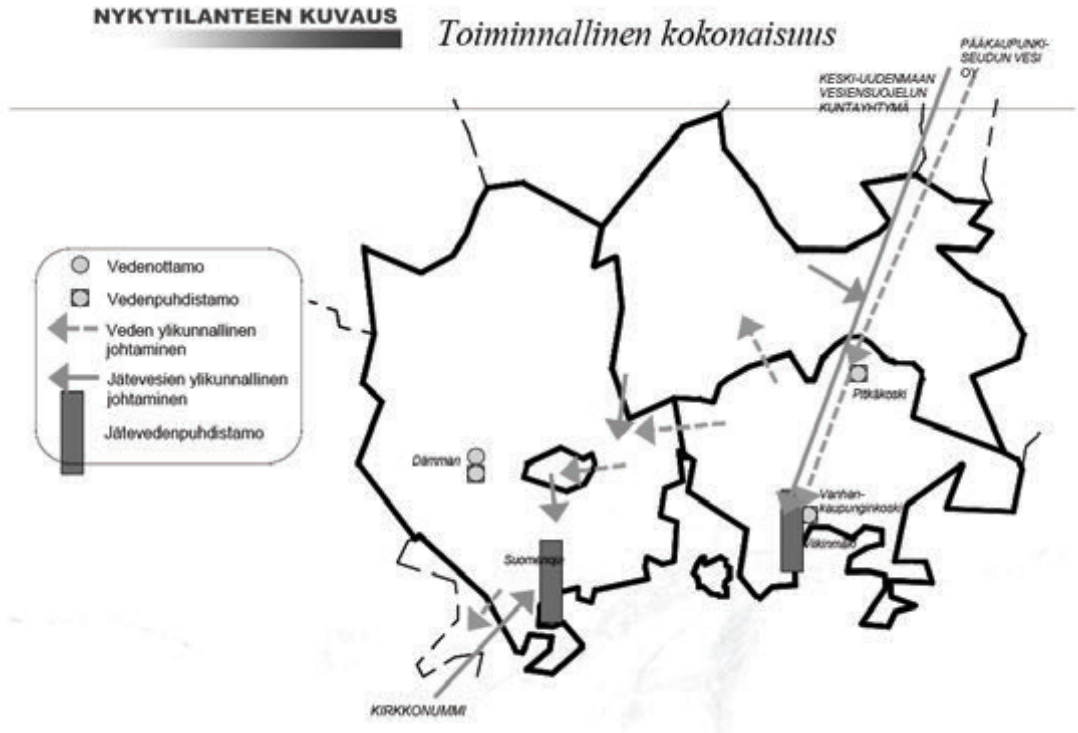
Kiteytetty pääkaupunkiseudun vesihuollon visio määriteltiin kannanotossa seuraavasti:

*Pääkaupunkiseudulla on yhteinen, hyvin toimiva ja tehokas vesihuolto-organisaatio, joka tuottaa laadukkaita vesihuoltopalveluita seudun asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Organisaatio vastaa seudullisen vesihuoltokokonaisuuden kehittämisestä tasapuolisesti toteuttaen joustavasti kaupunkien yhteistä maankäyttösuunnitelmaa.*¹⁷⁴

¹⁷² Vainio 27.10.2008.

¹⁷³ PKS yhteistoiminnan kehittäminen. Työryhmä 10: Vesi- ja viemärilaitosryhmä Loppuraportti 23.11.2007.

¹⁷⁴ Ibid.

Kuva 12.

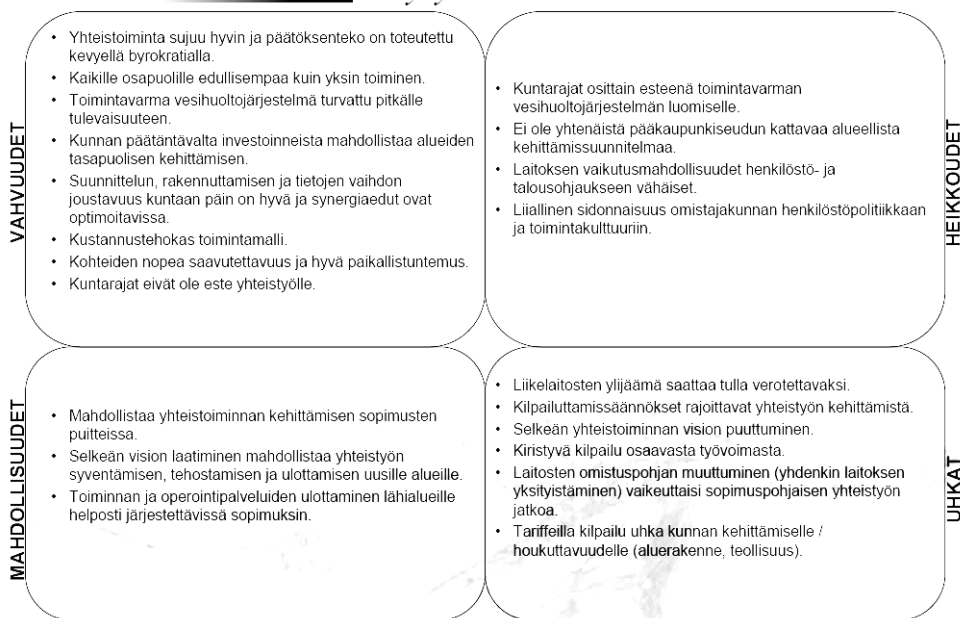
Tilanne ennen yhdistämistä kartalle piirrettynä. (PKS yhteistoiminnan kehittäminen. Työryhmä 10: Vesi- ja viemäri-laitosryhmä Loppurapotti. 23. 11. 2007. Liite 3.)

Yhteisesti kirjoitetun osion lisäksi loppuraportissa oli erikseen Helsingin kannanotto sekä yhteinen kannanotto Espoolta, Vantaalta ja Kauniaisilta. Aikataulullisesti Helsingin kannanotossa haluttiin, että kukin kaupunki tekisi tarvittavat päätökset yhteiseen organisaatioon siirtymisestä niin, että toiminta voitaisiin aloittaa pian, jo vuoden 2009 alusta. Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kannanotto ei ottanut kantaa aikatauluun, vaan yhdistymisen selvittämistä ja valmistelua tuli jatkaa osakeyhtiö- ja liikelaitoskuntamallien pohjalta. Helsinki jatkaisi yhdistymisvalmisteluja näiden samojen vaihtoehtojen pohjalta.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Ibid.

NYKYTILANTEEN KUVAUS

Nykymallin SWOT

Kuva 13.

SWOT analyysi tilanteesta ennen yhdistämistä. (PKS yhteistoiminnan kehittäminen. Työryhmä 10: Vesi- ja viemäri laitosryhmä Loppurapotti. 23. 11. 2007. Liite 3.)

Loppuraportin liitteessä ”*Helsingin perusteluasiakirja*” todetaan omistajan ja sisäisen toiminnan näkökulmasta, että vesihuolto on hyvin pitkälle tuotantotoimintaa, myös verkostotoimintojen osalta. Kun yhteiset vesihuoltorakenteet ovat pääkaupunkiseudulla jo olemassa, hallitaan niitä tehokkaimmin yhteisen organisaation kautta. Yhdistäminen tuo kustannussäästöjä mm. resurssien tarkoituksenmukaisen käyttämisen ja jakamisen kautta sekä hankintojen ja henkilöstöhallinnon osalta. Yhdistämällä organisaatiot kilpailu osaavasta työvoimasta poistuu ja osaamisen kohdentaminen organisaation sisällä tulee helpommaksi.

VAIHTOEHTOJEN VERTAILU

Pahimmat heikkoudet koottuina

	VE 0+	VE A	VE B	VE C	VE D
Mm. rekrytoinneissa ja palveluidensa hinnoittelussa laitokset ovat käytännössä edelleen toistensa kilpailijoita ja sopimusneuvotteluissa vastapuolia, joilla ainakin osin eri intressit.	✓			✓	✓
Kuntakohtaisten synergioiden heikkeneminen mikäli kunnat haluavat edelleen kehittää maankäyttöään itsenäisesti.		✓	✓		
Kaupunkien konserniohjauksen ontuvuus suhteessa mallista olevaan lainsäädäntöön.		✓			
Organisaatio- tai toimintamallina juridisesti uusi, eikä siitä siksi ole vielä vesihuollossa saatavilla kokemuksia.			✓	✓	✓
Ei vähennä organisaatioita vaan synnyttää alueelle yhden sopimusosapuolen lisää.				✓	✓
Vesihuollon kokonaisvastuu pirstoutuu.	✓			✓	✓

Kuva 14.

Esitettyjen vaihtoehtojen heikkoudet samassa taulukossa. (VE 0+ Kehitetty sopimusyhteistyö, VE A Osakeyhtiö, VE B Liikelaitoskuntayhtymä, VE C Operointiyhtiö, asiakassuhteet laitoksilla, VE D Osakeyhtiö, verkostot vuokralla kunnilta). (PKS yhteistoiminnan kehittäminen. Työryhmä 10: Vesi- ja viemärilaitosryhmä Loppurapotti.23.11.2007. Liite 3.)

Samassa kohtaa listattiin yhteisen organisaation tuomat edut seuraavasti:

- Yhteinen organisaatio keskittää kokonaisvastuun pääkaupunkiseudun vesihuollosta selkeästi yhdelle organisaatiolle,
- luo edellytykset seudun laajuisen asiantuntijaorganisaation ylläpitämiselle,

- luo edellytykset toiminnan tehostamiselle ja kustannussäästöille suuruuden ekonomian ja synergioiden ansiosta, mm.
 - poistamalla hallinnon päällekkäiset toiminnot
 - optimoimalla tuotantotoimintoja (säästöt investoinneissa)
 - yhtenäistämällä toimintatapoja, kuten esim. päivystyskäytännöt,

sekä

- vastaa parhaiten kiristyvään kilpailuun osaavasta työvoimasta.

Uutena motivaationa varhaisempiin yhdistymishankkeisiin *Helsingin perusteluasiakirjassa* nostettiin esille henkilökunnan eläköityminen: *”Parhaillaan käynnissä olevan eläköitymisiikin ansiosta järjestelyn toteuttamiseen on avautunut poikkeuksellisen hyvä tilaisuus, jota ei tulisi menettää.”*

Helsingin perusteluasiakirjassa nostetaan esimerkkeinä toteutettuja ja suunnitteilla olevia yhdistymishankkeita. Myönteisinä kokemuksina mainitaan Hämeenlinnan ja Kotkan sekä Tukholman kunnan alueet. Käynnissä olevista päätetyistä yhdistymishankkeista mainitaan Malmön ja Lundin vesihuoltolaitosten yhdistymisestä vuoden 2008 alussa. Lisäksi todetaan, että Suomen valtion viranomaiset tukevat tämänsuuntaista kehitystä ja pääkaupunkiseudun tulisi toimia tässä esimerkin näyttäjänä muulle Suomelle.

Helsinki kommentoi myös, että:

- *Laitosten yhdistyminen olisi yksinkertaisinta vesihuollon toiminnan tehostamista pääkaupunkiseudulla, koska se poistaisi laitosten välisen nykyisen sopimusvyyhdin, joka ei itsessään lisää kustannus-laatusuhdetta.*

- *Vesihuoltolain uudistus tuo toimialalle monia haasteita, joiden toteuttaminen onnistuu parhaiten yhteisellä organisaatiolla. Vesihuoltolain yhtenä tarkoituksena on nimenomaan lisätä alueellista yhteistyötä.*
- *Laitosten toimintatavoissa ja – kustannuksissa on eroavuuksia, joiden selvittely voidaan haluttaessa käynnistää yhteistyönä jo ennen yhdistymisen toteutumista.*
- *Toimintojen yhdistämisestä saatavat hyödyt kohdentuisivat ensisijaisesti Espoolle, Vantaalle ja Kauniaisille. Hyödyt Helsingille eivät ole yhtä merkittäviä.*

Selvitettäviä asioita, joita yhteisen organisaation perustamiseen liittyen olivat Helsingin lausunnossa:

- *Henkilöstön asemaan liittyvät asiat sen siirtyessä yhteiseen organisaatioon vanhoina työntekijöinä (henkilösopimus).*
- *Kaupunkien kolmansien osapuolien (muut kunnat, vesihuoltolaitokset, kuntayhtymät sekä Pääkaupunkiseudun Vesi Oy) kanssa tekemien vesihuoltoa koskevien sopimusten siirtäminen yhteiselle organisaatiolle.*

Espoon, Vantaan ja Kauniaisten lista näistä selvitettävistä asioista oli huomattavasti pidempi. Niiden näkemys toimintojen yhdistämisestä nostaa esille asiakkaan ja asukkaan näkökulmaa:

Asiakkaan ja kuntalaisen tärkeimmät odotukset vesihuoltolaitokselta ovat laadukkaat ja luotettavat tuotteet, toimintavarmuus ja edulliset hinnat. Yhteisellä organisaatiolla on tässä suhteessa etunsa mm. isomman mittakaavan ja yhteistuotannon muodossa. Yhteinen organisaatio voi panostaa erillisiä laitoksia enemmän mm. asiakasviestinnän kehittämiseen. Toisaalta kentällä tapahtuva ”asiakaspalvelutoiminta” edellyttää läheisyysperiaatetta ja hyvää paikallistuntemusta, joka toteutuu parhaiten nykyisissä itsenäisissä vesihuoltolaitoksissa.¹⁷⁶

176 Ibid.

PKS-työryhmän 10 (Vesi- ja viemärlaitosryhmä, VVR) helsinkiläiset edustajat toteavat, että nyt laadittujen selvitysten ja vuosikymmeniä jatkuneesta pääkaupunkiseudun vesihuoltoyhteistyöstä saatujen kokemusten perusteella voidaan välittömästi tehdä päätös Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesi- ja viemärlaitostojen yhdistämiseksi vuoden 2009 alusta lukien. Yhteisen organisaation perustamista koskevan päätöksenteon jälkeen valmistelua jatketaan osakeyhtiö- ja liikelaitoskuntayhtymämallien pohjalta niitä jatkovalmistelussa tarkentaen ja valitsemalla näistä malleista toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkain yhdistämisen toteutusratkaisu. Yhdistämiseen liittyvänä keskeisenä asiana oleva tariffien yhtenäistäminen tulee tehdä organisaation perustamista seuraavan kolmen vuoden mittaisen siirtymäjakson aikana.¹⁷⁷

Myös Espoon, Vantaan ja Kauniaisten edustajat kannattivat pääkaupunkiseudun vesihuollon yhteistyön edelleen kehittämistä ja esittivät, että vesi- ja viemärlaitostojen yhdistämisen selvittämistä ja valmistelua jatketaan ensisijaisesti osakeyhtiö- ja liikelaitoskuntayhtymämallien pohjalta. Yhteiseen organisaatioon siirtymisen keskeiset edellytykset kirjattiin raportin liitteeseen. Nämä asiat oli heidän mukaansa sovittava sitovasti ennen kuin voidaan tehdä päätöstä yhteisen organisaation perustamisesta. Arvio jatkovalmisteluun tarvittavasta ajasta toimenpiteineen on noin 3-5 vuotta.¹⁷⁸ Asiaa myös uutisoitiin julkisuudessa lehdistötiedotteen 23.11.2007 pohjalta.

Lehdistötiedote 23.11.2007 kertoi, että pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostojen yhdistämiselvitys valmistui. Pääkaupunkiseudun neljän kaupungin yhteistyösopimuksen jatkovalmistelua varten asetettiin peräti 14 työryhmää, joista yksi selvitti vesilaitostoi-

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Ibid.

Kuva 15.

Viikinmäen jätevedenpuhdistamon julkisivu Helsingissä. (Juuti 2007)

mintojen yhdistämistä pääkaupunkiseudulla. Työryhmä sai työnsä valmiiksi ja luovutti loppuraportin kaupunkienjohtajille marrakuussa.¹⁷⁹

Loppuraportissaan työryhmä totesi, että kaupunkien yhteisenä tavoitteena on toimiva ja laadukas vesihuoltojärjestelmä koko pääkaupunkiseudulla. Työryhmä oli yksimielinen siitä, että vesihuoltoratkaisun tulee olla toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokas kokonaisuus, joka tuottaa tulevaisuudessa kilpailukykyiset vesihuoltopalvelut koko pääkaupunkiseudulle.¹⁸⁰

Kaupunkien edustajilla oli työryhmässä erilaisia painotuksia siitä, miten yhteistyötä tulisi jatkaa. Helsinki oli valmis päättämään yhtei-

¹⁷⁹ <http://www.hel2.fi/Helsinginseutu/Pks/raportit/PKS%20VVR%20Lehdist%C3%B6tiedote.pdf>, luettu 22.2.2008.

¹⁸⁰ Ibid.

sen organisaation perustamisesta välittömästi. Sen kannanotossa korostettiin, että nyt laadittujen selvitysten ja vuosikymmeniä jatkuneesta pääkaupunkiseudun vesihuoltoyhteistyöstä saatujen kokemusten perusteella päätös neljän kaupungin vesilaitosten yhdistämisestä voitaisiin tehdä välittömästi siten, että yhteinen organisaatio aloittaisi toimintansa jo vuoden 2009 alusta alkaen.¹⁸¹

Helsingin kannanotossa yhteinen organisaatio voisi olla joko osakeyhtiö tai liikelaitoskuntayhtymä. Tarvittavat lisäselvitykset ja valinta näiden mallien välillä tulisi tehdä sen jälkeen kun kaikki neljä kaupunkia ovat tehneet päätöksen yhteisen organisaation perustamisesta. Vesihuoltotariffien yhtenäistäminen voitaisiin tehdä organisaation perustamista seuraavan kolmen vuoden siirtymäjakson aikana.¹⁸²

Espoo, Vantaa ja Kauniainen kannattivat pääkaupunkiseudun vesihuollon yhteistyön edelleen kehittämistä. Loppuraportissa he esittävät, että vesi- ja viemärlaitostoimintojen yhdistämisen selvittämistä ja valmistelua jatketaan ensisijaisesti osakeyhtiö- ja liikelaitoskuntayhtymämallien pohjalta. Näiden kolmen kaupungin edustajat kirjassivat loppuraporttiin monia ehtoja, joista tulisi sopia sitovasti ennen kuin päätöstä yhteisen organisaation perustamisesta voidaan tehdä, muun muassa tariffit halutaan yhtenäistettäväksi jo ennen yhteisen organisaation perustamista. Kaupungit arvioivat, että tarvittavat jatkovalmistelut kestäisivät kolmesta viiteen vuotta.¹⁸³

Tammikuussa 2008 tilanne kuitenkin muuttui täysin, kun pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmä ehdotti tyystin erilaista ratkaisua mitä marraskuun 2007 työryhmä oli esittänyt. Tämä koordinaatioryhmä ehdotti täysin uutta ratkaisua eli jatkovalmistelun

181 Ibid.

182 Ibid.

183 Ibid.

pohjaksi ratkaisumallia seudun joukkoliikenteen suunnittelu- ja tilaajatoimintojen sekä vesi- ja viemärlaitostoimintojen järjestämiseksi tulevaisuudessa seudulliselta pohjalta. Ennen varsinaisen valmistelun käynnistymistä ehdotus käsitellään pääkaupunkiseudun neuvottelukunnassa sekä kunkin kaupungin kaupunginhallituksessa.¹⁸⁴

Koordinaatioryhmän mukaan pääkaupunkiseudun kaupunkien vesi- ja viemärlaitostoiminnat yhdistettäisiin YTV:n organisaatioon. Ennen yhdistämistä koskevaa ratkaisua valmistellaan ”yhtymäsopimus”, joka käsitellään samassa yhteydessä.¹⁸⁵

Koordinaatioryhmän esittämä ratkaisumalli käsiteltiin 12.2.2008 pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan kokouksessa, ja sen jälkeen se meni seudun kaupunkien kaupunginhallitusten käsittelyyn, jotka päättivät asian valmistelun käynnistämisestä. Järjestelyjen toteuttaminen edellyttää uutta lainsäädäntöä. Toimenpide-ehdotukset käsitellään kaupungeissa yhteistoiminnassa henkilöstöä edustavien järjestöjen kanssa. Erityisesti panostetaan hyvään muutoksen hallintaan.¹⁸⁶

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmän puheenjohtajana toimii neuvottelukunnan puheenjohtaja Suvi Rihtniemi Helsingistä. Koordinaatioryhmän muut jäsenet ovat Jukka Mäkelä (Espoo), Markku J. Jääskeläinen, (Vantaa), Rakel Hiltunen (Helsinki), Otto Lehtipuu (Helsinki), Outi Ojala (Helsinki), Markku Sistonen (Espoo), Tapani Mäkinen (Vantaa), Raimo Inkinen (Espoo), Sirpa Pajunen (Vantaa) ja Edward Andersson (Kauniainen). Koordinaatioryhmän esittämä ratkaisumalli oli seuraava. Pääkaupunkiseudun kaupunkien nykyiset vesi- ja viemärlaitostoiminnot yhdistetään

184 Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmän lehdistötiedote 18.1.2008.

185 Ibid.

186 Pääkaupunkiseudun vesihuolto. Koordinaatioryhmän ehdotus 18.1.2008.

nykyisen YTV:n pohjalta toimivaan organisaatioon, johon liitetään myös nykyiset YTV:n jätehuolto-, ilmanlaadun tarkkailu- ym. tehtävät (työnimi Ympäristöpalvelut). Toimenpide-ehdotukset viedään viiveettä kunkin kaupungin asianomaisten toimielinten käsiteltäväksi, minkä jälkeen kaupunginjohtajat käynnistävät jatkovalmistelun. Uudelleenjärjestelyt tehdään viiveettä, tavoiteaikataulu on 1.1.2010.¹⁸⁷

YTV vastaa edellä mainittuihin tehtäviin liittyvistä viranomaistoiminnoista ja ympäristöhuoltoon liittyvästä palvelutuotannosta. Järjestely edellyttää YTV-lain muutosta. Jäsenkuntia ovat Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Seudun muut kunnat voivat osallistua yhteistyöhön liittymällä ”kuntayhtymän” jäseneksi tai ostopalvelusopimuksen perusteella. Jäsen - ja äänivaltaosuudet jaetaan kuntien asukasluvun mukaisessa suhteessa, Helsinki enintään 50 prosenttia. Ennen yhdistämistä koskevaa ratkaisua valmistellaan ”yhtymäsopimus”, joka käsitellään samassa yhteydessä. Siinä määritellään mm.

- omaisuuden arvot yhtenäisin ja realistisin perustein,
- kaupunkien aikaisempien investointien yhteydessä maksamien kapasiteettiosuuksien huomioon ottaminen uuteen organisaatioon siirtyvänä omaisuutena,
- tuloutusten periaatteet siten, että vesihuolto-omaisuuden arvon turvaava saneeraustaso voidaan säilyttää. Tuloutusten perusteena ovat arvonmääritykset,
- siirtymäaika, jonka kuluessa vesihuoltotariffit ja – maksut yhtenäistetään (toiminnan alkamisesta kolme vuotta),
- pitkän tähtäyksen investointisuunnitelma.¹⁸⁸

187 Pääkaupunkiseudun vesihuolto. Koordinaatioryhmän ehdotus 18.1.2008.

188 Pääkaupunkiseudun vesihuolto. Koordinaatioryhmän ehdotus 18.1.2008.

Tämä tammikuussa 2008 annettu koordinaatioryhmän malli poikesi täysin virkamiesryhmän pitkään ja hartaasti valmistelemasta mallista. Rainer Lindberg kertoo asiasta seuraavasti:

Virkamiesryhmä esitti, siitä oltiin yksimielisiä, että yhdistyminen on järkevää ja se on myös mahdollista tietyn edellytyksin. Työ vaatii tietysti lisäselvityksiä, mutta ero oli tosiaan, mikä tähän on kirjoitettukin, että Helsinki oli heti valmis yhdistymiseen tai kuitenkin niin pian kuin käytännössä mahdollista. Mutta nämä muut halusi lisäselvityksiä vielä tehdä, mitä ensinnäkin pidin huonona siinä mielessä, että siinä oli vähän semmoinen vaara, että se hanke hautautuu ja raukeaa. Tehdään selvitystä selvityksen perään [...]. Ja kyllähän se oli se paine tietysti tuolta kaupunginjohtajien taholtakin, että tässä pitää nopeasti jotain nyt tehdä.

Tämä ratkaisu, mihin tässä päädyttiin, niin se oli meille tietysti hyvin yllättävä, koska työryhmä esitti vaihtoehtoisena joko osakeyhtiön tai uudenmuotoista liikelaitoskuntayhtymää. Joko tai. Niiden pohjalta jatkettaisiin tätä prosessia. Mutta tässä oli seudullinen liikenne yhtenä työryhmänä myöskin, tai ehkä semmoisena asiana, mihin oli tosiaan paineita vielä enemmän ja jossa näkökulmat oli hyvin erilaiset.

Pääkaupunkiseudun joukkoliikenne [...] siinä on ollut kaksi toimijaa. Helsingin kaupungin liikennelaitos on tilannut Helsingin sisäisen liikenteen ja YTV kuntien välisen seutuliikenteen ja näiden muiden kuntien sisäisen. Eli on ollut tavallaan kaksi organisaatiota ja kysymys oli nyt, miten tämä koko homma lyötäs yhteen. Ja se tuntui tietysti olevan hyvin vaikeata. Molemmat piti omat näkökantansa. Tässä ilmeisesti päädyttiin jonkinlaiseen kompromissiin siinä liikennepuolella niin, että tavallaan ne omaisuusmassat ei siirrykään sinne, vaan se on vaan tämä tila ja toiminto. Se otetaan sieltä YTV:stä pois ja perustetaan liikelaitos. Sinne jää vain jätehuolto. Mitäs sitten? Pannaan tämä vesihuolto sinne tilalle. Tämmöinen nerokas ratkaisu, joka tuntuu aika oudolta.

Nyt on näkökantoja, että tarvitaanko YTV:tä ollenkaan, koska sehän on aikanaan perustettu erillisillä joskus -60-luvun lopulla. Mutta se johtui siitä, että silloin ei ollut

olemassa tällaisia liikelaitoskuntayhtymiä. Ja kun YTV ei sitä paitsi oo ollut puhdas liikelaitos, vaan se toimii osittain verovaroilla ja se on sekalainen järjestelmä. Mutta nyt jos liikenne otetaan sieltä pois ja syntyy tällainen hieno kuvio. Niin miksi tässä enää YTV:tä tarvitaan, koska tähän on ihan puhdasta liikelaitostoimintaa, myös jätehuolto on semmoista, joka kattaa kustannuksensa maksuillaan. YTV:hän on tavattoman byrokraattinen. Siellähän on seutukokous, sitten on YTV:n hallitus, sitten näillä pitäisi vielä kaikilla olla omansa. Että siinä mielessä tällainen kevyempi vaihtoehto olisi toivottavampi. ¹⁸⁹

Entä mistä idea yhdistää toiminnot YTV:n alle tuli? Lindberg kertoo:

Luulen, että siinä ei hirveästi edes mietitty koko asiaa. [...] Meidän kaupunginjohtaja Pajunen, kun häneltä tätä kysyttiin, niin hän sanoi, että ”siinä oli vähän semmoinen, että hänkään ei sitä kovin hyvänä, mutta se tuli näiltä muilta”. Että ilmeisesti siinä haluttiin jonkunlaista varmuutta [...]. Miten siinä sitten nämä muut pelkää. Tai ehkä YTV koetaan tällaiseksi turvalliseksi byrokraattiseksi, missä poliitikoilla on kovasti sananvaltaa. Jos perustetaan liikelaitos, jossa on vaan johtokunta, siinä voi olla muitakin kun poliitikkoja jopa johtokunnassa - ja kai nykyisin pitääkin olla. ¹⁹⁰

Espoon Veden toimitusjohtaja Osmo Seppälä kertoo YTV-mallin mukaan tulosta helmikuussa 2009:

Marraskuun lopussa 2007 kun VVR-työryhmä jätti loppuraporttinsa kaupunkien johtajille, niin sen jälkeen joulukuussa 2007, loppuraportin suosituksista poikkeavasti, Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmä ensin 18.1.2008 ja sen jälkeen varsinainen Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta 12.2.2008 hyväksyivät kaupunginjohtajien tekemän ratkaisuehdotuksen jatkovalmistelun pohjaksi.

PKS-elimien hyväksymä ratkaisuehdotus oli siis virkamies-työryhmän ehdotuksista poikkeava siltä osin, että sen sijaan että vain vesihuoltolaitokset yhdistettäisiin joko liikelaitos-

189 Lindberg 24.4.2008.

190 Lindberg 24.4.2008.

Kuva 16.
Helsingin Veden toimistotilat Ilmalankujalla, Helsingissä. (Juuti 2007)

kuntayhtymä- tai osakeyhtiömallin mukaisesti, niin vesilaitokset yhdistettäisiinkin nykyisen YTV:n pohjalta toimivaan kuntayhtymän muotoiseen organisaatioon eli yhdistettäisiin vesihuolto jätehuollon, seutu- ja ympäristötiedon kanssa samaan kokonaisuuteen. Tämä ratkaisu liittyi myös joukkoliikenteeseen sillä tavoin, että kun joukkoliikenteen suunnittelu- ja tilaajatoiminnot tällä hetkellä kuuluu YTV:lle, niin ne siirrettäisiin sieltä yhdessä Helsingin kaupungin liikennelaitoksen vastaavien kanssa uuteen kuntayhtymään. Näin syntynyt aukko liikenteen osalta paikattaisiin sitten vesilaitoksilla. Tämä tuli vesilaitoksille ja virkamiehille hieman yllätyksenä koska tällaista vaihtoehtoa ei vakavasti ollut virkamiestyöryhmässä tutkittu. Sitä oli sivuttu ja todettu että sitä oli aikaisemmissa vaiheissa -80- ja 90-luvuilla mietitty ja todettu huonoksi vaihtoehdoksi. Nyt se nostettiin yllättäen kaupunginjohtajien taholta ykkösvaihtoehdoksi ja suositelluksi ratkaisumalliksi.¹⁹¹

¹⁹¹ Seppälä 12.2.2009.

Helmikuussa 2008 *Helsingin Sanomat* uutisoi näistä asioista pääkirjoituksessaan otsikolla *Helsinkiläiset vesiyhteistyön maksajia seuraavasti*:

Pääkaupunkiseudun vesihuollossa otetaan ensi vuoden alussa historiallinen askel, kun Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesi- ja viemärlaitostoiminnot yhdistetään. Yhteistyö ei ole sinänsä uutta. Jo 26 vuotta sitten kunnat perustivat vedenhankintaa varten Pääkaupunkiseudun Vesi Oy:n.

Vesihuolto oli yksi niistä 14:stä pääkaupunkiseudun yhteistyösopimuksen hankkeesta, joita viime vuonna selvitettiin. Edellisen kerran yhteisen vesi- ja viemärialan osakeyhtiön perustamista pohdittiin 1990-luvun alussa, mutta yritys kaatui. Laitosten välistä yhteistyötä kuitenkin pystyttiin syventämään Helsingin, Espoon ja Vantaan välisellä kolmikantasopimuksella 1994.

Yhdistämistä perustellaan sillä, että nykyiseen toimintamalliin liittyvät yhteistyön kehittämismallit on jo ammennettu tyhjiin. Seutukunnan kehittymisen kannalta yhteistä organisaatiota pidetään perusteltuna. Espoon, Vantaan ja Kauniaisten näkökulmasta toimintojen yhdistäminen toki kannattaa, mutta Helsinki ei fuusiosta juuri hyödy.

Helsinkiläiset voivat perustellusti kysyä, miksi yhteistyö laskee muiden vedenkäyttö- ja perusmaksuja mutta nostaa Helsingin maksuja. Niin käy, kun hintoja sovitetaan yhteen.

Yhdistymisestä laaditun raportin mukaan henkilöstökulujen kustannussäästöt jäävät vähäisiksi viime vuosina toteutettujen toimintojen tehostamisen ja henkilöstökehityksen vuoksi. Laitosten nykyinen yhteiskäyttö on jo tuonut valtaosan niistä eduista, joita yleensä suurista laitoksista saadaan.

Helsingissä kuitenkin uskotaan, että kolmen vuoden siirtymäaikana löytyy vielä lisää tehokkuutta, joka laskee kustannustasoa entisestään. On periaatteessa kannatettavaa keskittää pääkaupunkiseudun vesihuolto yhdelle organi-

*saatiolle, mutta se ei saa tapahtua pelkästään helsinkiläisten kustannuksella.*¹⁹²

Kyseessä on *Helsingin Sanomien* virallinen kanta asiaan, sillä pääkirjoituksissa määritellään lehden virallinen linja. *Helsingin Sanomat* näki helsinkiläiset pääkaupunkiseudun yhteistyön maksajina. Ulkopuolisesta tarkkailijasta tämä oli valtakunnan suurimmalta sanomalehdeltä varsin erikoinen kannanotto keskeneräiseen ja eräin osin herkkäänkin asiaan.

Yhdistymishankkeen tavoiteaikataulu on varsin nopea. Uuden organisaation tulisi olla toiminnassa jo 1.1.2010. Rainer Lindberg kertoo:

*Ryhmän ensimmäinen tehtävä on tehdä työsuunnitelma 15.5. mennessä ja siinähan se varmaan katsoo, onko se realistista tämmöisessä aikataulussa toteuttaa. [...] Ei tässä mun mielestä loppujen lopuksi pitäisi olla mitään niin suurta asiaa, että tätä ei ehdittäisi puolessatoista vuodessa toteuttaa.*¹⁹³

Lindberg kuvailee uusimman yhdistymishankkeen hyötyjä seuraavasti:

Onhan tässä ihan kiistattomia etujakin. Kuntarajathan on keinotekoiset ainakin vesihuollon kannalta. Tilanne on nyt se, että vettä myydään yli rajan, mutta niitä pisteitä ei oo kovin monta. Se on vähän outo juttu vesihuollon varmuuden kannalta. Jos nämä verkostot olis yhdessä useammasta kohdasta, niin silloinhan se ois paljon varmempaa, että jos yks pääjohto pettää tuonne Vantaalle, niin ei heti tulisi ongelmia.

Toinen etu on se, että kun nämä suuret ikäluokat jää eläkkeelle, niin tässä uhkaa työvoimapula vesihuoltoalalla. Niin tällä sitä ehkä helpotetaan [...] tässä jää noin sata henkeä

192 Helsingin Sanomat, pääkirjoitus 29.2.2008.

193 Lindberg 24.4.2008.

eläkkeelle tästä porukasta, niin saadaanko edes kaikkia palkattua. Niin ehkä ei oo tarpeenkaan, jos yhdistetään näitä voimia. Toisaalta se voi olla houkuttavampi työpaikka jatkossa, kun on isompi organisaatio. Ettei nämä laitokset kilpaile työvoimasta keskenään, mitä nyt tapahtuu, ostetaan toisilta. Ja poistuuhan tästä sisäinen byrokratia, laskutus ja nämä sopimukset. Kyllä siellä on konkreettista hyötyäkin.

194

Maaliskuussa 2008 perustettiin PKS-ympäristöpalvelut-työryhmä, joka alkoi valmistella vesilaitosten yhdistämistä:

Neljän kaupungin kaupunginhallitukset sitten osaltaan käsittelivät ratkaisuehdotusta ja päättivät jatkovalmistelusta helmikuun lopulla ja maaliskuun alussa. Sen jälkeen perustettiin maaliskuun lopulla valmisteluryhmä, joka käytti nimeä PKS-ympäristöpalvelut-työryhmä. Siihen nimettiin kaupunkien johtavaa teknistä viranhaltijaporukkaa lähinnä apulaiskaupunginjohtajatasolta. Eri kaupungeista oli 1-2 henkilöä virallisia kaupunkien edustajia, Kauniaisista yksi ja muista kaksi. Sen ohella pysyviä asiantuntijoita kolmen vesilaitoksen johtajat ja YTV:n vt-yhteistyöjohtaja eli hallintojohtaja, ja sen lisäksi pysyvä sihteeristö, johon tuli edustajat Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungeista ja myöhemmin täydennettiin vielä YTV:n edustajalla. Tämä työryhmä sai tehtäväkseen laatia yhdistymisen valmistelusta työsuunnitelman ja organisoida sen valmistelun siten että syksyyn mennessä saataisiin yhdistymisen periaatteet ja päätöksentekoa valmistelevat asiat ja niiden sopimukset tehdyksi. ¹⁹⁵

Etenkin YTV-malli ja henkilöstön saanti ratkaisun taakse saattavat osoittautua haasteelliseksi. Julkisten ja hyvinvointialojen liiton (JHL) pääluottamusmies Antti Eronen Helsingin Vedestä kirjoitti *Länsiväylään* 28.5.2008 otsikolla ”Herätys vesilaitosten asiakkaat” hyvin kriittisesti hankkeesta yleensä ja erityisesti YTV-mallista. Hän kirjoittaa:

194 Lindberg 24.4.2008.

195 Seppälä 12.2.2009.

Kun asiaa ajattelee vesihuollon ammattilaisen näkökulmasta, niin ei löydy ensimmäistäkään syytä, miksi tukisin YTV-mallista ratkaisua. Jos esitetty YTV-mallinen ratkaisu tullaan hyväksymään, niin muistakaa, että siitä luopuminen tai muuttaminen toisenlaiseksi on päätösten synnyttyä erittäin vaikeaa, jollei mahdotonta. On aika herätä kamppailuun vesihuollon puolesta.

Eronen korostaa myös, että YTV-mallissa vesihuollon yhteyteen organisaatiossa liitettäisiin sellaisia kustannuksia, jotka eivät kuulu vesihuoltolaissa määriteltäisiin vesimaksuperusteisiin. Näitä vesihuoltoon kuulumattomia toimintoja ovat nyt yhdistettäväksi suunnitellut jätehuolto ja ilmastotutkimus.

Mauri Kekkonen, Espoon kaupungin työsuojeluvaltuutettu ja 40 vuotta vesilaitoksen palveluksessa ollut henkilö toteaa, että YTV olisi eri vaihtoehtoista se kaikista huonoin. Hallinto lisääntyisi rajusti, eikä synergia etuja ole nähtävissä. Nykymuotoinen yhteistyömalli olisi paras ja sitä voisi edelleen kehittää: ”Eihän latukonekaan käänny kunnan rajalla, kyllä se ajaa koko latulenkkin kerralla kuntoon.” Käytännössä YTV-malli tuo mukanaan paljon työtä mm. työsopimusmallien yhdenmukaistamisessa. Prosessi ei ole kivuton.¹⁹⁶

Espoon Veden verkostoyksikön toimintovastaava Jari Kallio tuli taloon vuonna 1982. Hän kertoi lokakuussa 2008, että henkilökunta vastusti yhdistämistä 1980-luvun lopulla. Koko yhdistymisajatus tuntui tulevan vesilaitoksen henkilökunnalle yllätyksenä, salassa valmisteltuna. Hanketta vastustettiin henkilökunnan keskuudessa läpi koko organisaation aina johtajaa myöten. Uudesta yhdistämisajatuksesta 2000-luvulla on kerrottu henkilökunnalle avoimemmin. Asia tuli esille Paras-hankkeen myötä. Uusia perusteluja yhdistymiselle ei ole esitetty.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Kekkonen 7.10.2008.

¹⁹⁷ Kallio 14.10.2008.

Espoosta vesilaitoksen maksumies

LV 3.10.08

■ Länsiväylän Areenapalstalla oli (LV 1.10.) kirjoitus Jorvista. Kirjoituksen mukaan kaikki päätökset tehdään Helsingissä.

Asia on ajankohtainen myös Espoon Veden osalta. Kuntapäätäjät on luovuttamassa Espoon Veden YTV:lle, kuten myös Helsinki, Vantaa ja Kauniainen ovat tekemässä. Päätösvalta ja rahat menevät

Helsingin Vedelle ja asia on selkeästi sanonut myös Helsingin Veden toimitusjohtaja Jukka Piekkari Helsingin kaupungin henkilöstölehdessä.

Vesihuoltoverkostot ovat monin paikoin tulossa tiensä päähän, eikä saneerausvelkaa voida enää kovin pitkälle venyttää. Yhdistäminen tuottaa suuremmat resurssit in-

vestointihaasteiden kohtaamiseen. Voiko sitä selvemmin sanoa – Espoosta on tulossa maksumies.

Näyttää siltä, että Espoossa ei haluta pitää päätösvaltaa. Halutaan vain päästä helpolla.

*Mauri Kekkonen
Työsuojeluvaltuutettu
Tekninen ja ympäristötoimi
Espoon kaupunki*

Kuva 17.

Länsiväylässä ollut lehtikirjoitus pelkäsi Espoosta tulevan vesihuollon maksumies pk-seudulla. (LV 3.10.2008)

Pääkaupunkiseudun vesilaitosten vapaaehtoista yhteistyötä pohdittavassa strategiaryhmässä mukana oleva Espoon Veden verkostopäällikkö Pentti Janhunen toteaa Espoon, Vantaan ja Helsingin vesilaitosten välillä olevan paljon eroja. Käytännöt vaihtelevat runsaastikin, eivätkä atk-järjestelmät ole yhtenäiset. Vesilaitoksilla ei ole myöskään totuttu nopeisiin muutoksiin vaan tietynlaista ”vanhoillisuutta” on olemassa. Kaupunkien investointi tarpeet ovat erilaiset ja kaupunkien verkostojen investoinnin tarvekartoituksen loppusumma on suuri. Yhteisen organisaation vahvuutena olisivat isot resurssit ja niiden tasaus. Esimerkiksi Helsingin vahva viestintäresurssi tulisi yhteiseen käyttöön. Tietenkin työmäärä yhteisellä organisaatiolla myös kasvaisi. ¹⁹⁸

¹⁹⁸ Janhunen 14.10.2008.

Janhusen mukaan nykyisestä yhdistämisaikasta tiedotettiin alussa henkilökunnalle, mutta varsinaisen prosessin aikana tiedotus on ollut niukkaa. Hänen mukaansa huonoin ratkaisu olisi YTV ja yhteisistä organisaatiomalleista paras olisi osakeyhtiömuoto, jonka yhtiöjärjestyksessä olisi kirjattu myyntikielto ulkopuolisille. YTV olisi ehkä vain poliittisesti tarkoituksenmukaisin ratkaisu. Parhaan ja huonoimman mallin välissä olisi kuntayhtymä, joka ei olisi organisaationa yhtä joustava kuin osakeyhtiö. Yhdistäminen ei kuitenkaan ole kivuton prosessi verkostoyksiköidenkään näkökulmasta, koska saneerausvelat ja uudisrakentamistarpeet vaihtelevat kaupungeissa. Yhdistämishankkeen yksi markkinointi toteama on ollut, että veden hinnan korotuspaineet vähentyisivät ja toimintavarmuus lisääntyisi. Ratkaistavaksi jää mikä taho päättää esimerkiksi minne yhtiön alueella investoidaan? ¹⁹⁹

Janhunen nostaa esille myös mielenkiintoisen mittakaava-asian. Yhdistymisen myötä PK-seudun yhteinen vesilaitos palvelisi yli miljoona suomalaista. Miten yksi iso toimija vaikuttaisi esimerkiksi Vesi- ja viemärlaitosyhdistyksen toimintaan ja miten mielekästä benchmarking vesilaitosten välillä enää olisi. ²⁰⁰

Maaliskuussa 2008 perustettu PKS-ympäristöpalvelut-työryhmä sai yhdistymistä käsittelevän työsuunnitelman valmiiksi toukokuussa 2008. Osmo Seppälä kertoo:

Työsuunnitelma valmistui niin että se hyväksyttiin 15.5.2008 kaupunginjohtajien kokouksessa. Työsuunnitelma perustui siihen että oli neljä tehtäväkokonaisuutta, joista kaksi ensimmäistä osiota keskittyi päätöksentekoon kaupunkien välistä sopimusta ja periaatepäätöksen valmisteluun ja kaksi muuta olivat konkreettisempia ja pidemmän aikavälin hankekokonaisuuksia, jotka tähtäsivät uuden organi-

199 Janhunen 14.10.2008.

200 Janhunen 14.10.2008.

saation toimintojen valmisteluun ja siirtymävaiheen järjestykseen. Perustettiin lisää työryhmiä, varsinaisia hankkeita valmistelevaan hankeryhmä ja sille alatyöryhmiä. Lisäksi perustettiin muun muassa juridinen ryhmä pohtimaan mm. ytv-lain muuttamistarvetta sekä liikenteen että ympäristöpalveluiden osalta. Sitten perustettiin perustamissopimustyöryhmä, joka pohti kaupunkien väliseen sopimukseen liittyviä asioita ja sopimuksen valmistelua. Sitten oli vielä henkilöstöryhmiä, useitakin, osa oli suoraan kaupunginjohtajien määräämiä, tällainen henkilöstöasioiden ohjaus- ja seurantaryhmä. Sen lisäksi oli ympäristöpalvelut-työryhmä perustanut hankeryhmän alle erillisen henkilöstöasioiden projektiryhmän. Nämä sitten lopulta sovittiin yhteen, ryhmät tulivat vähän eri kautta ja siinä oli pientä koordinaation puutetta.

Tämä tarkoitti sitä että loppukevästä alkaen aina lokamarraskuun alkuun saakka eri työryhmät tekivät vauhdilla työtä, ehkä ihan kesälomakuukauden ydintä lukuun ottamatta tehtiin valmistelutyötä sekä ryhmissä että konsulttityönä. Teimme isoja projekteja, mm. vesilaitosten omaisuuden arvonmääritys ja tuloutus -projekti, jossa oli Pricewaterhouse Coopers Oy konsulttina, siinä tehtiin valtavasti työtä. Vesilaitosten omaa valmistelua oli mm. pääkaupunkiseudun vesihuollon kehittämisstrategia, jonka puitteissa tehtiin mm. kaupunkien vesihuollon investointistrategia ja sekä seuraavan kymmenen vuoden että sitä seuraavan 20 vuoden investointiohjelma. Siinä luotiin pohjaa kaupunkien väliselle sopimukselle, siltä osin että minkä verran uusi vesilaitos investoisi ei pelkästään alueelliseen vesihuoltoon, kunnallistekniikkaan, vaan kaikkiin muihin koko seudullisen vesihuollon kehittämisen tarpeisiin.²⁰¹

Elokuussa 2008 PKS-ohjausryhmän kokouksessa (18.8.2008) todettiin, että PKS-ympäristöpalveluiden osalta yhdistämisselvitykset ovat edenneet aikataulussa. Tavoitteena on ryhmän antaman tiedotteen mukaan, että yhdistämisasia olisi jokaisen kaupungin valtuuston käsittelyssä vielä vuoden 2008 puolella. Kokouksessa hyväksyttiin uusien projektiryhmien kokoonpano.²⁰²

201 Seppälä 12.2.2009.

202 Tiedote 19.8.2008. PKS-ohjausryhmä hyväksyi hankeryhmän esitykset.

Lisäksi ohjausryhmä hyväksyi henkilöstöasioiden projektiryhmän esityksen työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta hankkeessa. Henkilöstöasioiden valmistelu keskittyy ennen kaupunginvaltuustojen yhdistymispäätöstä tietojen keruuseen sekä palkkausjärjestelmien, palvelussuhteen ehtojen ja etujen selvitystyöhön. Tietojen kerääminen ja esitysten valmisteltutyö tehdään henkilöstöasioiden projektiryhmässä, jonka toimintaa ohjaa henkilöstöasioiden ohjaus- ja seurantaryhmä.²⁰³

Henkilöstöasioiden ohjaus- ja seurantaryhmän muodostivat kaupunkien henkilöstöjohtajat ja YTV:n hallintojohtaja sekä pääsopijajärjestöjen keskuudestaan nimeämät edustajat. Ohjaus- ja seurantaryhmä käsittelee projektiryhmän tekemät esitykset ja voi antaa projektiryhmälle toimeksiantoja. Henkilöstöasioiden projektiryhmä kokoaa tarvittavia henkilöstö- ja palvelussuhdetietoja ja tekee yhteenvetoja sekä esityksiä henkilöstöasioiden ohjaus- ja seurantaryhmälle.²⁰⁴

Samaan aikaan selvitettiin myös Pääkaupunkiseudun Vesi Oy:n liittämistä muodostettavaan uuteen organisaatioon. Asiasta keskusteltiin juridisessa ryhmässä 12.8.2008, jossa paikalla olivat pj Matti Hilli (YTV), Miikka Pekkarinen (Helsingin Vesi) ja Susanne Boström (Vantaa) sekä hallintopäällikkö Terhi Wainio-Biese ja lakimies Minna Hyttinen. Saadun selvityksen mukaan todettiin, että 80,5 % yhtiön osakekannasta ja kapasiteettivarauksesta kuuluu neljälle jäsenkunnalle ja 19,5 % vähemmistöosakkaille (Porvoo, Tuusulan seudun vesilaitoskuntayhtymä, Hyvinkää, Altia Oyj, Kirkkonummi ja Nurmijärvi). Porvoo on vuokrannut osaa kapasiteettisuudestaan Pornaisille ja Mäntsälälle.²⁰⁵

203 Tiedote 19.8.2008. PKS-ohjausryhmä hyväksyi hankeryhmän esitykset.

204 Tiedote 19.8.2008. PKS-ohjausryhmä hyväksyi hankeryhmän esitykset.

205 Espoon veden arkisto, juridisen ryhmän muistio Ympäristöpalvelut -ohjausryhmälle 12.8.2008 kokouksen perusteella.

Lisäksi todettiin, että ennen kuin yhtiö voidaan lakkauttaa ja sen omaisuus ja toiminta siirtää jäsenkuntien omistamalle organisaatiolle, tulee osakkeet ostaa vähemmistöosakkailta:

Koska kapasiteettivaraukset ovat käytössä ja tarpeen vähemmistöosakkaiden vesihuollon järjestämisessä, niillä ei liene halukkuutta osuuksien myyntiin; lunastusoikeus osakkeisiin taas on toteutettavissa vain kun osake on siirtynyt luovutustoimin osakaspiirin ulkopuolelle. Ostohinta on joka tapauksessa huomattava, vaikka se määriteltäisiin vain osuuden substanssiarvon perusteella. Osakkeiden ostosta on myös julkisyhteisön suoritettava varainsiirtoveroa. Osakkeiden ostoon ei kaupungeilla ole määräraha-vaarausta. Yhtiön lakkauttaminen vaatii selvitystilamenettelyn julkisine haasteineen (minimiaika ½ vuotta). Yhtiön lakkauttamisen yhteydessä on suoritettava piilevää osingonjakoa vastaavat maksamattomat verot. Niiden määrä on huomattava; se saattaa olla jopa useita miljoonia. ²⁰⁶

Ja vaikka kaikki vähemmistöosakkeet olisivat halukkaat myymään osakkeensa substanssiarvon mukaisella hinnalla, vaatisi järjestely aikaa ainakin vuoden ja sitoisi tuntuvasti pääomaa ja siitä olisi taloudellisesti merkittäviä veroseuraamuksia. Näin ollen yhtiön purkamistoimia ei näistä syistä ole tarkoituksenmukaista toteuttaa.²⁰⁷

Ryhmä esittikin, että:

- 1) toimiin yhtiön purkamiseksi ei ryhdytä
- 2) yhtiön hallintoa kevennetään esimerkiksi seuraavin toimenpitein:
 - a) toimitusjohtajan tehtävään nimetään sivutoimisesti jonkun liittyvän vesilaitoksen ja jatkossa ympäristöpalvelut -organisaation palveluksessa oleva henkilö;

206 Espoon veden arkisto, juridisen ryhmän muistio Ympäristöpalvelut -ohjausryhmälle 12.8.2008 kokouksen perusteella.

207 Ibid.

- b) yhtiön palveluksessa oleva henkilökunta siirretään organisaatiouudistuksen yhteydessä vanhoina työntekijöinä ympäristöpalvelut – organisaatioon;
- c) yhtiön hallinnolliset tehtävät (kirjanpito, laskutus sekä kassaliikenne) hankitaan omakustannushintaan ostopalveluna ympäristöpalvelut – organisaatiolta ja yhtiön kassavarat liitetään organisaation kassavaroihin; sekä
- d) tunnelin valvonta, huolto ja ylläpito hankitaan omakustannushintaan ostopalveluna ympäristöpalvelut – organisaatiolta.²⁰⁸

Espoon kaupungin teknisen toimen kehittämisjohtaja Olli Isotalo nostaa esiin omistajan näkökulman tulevassa vesihuollon ratkaisussa. Vaikka vesihuollon kannalta olisikin perusteltua perustaa yksi iso vesilaitos, niin myös reunaehdot on täytyttävä omistajan kannalta. Seuraavassa vaiheessa katsotaan, täytyvätkö nuo reunaehdot ja valtuustot päättävät asiasta. Välttämättä reunaehdot eivät täyty kaikkien neljän kunnan osalta.²⁰⁹

Ero edellisiin yhdistämishankkeisiin Isotalon mukaan on se, että taustalla ei ole nyt kriisiä [vrt. esimerkiksi 1990-luvun alun lama]. Nyt ei ole kovia taloudellisia tavoitteita.

Enemmänkin kysymys on siitä, kuka maksaa isossa yhtiössä kuntien uudisrakentamisen ja saneerauksen kustannuksia. Isotalon mukaan haasteena ovat reunaehdot ja omistajaohjaus. Miten varmistetaan, että vesihuollosta voidaan tulouttaa kunnille voittoa ja miten esim. uudelle alueelle saadaan vesihuolto, kun se kaupungin kannalta olisi järkevää. Yhtiöllehän uusien alueiden investointi ei ole

208 Ibid.

209 Isotalo 27.10.2008.

Saako Helsinki jatkossa päätösvallan vesiasioissa?

Kuva 18.

Vartissa oli huolestunut kirjoitus Espoon Veden tulevaisuudesta 3.12.2008.

samassa aikataulussa aina järkevää. Kaupungin odotukset ja yhtiön odotukset eivät ole aina samat.²¹⁰

Myös Vantaan kaupungininsinööri Urpo Vainio nostaa lokakuussa 2008 esille YTV-mallin perushankaluutena nykyisen talouden: YTV tuottaa osakkaille nyt vain menoja, mutta vesilaitokselta odotetaan kussakin kaupungissa tuloja. Vainion mukaan YTV:ssä on osittain kysymys myös siitä, että on olemassa tarve näyttää, että PK-seudun kaupungit pystyvät yhteistyöhön, eivätkä ajatukset jää vain sanahelinäksi. Ero entisiin vesilaitoksien yhdistämishankkeisiin on se, ennen hankkeet olivat vesilaitoslähtöisiä, mutta nyt hankkeessa ollaan liikkeellä ylempien tahojen puolesta. Mielenkiintoista on nähdä, miten joukkoliikenteen organisointi vaikuttaa vesihuollon organisointiin?²¹¹

Vainion mukaan haasteena on vesihuollon päätösvallan siirto yhteiselle elimelle. Miten verkostot ja kaupunkien maankäyttö huomioidaan uudella laitoksella ja kuinka ne rahoitetaan? Yhdistymishankkeen etuja ovat mm. kaupungeilta vahva näyttö yhteistyöstä, ison laitoksen vahvuudet, yhteisten elinten yhteensovittamistarve vähenee, kaikki puhaltavat samaan hiileen, mahdolliset taloudelliset edut, yksi laitos asiakkaille päin, rekrytointi, kilpailukykyisempi. Ris-

²¹⁰ Isotalo 27.10.2008.

²¹¹ Vainio 27.10.2008.

Metropolisuhmurointi on demokratian irvikuva

Kuva 19.

*Naseva kirjoitus pureutuu pääkaupunkiseudun ”vapaaseen yhteistyöhön”.
(HS 16.12.2008)*

kejä ovat määräämisvallan poisto kunnalta, investointien ohjaus ja yhteistyö kadunrakentamisen kanssa.²¹²

YTV

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) on perustettu vuonna 1970 Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Vantaan yhteisten asioiden käsittelyä ja hoitamista varten. YTV:n rooli oli aluksi lausuntojenantaja, kunnes 1980-luvulla toiminta muuttui, kun liikenne ja jätehuolto tulivat mukaan YTV:hen.²¹³ Vuonna 2009 YTV suunnittelee, päättää ja tilaa seudulliset joukkoliikennepalvelut ja huolehtii pääkaupunkiseudun jätehuollosta. YTV ylläpitää seututietoja ja tuottaa ilman laadun seurantatietoja. YTV on usean seudullisen selvityshankkeen toteuttaja. Pääosa YTV:n tuloja ovat olleet joukkoliikenteen lipputulot ja jätehuoltomaksut. Jäsenkuntien verovaroilla katetaan osa kustannuksista.²¹⁴

YTV hallintojohtaja Matti Hilli näkee nykytilanteessa samoja piirteitä ja painetta kun vuonna 1970 YTV:tä perustettaessa. Ilmassa on painetta yhdistää pääkaupunkiseudun kaupungit yhteen. YTV oli silloin

212 Vainio 27.10.2008.

213 Hilli 28.10.2008.

214 http://www.ytv.fi/NR/rdonlyres/67CAB80F-94F5-4906-9F01-F91E10CA919F/0/Strategia_netti.pdf, tarkistettu 10.3.2009.

ratkaisu asiaan eli kaupunkeja ei yhdistetty vaan ryhdyttiin YTV:n kautta tehostettuun yhteistyöhön. Seutuhankintakomitea 1980-luvun jälkipuoliskolla (vuosina 1986/1987) mietti seudullista hallintomallia. Tuloksena oli raskas malli, joka olisi ollut vain ”veroja keräävä väli-porras”. Tässä komitean mietinnössä ei ollut vesihuoltoa mukana. Optimiratkaisuna Hilli näkee kuntamallin, jossa peruspalvelut kuten päivähoito ja peruskoulu tuotetaan lähellä kaupunkilaista ja muut palvelut voitaisiin siirtää ylemmälle, seudulliselle tasolle.²¹⁵

Tässä 2000-luvun hankkeessa vesilaitosjohtajat olivat halukkaita jatkamaan selvitystyötä osakeyhtiön pohjalta, mutta tämä malli ei kelvannut poliitikoille. Hillin mukaan taustalla ehkä oli pelko siitä, että vesihuolto siirtyisi liian kauas kunnan omasta kontrollista. Tammi-kuun 18. päivänä 2008 kaupunginjohtajat kertoivat Hillille joukkoliikenteen poistamisesta YTV:n alta ja vesihuollon siirtämisestä YTV:n alle. Asiasta pidettiin tiedotustilaisuus samana päivänä kello 13.00.²¹⁶

Haasteita esitettyssä vesihuollon YTV-mallissa Hillin mukaan riittää: nyt YTV-malli käyttää omien tulojensa rinnalla kunnilta saatavia osuuksia. Miten malli ja laki muutetaan niin, että vedestä voidaan maksaa kohtuullista tuottoa kaupungeille? Nykyinen YTV-laki ei salli eroamista. Asia tulee esille voimakkaana esimerkiksi jätehuollossa. Jätehuollon ja vesihuollon ero tulee esille siinä, että jätehuollon on perustuttava Hillin mukaan lakiin. Sovitut jätehuollon investoinnit eivät kestäisi tilannetta, jossa joku osapuolista vetäytyisi yhteisestä hankkeesta ja investoinneista esimerkiksi antamalla jätteensä halvemmalla jonnekin muualle. Vesihuolto eroaa jo käytännössä siinä, että kerran rakennettua putkistoa ei noin vain muuteta. Eroaminen yhteistyöstä olisi luontaisestikin siis mahdotonta. Haasteena on

²¹⁵ Hilli 28.10.2008.

²¹⁶ Hilli 28.10.2008.

Taulukko 3.

YTV vuosina 1970-2003. (http://www.ytv.fi/NR/rdonlyres/67CAB80F-94F5-4906-9F01-F91E10CA919F/0/Strategia_netti.pdf, tarkistettu 10.3.2009.)

1970	perustettiin vapaaehtoinen Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunta (YTT)
1974	säädettiin laki Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta (YTV)
1982	käynnistyi sopimusperusteisesti seudun jätehuolto
1982	allekirjoitettiin pääkaupunkiseudun tietorekisterin yhteistyösopimus
1986	käyttöön otettiin joukkoliikenteen seutuliput
1987	avattiin YTV:n jätteenkäsittelykeskus Espoon Ämmäsuolla
1994	valmistui ensimmäinen Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (PLJ)
1998	otettiin käyttöön biojätteen kompostointilaitos
2003	siirryttiin joukkoliikenteessä elektroniseen matkakorttiin
2003	solmittiin ilmansuojelun yhteistyösopimus 27 uusimaalaisen kunnan kanssa

myös vedenhinta ja sen määrittäminen, veden hinta ei voi perustua kuntalaisuuteen tai kaupunginrajoihin²¹⁷

Iltaasanomat uutisoi 7.11.2008 vesilaitosten kriittisestä suhtautumisesta YTV-malliin. IS:n mukaan kaikki kolmen kaupungin vesilaitosten johtajat vastustivat yhtenä miehenä yhdistämistä. YTV:hen yhdistäminen on huonoin mahdollinen ratkaisu ja sen sijaan vesilaitoksista pitäisi muodostaa yksi kuntayhtymä.²¹⁸

Espoon kaupunginvaltuutettu, palveluliikelaitosten lautakunnan jäsen Liisa Haverinen miettii vesilaitosyhteistyön huonoja puolia ja uhkia: demokratia kaventuu, kulttuurierot ovat suuria, sekä isomman osapuolen ottama yliote. Yhteistyön hyvät puolet riippuvat Haverisen mukaan katsojasta, esimerkiksi vesihuollon isot investoinnit voidaan tehdä yhdessä.²¹⁹

Haverinen kertoi marraskuussa 2008, että Paras-hankkeen myötä yhdistämisajatuksia ja nimenomaan vesihuollon yhdistämistä käsiteltiin säännöllisesti vuoden 2006 valtuuston kokouksissa. Asia oli esillä joka kokouksessa tavalla tai toisella. Virkamiesselvitystyön tuloksena päädyttiin liikelaitoskuntayhtymään ja yhdistymistyötä oltiin halukkaita jatkamaan tältä pohjalta. Ylemmältä taholta tullut päätös mennä YTV-ratkaisuun tuntui ”*maton vetäisyltä jalkojen alta*”.²²⁰

Pääkaupunkiseudulla on monia asioita, joita on ollut pakko sopia. YTV on Haverisen mukaan kompromissi, jossa sovitaan muitakin asioita. Vesihuoltoon liittyvistä päätöksistä Espoossa on esillä ollut uuden jätevedenpuhdistamon paikka, jota on leimannut paikallispo-

217 Hilli 28.10.2008.

218 IS 7.11.2008.

219 Haverinen 27.11.2008.

220 Haverinen 27.11.2008.

litikointi ja kotiinpäin veto, selkeä ”*ei minun takapihallen*” -ajattelu. Paikallispolitiikoinnissa olisikin hänen mukaansa päästävä eroon kyläpolitiikoinnista. Kuntavaalit näkyivät puheissa mm. näissä jätevedenpuhdistamopaikkakeskusteluissa.²²¹

Pekka Vaaran (Espoon kaupunginhallituksen 1. varapuheenjohtaja v. 2008 loppuun asti) mukaan YTV:n rooli muuttuu nyt liikenne-YTVstä ympäristö-YTVksi. -*Jos yhdessä hoidetaan mm. jätehuolto niin miksei voida hoitaa jätevesiäkin*, hän toteaa. Yhdistyminen on poliittinen näyttö yhteistyökyyvystä. Omaisuuden arvon määrittäminen on ollut keskeinen kysymys yhteistä ratkaisua etsittäessä. Yhdistyminen on Espoon kannalta haasteellinen, sillä miten jatkossa turvataan päätöksenteko investoinneissa. Ratkaisuna tähän ongelmaan voisi toimia se, että kaupungit tilaavat omien päätöstensä mukaan työt yhtiöltä. Toinen haaste on vesihuollon rakentamisen sovitus muun infrastruktuurin rakentamiseen, etenkin katujen rakentamiseen.²²²

Vaara jatkaa, että vesihuolto on yksi pieni osa PK-seudulla tehtävästä yhteistyöasioissa. Asiat olisivat vesihuollossa Vaaran mukaan toimineet nykyiselläkin tavalla. Yhdistymisen etuna on se, että metropolin vesihuoltoa katsotaan kokonaisuutena. Muita pienempiä etuja ovat esimerkiksi verkostojen ylläpidossa saatavat synergiat. Yhteinen vesihuolto ohjaa ja tukee osaltaan yhteistä maankäytön suunnittelua PK-seudulla. Nyt tehtävän yhdistymispäätöksen jälkeen asia siirtyy virkamiesten hoidettavaksi.²²³

Martti Merra (Espoon kaupunginvaltuutettu, valtuuston neuvottelukunnan puheenjohtaja) kertoo törmänneensä yhdistämisajatukseen ensimmäisen kerran 1990-luvun puolessa välissä energiayhtiöiden kautta. Energiayhtiöitä yritettiin yhdistää, ja tarkoitus oli fuusoida

221 Haverinen 27.11.2008.

222 Vaara 27.11.2008.

223 Vaara 27.11.2008.

Helsingin, Vantaan ja Espoon energiayhtiöt. Yritys kaatui Helsingin vastustukseen, koska he eivät saaneet mielestään riittävää omistusosuutta uudesta yhtiöstä. Tarkoitus oli myös ostaa muita pienempiä energiayhtiöitä, mutta se osoittautui vääräksi lähestymistavaksi ja niin koko yhdistymisajatus kaatui. Espoon Sähkö laitettiin yrityksen jälkeen pörssiin ja myytiin myöhemmin Eonille.²²⁴

Merran mukaan vesilaitosten yhdistyminen YTV:n alle lähti liikkeelle siitä, kun joukkoliikenne päätettiin ottaa YTV:stä pois. Joukkoliikenteestä päätettiin tehdä oma uusi erillinen kokonaisuus. Syntyneen aukon tilalle piti saada jotain tai koko YTV olisi pitänyt lopettaa. Suurinta kiistaa vesilaitosten siirtämiseen YTV:n alle aiheutti rahakysymykset ja ns. ”normaali muutosvastarinta”. Yhteenmenossa hyvänä puolena Merrakin mainitsee pääkaupunkiseudun alueellisen ajattelun, sillä PK-seutu on iso yhtenäinen alue, jonka vesiasiat voidaan hoitaa kokonaisuutena. Muut edut ovat pienempiä: ehkä saavutetaan taloudellista hyötyä, kuten pitkällä aikavälillä hyötyä isoissa investoinneissa. Lisäksi henkilöstön eläköitymiseen voidaan yhdessä varautua paremmin. Hyvä ja hallinnoltaan huomattavasti kevyempi ratkaisu olisi Merran mukaan kuntayhtymämalli toimivalla omistajaohjauksella.²²⁵

Merran mukaan lähitulevaisuudessa tuskin mennään joissain puheissa mainittuun suur-Helsinkiin. Iso metropoli toisi mukanaan omat suurkaupunkiongelmansa, aluepolitiikka on mm. parempi hoitaa pienemmässä yksikössä. Helsingillä ja Vantaalla on keskenään tiiviimpi ”vanha historia” eli näiden liitos olisikin Merran mukaan jo todennäköisempi. Espoo on ratkaissut monia kysymyksiä omalla tavallaan, hieman erilailla kuin Helsingissä. Miljoonakaupungilla ei

224 Merra 28.11.2008.

225 Merra 28.11.2008.

olisi myöskään vertailupohjaa enää Suomen muista alueista tai kaupungeista.²²⁶

Loppurynnistys kohti vesilaitosten yhdistämiseen tähtäävää päätöksentekoa loppuvuodesta 2008 oli hektistä aikaa. Välillä näytti siltä että sopua ei syntyisi, mutta tiukat neuvottelut toivat lopulta ratkaisun, jonka pohjalta päätöksiä voitiin alkaa tehdä. Seppälä kertoi asiasta helmikuussa 2009:

Kun nämä kaikki selvitykset ja raportit oli saatu tehtyä, niin sitten oltiin menossa päätöksentekoon ja kaupunkien välille tuli vähän riitaa periaatteista, esim. arvonmäärityksen tuloksia ja perusteita ei hyväksytty. Perusteista käytiin kädenvääntöä ja ilkeästi voisi sanoa että koko asiantuntijatyönä tehty työ haluttiin kyseenalaistaa ja haluttiin sopia asiat mutu-pohjalta kaupunkien edustajien kesken niin kuin sitten lopulta osittain tehtiinkin. Esimerkiksi omistusosuusasia ei haluttu määritellä sen pohjalta kuin mitä arvonmääritysprojektissa saatiin vaan ne haluttiin sopia hieman siitä poikkeavasti. Katsottiin että asiantuntiryhmän arvio vääristöä tilannetta. Helsingille olisi työn perusteella tullut hieman suurempi osuus kuin mitä sitten lopulta sovittiin, eli Helsinki antoi omastaan vähän periksi. Lopulta päädyttiin siihen että saatiin sopimuksen edellytykset siihen malliin että asioista ohjausryhmässä sovittiin.

Oli hektistä aikaa marraskuun alkupäivät, välillä näytti vielä siltä että sopua ei synny ja koko ratkaisu kaatuu. Välillä todettiin että ratkaisua ei synny niin että päätöksiä tehdään vuoden 2008 puolella vaan että ne jäivät uusien toimielimien, uusien kaupunginhallitusten ja -valtuustojen käsiteltäväksi. Näin näyttikin kunnes sitten yhtäkkiä yhden viikonlopun puhelin- ja sähköpostineuvottelujen jälkeen ympäristöpalvelut-työryhmän varsinaiset jäsenet pääsivät asiasta sopuun.²²⁷

Kaupungeissa päästiin päätöksentekoon joulukuussa 2008.

226 Merra 28.11.2008.

227 Seppälä 12.2.2009.

4.3. Valmistelusta päätöksiin: Espoon otti aikalisän jättämällä asian pöydälle

Espoon kaupunginvaltuusto yllätti ja jätti Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointojen yhdistämisen pöydälle 15.12.2008 äänin 37 - 30.²²⁸ Espoon kaupunginvaltuuston puheenjohtaja arvelee *Helsingin Sanomissa* 17.12.2008, että pelko etujen jyräämisestä lykkäsi päätöstä yhdistää vesilaitokset. Hänen mukaansa luottamus Helsinkiin on erittäin ohutta.²²⁹ *Vartti* kertoo taustalla olevan myös espoolaisten halu itse päättää mahdollisen uuden jätevedenpuhdistamon paikasta.²³⁰

Samaan aikaan Vantaan kaupunginvaltuusto hyväksyi ehdollisena Vantaan vesilaitostointojen yhdistämisen Espoon, Helsingin ja Kauniaisten vesilaitostointojen kanssa nykyisen YTV:n pohjalta toimivaan yhteiseen organisaatioon. Valtuutettu Markku J. Jääskeläinen kertoi asian käsittelyn kuluessa, että Espoon valtuusto on juuri jättänyt asian pöydälle. Jääskeläisen ponsiesityksen perusteella valtuusto teki hyväksymispäätöksen ehdollisena. Ehto täyttyy mikäli sekä vesi- ja viemärlaitostointoja että joukkoliikenneorganisaatiota koskevat sopimukset hyväksytään kaikissa kaupungeissa.²³¹

228 LV 16.12.2008, <http://www.lansivayla.fi/Uutiset/Paivan-Puheenaihe/Valtuuston-paatos-vesilaitoksesta-siirtyy>, tarkistettu 10.3.2009.

229 HS 17.12.2008.

230 *Vartti* 17.12.2008.

231 <http://www.kuntatekniikka.fi/web/page.aspx?pageid=11085&newsid=20380&page=1>, tarkistettu 10.3.2009.

Muut kaupungit jäivät siis odottamaan Espoon päätöstä asiassa. Asia tuli käsiteltäväksi Espoon kaupunginvaltuuston ensimmäiseen kokoukseen tammikuussa 2009. Päätös syntyi tällä kertaa, mutta keskustelun ja äänestysten jälkeen.

Espoon päätös jättää asia pöydälle oli yllätys myös Espoon valmistelijoille ja päättäjille. Seppälä kertoo:

Espoo hyväksyi joukkoliikenneyhteistyön ja uuden kuntayhtymän mutta jätti pöydälle vesilaitosratkaisun äänin 37–30. Sitten soppa ja hämmennys olikin täysin valmis, koska päätös pöydälle jättämisestä oli täysi yllätys Espoon valmistelijoille ja jopa päättäjille. Muissa kaupungeissa oltiin hämmentyneitä, että kaatuuko tämä asia nyt tähän ja ainakin tulee valmisteluun viive ja asia mutkistuu. Mutta sitten uusi valtuusto aloitti työnsä ja Espoo päätti yrittää uutta ratkaisua. Ensin järjestettiin asiasta 12.1. epävirallinen infotilaisuus valtuustolle, jossa käytiin läpi asian perusteluja ja sitten viikkoa myöhemmin 19.1. asia vietiin uudelleen pöydältä valtuuston ratkaistavaksi. Kolmen tunnin keskustelun jälkeen päätettiin melko selvin numeroin 48–19 hyväksyä sopimus.²³²

Espoon valtuusto päätti 19.1.2009 äänin 48 - 19 yhdistää Espoon vesilaitostoiminnot vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostoimintojen kanssa. Vesilaitostoiminnot siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot. Järjestelyn toteutuminen edellyttää muiden kaupunkien valtuustojen vastaavansisältöisiä päätöksiä sekä YTV-lain muutosta. Päätökseen tehtiin yksimielisesti lisäys, että Espoo päättää jätevedenpuhdistamon sijainnista itsenäisesti. Päätökseen hyväksyttiin myös kolme toivomusta.²³³

232 Seppälä 12.2.2009.

233 <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;29;37412;37486;101411>, tarkistettu 10.3.2009.

Espoon Sistonen: ”Luottamus Helsinkiin on erittäin ohutta”

► Pelko etujen
jyräämisestä
lykkäsi päätöstä
vesilaitoksista

Kuva 20.

Luottamuspula saattoi olla yksi syy miksi Espoon kaupunginvaltuusto lykkäsi päätöstä yhdistää vesilaitokset joulukuussa 2008. (Helsingin Sanomat 17.12.2008)

Päätöksen yhdistymisestä teki Espoon kaupungin valtuusto, jonka puheenjohtajaksi vuosiksi 2009–2010 valittiin Jukka Mäkelä (Kok.), valtuuston ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi Jyrki Kasvi (Vihr.) ja valtuuston toiseksi varapuheenjohtajaksi Maria Guzenina-Richardson (SDP). Kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi vuosiksi 2009–2010 valittiin Saija Äikäs-Idänpää-Heikkilä (Kok.), ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi Sirpa Hertell (Vihr.) ja toiseksi varapuheenjohtajaksi Markku Sistonen (SDP).²³⁴

²³⁴ Ibid.

Kuva 21.

Helsingin Sanomissa 18.12.2008 todettiin Espoon kaataneen kylmää vettä pääkaupunkiseudun yhteistyön etenemiselle.

Helsingin Sanomat uutisoi päätöstä, joka sen mukaan syntyi pakko-raossa:

Espoo hyväksyi pakkoraossa vesilaitosten yhdistämisen. Espoon uusi kaupunginvaltuusto pääsi tositoimiin heti ensimmäisessä kokouksessaan maanantaina. Valtuusto hyväksyi Espoon, Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitoksen yhdistämisen. Päätös syntyi pitkän keskustelun jälkeen äänin 48–19. Yhdistämistä vastustivat lähinnä vasemmiston, kristillisdemokraattien, keskustan, perus-

suomalaisten ja sitoutumattomien ryhmät. Vanha valtuusto otti asialle aikalisän joulukuussa. Monen kohdalla päätös tuntui syntyneen pakkoraossa. Tämän taustalla on esimerkiksi se, että päättäessään omalta osaltaan vesilaitosten yhdistämisestä joulukuussa Vantaan valtuusto linjasi, että joukkoliikennettä ja vesihuoltoa koskevat sopimukset tulevat voimaan vasta, kun kaikki kaupungit hyväksyvät ne. Espoon on pakko päättää tästä, koska muuten koko pääkaupunkiseudun yhteistyö loppuu. Päättäjillä on aina oltava oikea vaihtoehto, nyt sitä ei ole. Tämä ei ole järkifusio, vaan poliittinen päätös”, Rkp:n ryhmänjohtaja Carl Haglund totesi. Samoilla linjoilla oli moni muukin. ”Tämä on Espoon YYA-sopimus”, Pirjo Kemppe-Virtanen (kok) jatkoi. Monet valtuutetuista väläyttelivät puheissaan myös kokeneensa kiristymistä. ”Jos ei hyväksytä yhdistämistä, kaikki yhteistyö loppuu. Rakennetaanko siihen Helsingin muuri?” Seppo Huhta (ps/sit) kummasteli. Painostuksen lisäksi monia huolestutti Espoon veden henkilöstön asema ja se, kuka yhdistämisestä todella hyötyy. Ainakin aluksi espoo-laisten vesimaksut laskisivat noin kymmenellä prosentilla. Muiden kaupunkien vedenkäyttäjistä saataisiin maksajia 200 miljoonaa euroa maksavalle vedenpuhdistamolle. ”Ilman yhdistämistä vesilaskuja pitäisi nostaa jopa 25 prosenttia, jotta puhdistamo saataisiin maksettua”, Paula Viljakainen (kok) totesi. Monen mielestä lyhyellä aikavälillä sopimus on edullinen, pitkällä ei. ”Kuinka pitkään joudumme maksamaan Helsingin runkoverkon korjauksesta?” Antero Laukkanen (kd) muistutti. Monia nyppi myös se, että uudesta organisaatiosta tulisi Helsinki-vetoinen. ”Tähän liittyy monta inhottavaa asiaa, yksi niistä on Helsingin saama 50 prosentin päätösvalta ja pysyvä puheenjohtajuus”, keskustan Jussi Holma pohti. Valtuustosalin lehtereille oli kerääntynyt kymmeniä asiasta kiinnostuneita. Puheenjohtaja Jukka Mäkelä sai parikin kertaa kieltää yleisön buuakset ja taputukset. Ennen kokousta Espoon Veden työntekijät jakoivat Haukilahden vesitornin kuvalla varustettuja vesipulloja. ”Niin, tuon vesi on muuten pullotettu Helsingissä”, kokoomuksen Ari Konttas naurahti.²³⁵

235 Helsingin Sanomat, Espoo hyväksyi pakkoraossa vesilaitosten yhdistämisen, 19.1.2009, Päivi Punkka-Hänninen.

Kuva 22.

*Asiallinen varoituskyltti ohikulkijoille Espoossa, Dämmanilla.
(Rajala 2006)*

Helsinki sai siis uudessa organisaatiossa nyt puolet päätösvallassa ja pysyvän puheenjohtajuuden. Vuonna 1991 tehdyssä ehdotuksessa Helsinki olisi saanut osakepääomasta 66,7 prosenttia ja pysyvän puheenjohtajuuden kuten nyt sekä puolet hallituspaikoista.²³⁶

236 Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

4.4. Asian käsittely Espoon valtuuston ratkaisevassa kokouksessa 19.1.2009

Päätösehdotuksessa esitetään, että Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostoiminnot yhdistetään siirtämällä ne vuoden 2010 alusta lukien nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot. Espoon kaupunginvaltuustossa²³⁷ tämä historiallinen asia eteni seuraavasti. Ks. tarkemmin asiasta myös liite 1.

Ensin valtuutettu Uotila Karhulan kannattamana teki seuraavan toivomusehdotuksen:

Valtuusto toivoo, että lähtökohtana henkilöstöä koskevissa jatkoneuvotteluissa olisi, että virka- ja työsuhde-ehdot säilyvät vähintään nykyisellä tasolla ainakin ensimmäiset 5 vuotta.

Sitten Kemppe-Virtanen Viljakaisen kannattamana teki seuraavan toivomusehdotuksen:

Valtuusto toivoo, että YTV:n vesihuollon toimialueen tulee kattaa koko Espoon alue, myös kaavoittamattomat alueet.

Lisäksi Merra Viljakaisen ym. kannattamana teki seuraavan lisäysehdotuksen kohdaksi 6:

Lisäksi valtuusto toteaa, että Espoo päättää jätevedenpuhdistamon sijainnista itsenäisesti.

Tämän jälkeen Kankkonen Almqvistin kannattamana teki seuraavan toivomusehdotuksen:

Hyväksyessään sopimuksen Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesihuollon yhdistämisestä, valtuusto toivoo kaupunginhallituksen määrätietoisesti toimivan sen puolesta, että kaikki sopijapuolet kunnioittavat jo tehtyjä yhteistyösopimuksia niin, että niiden pätevyyttä ei kyseenalaisteta eikä tehdä riippuvaisiksi päätöksistä, jotka koskevat mahdollisia uusia yhteistyöprojekteja.

Sitten Byman Juvosen kannattamana ehdotti, että asia jätetään pöydälle. Lopulta pöydällepanosta päätettiin äänestää. Valtuusto päätti hylätä pöydällepanoehdotuksen äänin 54–13.

Puheenjohtaja totesi, että asian käsittely jatkuu.

Puheenjohtaja kehotti Bymania pysymään käsiteltävänä olevassa asiassa. Kun Byman ei puheenjohtajan huomautuksesta huolimatta tätä noudattanut, puheenjohtaja kielsi Bymania jatkamasta puhetta ja kehotti häntä poistumaan puhujakorokkeelta. Byman noudatti kehotusta, mutta esitti tähän eriävän mielipiteensä.

Uotila Karhulan kannattamana esitti, että asia hylätään.

Tiainen ehdotti, että yhdistymispöytäkirjaan lisätään kohtuullinen irtisanoutumispykälä ehtona sen hyväksymiselle.

Puheenjohtaja esitti valtuuston hyväksyttäväksi selostuksen keskustelun kuluessa tehdyistä ehdotuksista. Selostus hyväksyttiin yksimielisesti.

Puheenjohtaja totesi, että Tiaisen ehdotus kannattamattomana raukeaa.

Lopulta puheenjohtaja ehdotti, että äänestyksessä ne, jotka kannattavat kaupunginhallituksen ehdotusta, äänestävät ”jaa” ja ne, jotka kannattavat asian hylkäämistä, äänestävät ”ei”. Valtuusto hyväksyi puheenjohtajan ehdotuksen. Äänestyksessä valtuusto 48 äänellä 19 ääntä vastaan hyväksyi kaupunginhallituksen ehdotuksen. Äänestyslista on pöytäkirjan liitteenä.

Puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko Merran lisäsehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi valtuuston hyväksyneen sen.

Puheenjohtaja myös tiedusteli, voidaanko Uotilan toivomusehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi valtuuston hyväksyneen sen. Lisäksi puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko Kankkosen toivomusehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi valtuuston hyväksyneen sen. Vielä puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko Kemppe-Virtasen toivomusehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi valtuuston hyväksyneen sen.

Näin valtuusto siis päätti, että se:

1. hyväksyi, että Espoon vesilaitostoiminnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,
2. hyväksyi sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä,
3. oikeutti kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4. oikeutti kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,
5. päätti, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyttää YTV-lain muutosta
6. totesi, että Espoo päättää jätevedenpuhdistamon sijainnista itsenäisesti.

Lisäksi valtuusto hyväksyi seuraavat toivomukset:

- Valtuusto toivoo, että lähtökohtana henkilöstöä koskevissa jatkoneuvotteluissa olisi, että virka- ja työsuhde-ehdot säilyvät vähintään nykyisellä tasolla ainakin ensimmäiset viisi vuotta.

- Valtuusto toivoo, että YTV:n vesihuollon toimialueen tulee kattaa koko Espoon alue, myös kaavoittamattomat alueet.

- Hyväksyessään sopimuksen Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesihuollon yhdistämisestä, valtuusto toivoo kaupunginhallituksen määrätietoisesti toimivan sen puolesta, että kaikki sopijapuolet kunnioittavat jo tehtyjä yhteistyösopimuksia niin, että niiden pätevyyttä ei kyseenalaisteta eikä tehdä riippuvaisiksi päätöksistä, jotka koskevat mahdollisia uusia yhteistyöprojekteja.

Byman esitti eriävän mielipiteensä asiaan ja totesi, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä. Lisäksi Laukkanen ja Tallqvist esittivät eriävänä mielipiteenään seuraavaa:

Espoon Veden yhdistämistä Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten yhteiseksi vesilaitokseksi yhdistämällä ne YTV:hen ei tule hyväksyä. Esittelytekstin liitteet osoittavat, että hankelaskelmat ovat puutteelliset, eivätkä sisällä investointikohteiden erittelyjä kaupungeittain. Esittelyn laskelmista

käy ilmi, että hanke sisältää korkomenoja, jotka ovat suuruudeltaan noin 30 % uuden vesilaitoksen liikevaihdosta. Korot sisältävät kaupungille tuloutettavana osuutena 6 % tuoton pääomasijoituksesta, joka on luonteeltaan espoolaisilta vesimaksuissa perittävää piiloveroa.

Myös valtuutetut Tiainen, Huhta, Juvonen, Savola, Sonkeri, Hiltunen ja Lahtinen esittivät eriävän mielipiteensä päätökseen.

Näin päätettiin Espoon Veden kohtalosta. Päätös ei ollut yksimielinen, mutta äänestystulos oli selkeä. Espoon Veden itsenäinen taitaval päättyy päätöksen mukaisesti vuoden 2010 alusta, jolloin tämän päätöksen mukaan uusi organisaatio YTV:n alla aloittaa toimintansa. Huomattava on, että Espoon valtuutetut käytännössä päättivät samalla myös muusta PK-seudun yhteistyöstä. Asiat olivat niputettu niin, että kaikki yhteistyöhankkeet joko toteutuvat tai kaatuvat yhdessä.

Vastuu vesilaitosten yhdistämisen valmistelusta oli siirtynyt kaupungeilta YTV:lle marraskuussa 2008. Seppälä kertoo:

*Marraskuussa kun ympäristöpalvelut-työryhmä jätti asian päätettäväksi, se myös päätti että kaikkien työryhmien työ päättyy lukuun ottamatta henkilöstöryhmää. Valmisteluvas-
tuu siirtyi yksiselitteisesti kaupungeilta YTV:lle. Joulukuisen pöydällejäätämispäätöksen jälkeen ennen Espoon uutta valtuustokäsittelyä asiassa ei tapahtunut mitään koska kaikki odottivat Espoon päätöstä ja YTV ei aloittanut mitään valmisteluja. Eikä oikeastaan käynnistänyt vielä tammikuun valtuuston jälkeenkään vaan vasta nyt, itse asiassa 13.2., on ensimmäinen YTV:n asiasta järjestämä avausseminaari YTV:n ja vesilaitosten johdon kesken. Valmistelun aloittaminen kesti ajatellusta joulukuun lopusta tammikuun alusta puolitoista kuukautta, sen verran ollaan aikataulusta jäljessä.²³⁸*

²³⁸ Seppälä 12.2.2009.

YTV aloitti heti Espoon myönteisen päätöksen jälkeen uudelleenorganisoitumisen ja valitsi uuden yhteistyöjohtajan puolentoista vuoden odottelun jälkeen:

Ympäristöpalvelut-työryhmä joka jo kertaalleen lakkautettiin, sai uudelleen määräyksen kokoontua 23.1., varsin pian Espoon päätöksen jälkeen. Kaupunginjohtajat antoivat lisäselvityspyynnön työryhmälle, joka päätti kokoontua. Kuinka ollakaan juuri samana päivänä oli koolle kutsuttu YTV:n seutukokous, jonka pääasiallisena agendana oli valita YTV:lle uusi yhteistyöjohtaja puolentoista vuoden odottelun jälkeen. Heti kun Espoon päätös oli tehty, YTV aloitti uudelleen organisoitumisen kun aiemmin oli todettu, että YTV:n asiat ovat niin levällään ettei sitä ratkaisua voitu tehdä. Uuden johtajan tehtävänä oli lähteä vetämään tätä valmistelua, mutta hän aloittaa vasta 16.3. Ohjausryhmän kokouksessa 23.1.2009 päätettiin, että siltä osin kun kyse on vesilaitosten operatiivisesta toiminnasta ja siihen liittyvästä asioiden valmistelusta, vesilaitokset voivat keskenään välittömästi jatkaa valmistelua sillä tavoin että siihen päällekatsojaksi tulee yhteistyöjohtaja kun hän aloittaa. YTV:n vt-yhteistyöjohtaja ei sattumalta ollut mukana ohjausryhmän kokouksessa, koska hän oli seutukokouksessa, vaan mukana oli vain sihteeristön edustaja YTV:stä. Toki vesilaitokset mielellään aloittivat valmistelun heti, kun aikaa oli kulunut ja tiedettiin että aikataulu on tiukka. Valmistelu on käynnistynyt ja jatkunut erilaisissa työryhmissä tammikuun lopusta lähtien. Eli vesilaitosten osalta valmistelutyö on ohjausryhmän päätöksellä käynnissä.²³⁹

Vaikka päätös vesilaitosten yhdistämisestä YTV organisaatioon on tehty, on asioita, jotka voivat vielä vaikuttaa lopputulokseen. Nämä asiat tiedetään kaikki vasta, kun uusi organisaatio aloittaa. Esimerkiksi lakia valmisteleva työryhmä on tehnyt työtä pohjalta,

239 Seppälä 12.2.2009.

että koko YTV lakkautettaisiin. Tällöin vesilaitokset yhdistyisivätkin jo olemassa olevan kuntalain puitteissa ja muodostaisivat puhtaan vapaaehtoisen kuntayhtymän:

Iso kysymys edelleen on se, että mikä tulee olemaan yhteisömuoto ja sen status sitten kun uusi organisaatio aloittaa. Nyt on valtuustotasoiset päätökset siitä, että YTV-pohjalle tällainen organisaatio kasataan ja kaupunginjohtajien ajatus on että YTV-lakia muutetaan sillä tavoin että joukkoliikenne sieltä pois ja vesihuolto tilalle ja YTV jatkaa lakisääteisenä YTV:nä. Lakityöryhmä, joka asetettiin valtion taholta valmistelemaan YTV-lain muutosta, on kuitenkin valmistelemassa lakiehdotusta, joka lähtee siitä että YTV lakkautetaan. Lakisääteisen YTV:n sijasta perustetaan myöskin ympäristöpalveluille kuntalain mukainen kuntayhtymä, joka olisi pakkokuntayhtymä vain siltä osin että siellä määrätäisiin kaupungeille yhteistyövelvoite jätehuollon sekä joukkoliikenteen osalta ja todettaisiin, että kuntayhtymällä voi olla myös muita palveluja ja toimintoja. Lain perusteluissa todettaisiin, että kaupungit ovat päättäneet vapaaehtoisesti yhdistää vesihuoltotoimintansa kuntayhtymän puitteissa. [...] valtion lakiasiantuntijat ja lainvalmisteluryhmän johto on sitä mieltä että ei tällaista organisaatiomuotoa voi lailla pakottaa, kun kerran on olemassa kuntalaki ja kuntayhtymät niin ei voida lakisääteisesti yhtä organisaatiota tähän maahan perustaa. Tämähän on siinä mielessä kiusallinen asia, että jos näin käy niin tämähän on juuri se asia josta vesilaitosjohtajat esittivät eriävän mielipiteensä ohjausryhmässä.²⁴⁰

Seppälän mukaan alun perin lakiluonnoksen piti olla valmiina maaliskuun 2009 aikana, mutta ilmeisesti laki olisi nyt asiallisesti valmis jatkokäsittelyyn maaliskuun vaihteessa, jolloin päätös olisi tehty syksyyn 2009 mennessä. Uusi joukkoliikenneorganisaatio, jonka vuoksi lakia pääasiassa tarvitaan, aloittaisi saman aikataulun mukaisesti 1.1.2010.²⁴¹

240 Seppälä 12.2.2009.

241 Seppälä 12.2.2009.

Tulevaisuus uuden YTV:n tai kuntayhtymän alla on vesilaitoksille mahdollista, mutta mitenkään välttämätöntä yhdistyminen ei olisi vesihuollon toimivuuden kannalta ollut. Läpikäyty prosessi on Seppälän mukaan yhdistänyt jo sinänsä eri vesilaitoksia toisiinsa, koska tiivis yhteistyö asian tiimoilta on jo tutustuttanut laitoksia ja niiden henkilökuntaa toisiinsa:

*[...] imagolisesti on merkittävää se että oltaisiin perustamassa kokonaan uutta kuntayhtymää, jossa on kolme toimialaa, joista vesihuolto on kaikilla mittareilla mitaten selvästi suurin. Jos vesihuolto tulee kolmantena jo vakiintuneeseen YTV-perheeseen sen vaikutus- ja painoarvo olisi todennäköisesti todellista kokoa pienempi. Se nähtäisiin jätehuolto-organisaationa, johon vesihuolto yhdistettiin. Jos tulisi uusi organisaatio niin kaikki olisivat samalla viivalla. Se nähtäisiin ehkä vesihuolto-organisaationa jolla on myös jätehuoltotoimintoja eikä toisin päin. Toimintavapauksiakin voisi olla enemmän.*²⁴²

Kaiken tämän jälkeen ollaan edelleen odottavalla mielellä: yhdistämispäätös antoi suuntaviivat, mutta lopullinen muoto oli kevättalvella 2009 kaikille tahoille epäselvä. Pinnan alla kuitenkin muhi vielä uusi yllätys.

242 Seppälä 12.2.2009.

4.5. YTV lakkautetaan ja uusi kuntayhtymä hoitamaan vesihuoltoa PK-seudulla?

Vaikka vesihuollon fuusioiminen YTV:n yhteyteen näytti hyvin varmalta, niin varmalta, että asia mainittiin jo YTV:n vuosikertomuksessa 2008,²⁴³ asia ei ollutkaan vielä lopullisesti selvä. Helsingin joukkoliikennelautakunnan jäsen Mirva Haltia-Holmberg (sdp) kommentoi PK-seudun joukkoliikenneasioita blogissaan 24.10.2008 ja sivusi YTV:n lakkauttamisasiaa jo lokakuussa 2008:

[...] puhun kirjaimellisesti hynttyiden yhteen lyömisestä uuden seudullisen joukkoliikenneorganisaation muodossa. Lienet itsekin kuullut että sellainen on valmisteilla ja tarkoitus aloittaa 1.1.2010. (Mikäli et, tässä pähkinänkuoressa: YTV lakkautetaan, kaikkien osallistujakuntien kaikki joukkoliikenteen suunnittelu ja tilaus tuodaan yhden katon alle, nykyiset organisaatiot kuten HKL jäävät operaattoreiksi ja kalustoyhtiöiksi). Mitä tulee isojen ja pienten äänimääriin, eikö juuri ”pienemmän” äänimäärän edustajan pitäisi olla huolissaan jos edes iso ei saa ääntään kuuluviin? Ei näytä hyvältä pienellekään, jos valta karkaa kaupunkilaisilta jonkin ulottumattomiin. Niin pieneltä kuin suurelta. ²⁴⁴

Kommentti oli aikaansa edellä, sillä vielä tammi-helmikuussa 2009 näytti vahvasti siltä, että vesilaitokset fuusioidaan YTV:n alle ja poliittiset päättäjät tuntuivat pitävän päätöksestä tiukasti kiinni.

243 http://www.ytv.fi/NR/rdonlyres/E3EF9761-EA6E-415A-A3D1-3306AEF6E307/0/Vk2009_eng.pdf, esim.sivu 3, tarkistettu 5.5.2009.

244 <http://haltiaholmberg.blogit.uusisuomi.fi/2008/10/24/helsinkilaiset-haluavat-tekstarilipulla-bussiin-miksi-ytv-jarruttaa/>, luettu 6.12.2008.

Tammikuussa 2008 YTV:n lakkauttamisesta puhuttiin julkisuudessa vain vähäisessä määrin ja epävirallisissa yhteyksissä, näin Helsingin Sanomien verkkosivuilla nimimerkillä Sisäpiiristä:

YTV käytännössä lakkautetaan

Sisäpiiristä | 19.1.2008 12:57

HKL ja YTV:n liikenne yhdistetään kokonaan uudeksi organisaatioksi. Jäljelle jäävä YTV jätehuolto yhdistetään vesi- ja viemärlaitosten kanssa kokonaan uudeksi organisaatioksi. Käytännössä YTV lakkautetaan ja tilalle tulee kaksi uutta organisaatiota. Toiminnan kannalta varsin järkevä toimenpide.²⁴⁵

Huhtikuussa 2009 näyttää siltä, että YTV lakkautetaan ja sen jäljelle jäävät osat sulautetaan muihin toimintoihin. Vesihuollosta muodostettaisiin 1.1.2010 lähtien vesilaitosten valmistelutyön pohjalta toimiva uusi kuntayhtymä yhdessä jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon kanssa. Liikenne muodostaisi toisen uuden kuntayhtymän. Lakiehdotus, luonnos hallituksen esityksestä jätettiin maaliskuun puolivälissä. Kaupunkien sisällä valmistelu oli käynnissä maaliskuuhuhtikuussa 2009 tavoitteena uuden perussopimuksen saaminen valmiiksi huhtikuun aikana. Tavoitteena oli edelleen se, että uusi kuntayhtymä aloittaisi toimintansa 1.1.2010.²⁴⁶

Huhtikuun seitsemäntenä päivätty esitys ”Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskuntaa koskevan lain uudistaminen, 17/2009” toteaa, että työryhmän tehtävänä oli valmistella Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskuntaa (YTV) koskevan lainsäädännön uudistamista.

245 <http://www.hs.fi/keskustelu/post!reply.jspa?messageID=1687080>, tarkistettu 5.5.2009.

246 Seppälä 27.3.2009.

YTV-laki esitetään korvattavaksi lailla pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta. Lisäksi työryhmä esitti teknisiä muutoksia muihinkin lakeihin.²⁴⁷

Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungeille olisi esityksen mukaan velvoite hoitaa yhteistoiminnassa jätehuollon järjestäminen ja alueen joukkoliikenteen suunnittelu ja hankinta. Tehtäviä hoidettaisiin kuntayhtymämuodossa ja YTV:n tulisi laatia loppuselvitys omaisuudestaan. Omaisuus siirtyisi kuntayhtymille ja sen jaettaisiin kaupunkien pääomaosuuksiksi kuntayhtymässä siinä suhteessa, kuin ne ovat vastanneet YTV:n varoista ja veloista, jolleivät kunnat toisin sovi. Lakien olisi tarkoitus tulla voimaan pääsääntöisesti vuoden 2010 alusta.²⁴⁸

Käytännössä tämä tarkoittaisi Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain kumoamista ja säädettäväksi sen sijaan laki pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta. Työryhmä ehdotti lisäksi muutettavaksi jätelakia ja joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annettua lakia. Uudella lailla säädettäisiin pääkaupunkiseudun neljälle kunnalle eli Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungeille velvoite hoitaa yhteistoiminnassa jätehuollon järjestämiseen sekä alueen joukkoliikenteen suunnitteluun ja palvelujen hankkimiseen liittyvät tehtävät. Tehtäviä hoitaisi kaksi erillistä kuntayhtymää. Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi perustettavien kuntayhtymien hallinnosta tai taloudesta, vaan kunnat voisivat sopia näistä kuntayhtymien perussopimuksessa. Kuntayhtymiin sovellettaisiin, mitä säädetään kuntayhtymästä kuntalain 10 luvussa. Kuntayhtymien jäsenkuntana

247 http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20090407Paeaekau/name.jsp, tarkistettu 5.5.2009.

248 http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20090407Paeaekau/name.jsp, tarkistettu 5.5.2009.

voisi olla myös muita kuntia ja kuntayhtymille voisi siirtää myös muita tehtäviä kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti.²⁴⁹

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta jatkaisi toimintaansa vuoden 2009 loppuun. YTV:n sen tulisi laatia loppuselvitys omaisuudesta, varoistaan, veloistaan ja vastuistaan sekä määrittellä kummalle kuntayhtymälle nämä siirtyisivät vuoden 2009 loppuun mennessä. Omaisuus, varat, velat ja vastuut jaettaisiin tehtäväsiirron mukaisesti ja ne siirtyisivät lain perusteella kuntayhtymille vuoden 2010 alusta. Omaisuus jaettaisiin Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan pääomaosuuksiksi kuntayhtymässä siinä suhteessa, kun kunnat ovat vastanneet Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan varoista ja veloista, jolleivät kunnat kuntayhtymän perussopimuksessa muuta sovi.²⁵⁰

249 http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20090407Paeakau/name.jsp, tarkistettu 5.5.2009.

250 http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20090407Paeakau/name.jsp, tarkistettu 5.5.2009.

5.

LOPPULUKU

**HAASTEITA RIITTÄÄ
TULEVAISUUTEEN**

Vinnarin (2008) ehdottamat vaihtoehdot Suomen julkiselle sektorille ovat joko virallisten ja epävirallisten ohjauskeinojen yhdistelmä tai tämän laajennettu versio käsittäen taloudellisen valvontaelimen perustamisen. Optimaaliseen vaihtoehtoon kuuluu molemmissa vaihtoehdoissa myös kuntapäättäjien pitkäaikainen sitoutuminen vesihuoltopalveluiden hallintaan. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että muutkin kuin poliitikot voisivat toimia kunnallisten vesiliikelaistosten johtokuntien jäseninä ja että osa jäsenistä pysyisi virassaan yli vaalikausien.

Uusia järjestelyjä pohdittaessa on hyvä pitää mielessä historiassa tehdyt järjestelyt ja päätökset. Niillä kaikilla on ollut syynsä, jotka on syytä tuntea, jotta samoja virheitä ei toisteta montaa kertaa. Espoossa paineet useilla eri sektoreilla nopeisiinkin muutoksiin ovat olleet suuret, sillä Espoon kaupunki on nuori, moderni ja suomalaisittain suuri. Se on maamme toiseksi suurin kaupunki, jonka asukasluku on noin 240 000. Kaupunki on kasvanut hyvin nopeasti, sillä 1950-luvun alussa espoolaisia oli vielä alle 30 000. Noin 50 vuodessa väestö on kasvanut lähes kymmenenkertaiseksi. Tämä on aiheuttanut paljon paineita myös vesihuollolle. Alueen laajuus ja asutuksen hajanaisuus olivat ja ovat myös edelleen haasteita.

Vuonna 2008 Espoon Veden verkostoon pumpatusta vedestä yli 70 prosenttia ostettiin Helsingistä, mikä tarkoitti Pitkäläkosken vesilaitoksella käsiteltyä Päijänteen vettä. Loput eli noin 30 prosenttia oli peräisin omalta Dämmanin vedenkäsittelylaitokselta, jossa käsiteltiin Nuuksion Pitkäläjärven vettä. Jätevesien puhdistus oli keskittynyt Suomenojan jätevedenpuhdistamolle. Vuonna 1997 laajennuksen jälkeen otettiin käyttöön Suomen ensimmäinen kokonaistypenpoistoon tähtäävä laitos.

Haasteita riittää myös tulevaisuuteen, sillä virallisten ennusteiden mukaan Espoon väkiluku kasvaa Suomen kunnista eniten vuoteen 2040 mennessä, peräti noin 54 000 hengellä. Suunnitteilla on kirjotushetkellä 2009 myös vastustusta herättänyt ylikunnallinen jätevedenpuhdistamo sekä koko pääkaupunkiseudun vesilaitosten yhdistäminen samaan organisaatioon. Aika ajoin myös PK-seudun kaupunkeja esitetään yhdistettäväksi.

OSAKEYHTIÖ JA VARHAISTA YLIKUNNALLISTA YHTEISTYÖTÄ

Jo 1950-luvulla Otaniemen ja Tapiolan rakentaminen edellytti yleisen vesihuollon toteutumista. Helsingin kaupunki aloitti vedenjake-lun Otaniemessä vuonna 1951 ja Tapiolassa vuonna 1953. Suomen valtio ja Asuntosäätiö vastasivat vesijohtoverkon rakentamiskustan-nuksista sekä kokonaan viemärlaitostoinnasta jätevedenpuhdis-tus mukaan luettuna. Helsingin silloinen kaupunginvaltuusto perus-teli vesijohtoverkon rakentamista Munkkiniemestä Otaniemeen ja edelleen Tapiolaan mm. sillä, että kyseiset alueet tultaisiin kuitenkin myöhemmin liittämään Helsinkiin. Espoossa on koettu myös vaihe, missä vesihuollosta huolehti osakeyhtiö. Olosuhteet ja väestön kasvu aktivoi espoolaisia: Espoon Vesihuolto Oy perustettiin vuonna 1957 ja varsinaiset vesihuoltoverkon rakennustyöt yhtiön toimesta alkoivat joulukuussa 1957.

Espoon Vesihuolto Oy rakensi ensimmäisen viiden vuoden toimin-tansa aikana 47 kilometriä vesijohtoa, josta suurin osa oli päävesi-johtoa. Viemäriä rakennettiin 36 kilometriä. Tämän lisäksi rakennet-tiin Bodomin vedenkäsittelylaitoksen ensimmäinen vaihe. Espoon kauppalalla oli ollut alusta asti vahva rooli yhtiössä. Espoon kunta sai osake-enemmistön Vesihuolto Oy:stä vuonna 1959.

Bodomin pintavesilaitos aloitti Espoon oman vedentuotannon maaliskuussa 1961. Bodomin laitoksen historia alkaa oikeastaan jo vuodesta 1954, jolloin Espoon kunta nimesi toimikunnan valmistelemaan yleistä vesihuoltoa. Toimikunnan työ valmistui marraskuussa 1955 ja mietinnön keskeinen sisältö oli yli-insinööri Eino Kajasteen laatima yleissuunnitelma, jossa yhtenä ensivaiheen vedenhankintajärvenä oli Bodom. Suurin yksittäinen ongelma oli järven leväkasvu, jota ei ollut yksinkertaista ratkaista. Vielä 1990-luvun alussa Bodomin vedenkäsittelylaitos tyydytti neljäsosan Espoon veden tarpeesta. Bodomin vesilaitoksen toiminta päättyi vuonna 1998.

Keskustelu Vesihuolto Oy:n kunnallistamisesta alkoi jo vuonna 1959 ja lopullinen päätös tehtiin syksyllä 1964. Kauppala lunasti yhtiöltä kaikki sen omistamat laitteet ja rakenteet. Vesihuolto Oy:n viimeisiin vaiheisiin liittyi valitettavasti laajoja taloudellisia väärinkäytöksiä. Katso näistä asioista tarkemmin tutkimuksesta Juuti & Rajala 2007.

KUNNALLINEN VESILAITOS

Kunnallistamisen jälkeen vesihuoltotoiminnasta huolehti Kauppalan vesilaitos. Suurin osa Espoon Vesihuolto Oy:n henkilökunnasta jäi kunnallisen vesilaitoksen palvelukseen, osa siirtyi teknilliseen virastoon ja osa yksityissektorille. Laitos on tilannut alusta asti runsaasti urakoita ja muita palveluita yksityiseltä sektorilta.

Espoossa, kuten muuallakin Suomessa, tehtiin 1960-luvulla rajuja ennusteita veden kulutuksen loputtomasta kasvusta. Tällöin katsottiin, että Espoon omat vesivarat, joilla tarkoitettiin Bodomjärven ja Nuuksion Pitkäjärven sekä pohjavedenottamoiden vesivaroja, eivät tulisi riittämään 1970-luvun vedentarpeeseen. Espoon kauppala ja Helsingin maalaiskunta liittyivät Helsingin kaupungin raakavesiohjelmaan. Kesällä 1965 allekirjoitettiin ns. kolmisopimus, jonka kat-

sottiin takaavan Espoolle riittävät vesivarat aina 1980-luvulle asti. Lisäksi Helsingin kaupungin kanssa tehtiin sopimus vesijohtoveden ostamisesta Helsingin kaupungilta.

Kauppalan vesilaitos tuotti tappiota vuoden 1965 tilinpäätöksessä. Nettotappio oli tyypillistä nopeasti kasvavan yhdyskunnan vesilaitokselle. Pääomamenoja oli paljon ja tuloja rakennuskapasiteettiin verrattuna vähän. Espoossa vedenkulutusalueet sijaitsivat kaukana vedenottamoista ja -käsittelylaitoksista, mikä tarkoitti pitkiä syöttöjohtoja ja suurempia energiakustannuksia. Tilanteen katsottiin kuitenkin korjaantuvan kulutusalueen kasvaessa ja vedenkäsittelylaitosten toimiessa tulevaisuudessa täydellä teholla.

Toinen Espoon oma vedenottamo eli Dämmanin pintavedenkäsittelylaitos valmistui ja alkoi toimia kesäkuun 1. päivä vuonna 1967. Laitos oli teholtaan kaksinkertainen verrattuna Bodomin vedenkäsittelylaitokseen. Vaikka laitos merkitsikin olennaista parannusta valitsevaan tilanteeseen, ongelmia riitti silti. Osa asukkaista sinnitteli vielä perinteisten kaivojen varassa. Myös veden laadun kanssa oli vaikeuksia, varsinkin levät aiheuttivat päänvaivaa. Tulevaisuuden vielä suurempien ratkaisujen tarve nähtiin jo selvästi. Omien pintavesilaitosten lisäksi Espoon alueella on ollut käytössä joitakin pieniä pohjavedenottamoita, jotka ovat palvelleet omia pieniä kulutusalueita. Espoon vesilaitoksia kohtaan on esiintynyt lakkautushalua varsinkin Helsingin taholta. Espoossa on kuitenkin nähty oma vedentuotanto paitsi hyvänä varmuustekijänä esimerkiksi kriisitilanteiden varalta niin myös erittäin hyvänä neuvotteluvalttina. Varsin itsenäinen asema antaa neuvotteluissa hyvän selkänöjan.

Espoon vesijohtoverkoston epävakaiden paineolojen katsottiin johtuvan 1960-luvulla pitkälti primäärisyöttöyhteyksien, kiertojohtojen ja ylävesisäiliöiden puuttumisesta vedenkulutuksen painopistealu-

eilta. Myös vesilaitosten kaukainen sijainti kuluttajiin nähden oli yksi tiedetty syy. Usein toistuvia painevaikeuksia esiintyi Karakalliossa ja Viherlaaksossa sekä ajoittain Haukilahdessa.

Tapiolan verkosto siirtyi maaliskuun 1966 alusta Espoon kauppalan vesilaitoksen hallintaan. Tämän seurauksena veden osto Helsingiltä lisääntyi. Vuonna 1966 tapahtui edelliseen vuoteen verrattuna raju kasvu vedenkulutuksessa – vettä kului Espoon vesilaitoksen alueella noin 74 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Bodomin pumppaus kasvoi peräti 53 prosenttia.

Espoon vesihuoltoon kaivattiin lisää varmuutta ja vettä kaupungin kasvun takia. Kolmisopimuskuntien eli Helsingin, Vantaan ja Espoon yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin 22.1.1970. Sopimus oli silloin Suomen laajin vesihuoltoalan yhteistoimintasopimus, johon liittyi mm. Päijänne-tunnelin, yhteislaitoksen ja yhteisen syöttöjohdon rakentaminen sekä paikallisten vesivarojen yhteiskäyttö siten, että jokaisen kolmisopimuskunnan vedentarve pystyttäisiin tyydyttämään 1970-luvulla ja tarvittaessa kauemminkin.

Vedenhankinnan yhteistyön motivaatiot ovat moninaiset. Esimerkiksi Helsingin vesilaitostoiminnan kehittäminen sai vauhtia vuonna 1959 koetusta Vantaanjoen levähäiriöstä. Välittömien parannusten lisäksi alettiin suunnitella myös keskipitkän ja pitkän aikavälin veden hankintaa. Alkuna Päijänne-hankkeen suunnittelulle voidaan pitää vuoden 1963 lopussa valtioneuvostolle jätettyä kirjelmää, joka koski Etelä- ja Lounais-Suomen käyttöveden hankinnan yleissuunnitelman laatimista. Varsin samaan aikaan Helsingin vedenhankinnan tarpeiden kanssa nousi myös Helsingin naapurikunnissa tarve saada lisää vettä. Vedenkäytön kasvuennusteet näyttivät 1960-luvulla ja vielä aivan 1970-luvun alussakin voimakasta kasvua, jonka aiheuttamaa vedentarpeen lisäystä ei paikallisista raakavedenlähteistä pystytty

tydyttämään. Pitikin keksiä jokin aivan uusi ratkaisu. Ylikunnallinen yhteistyö ja kaukovedenhankinta nousivat koko PK-seudun vedenhankinnan tulevaisuudenratkaisuna esille.

Päijänne-hankkeen organisaatio sai ratkaisun vuonna 1972. Osakaskuntien valtuustot hyväksyivät osakeyhtiömuotoisen organisaation. Kauppa- ja teollisuusministeriö hyväksyi ”Pääkaupunkiseudun Vesi Oy – Huvudstadsregionens Vatten Ab” nimisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen 20.10.1972. Espoon osuus Päijänne-tunnelin vedestä oli 1,9 kuutiometriä sekunnissa ja noin 16,3 prosenttia osakemäärästä ja vesivarauksesta. Päijänne-tunnelin rakennustyöt alkoivat joulukuussa 1973 ja kestivät lähes kymmenen vuotta. Kokonaisuudessaan tunneli valmistui vuonna 1982 ja se tuli maksamaan 530 mmk vuoden 1981 hintatasossa.

Espoon vesilaitos ja viemärlaitos yhdistyivät vuonna 1974 teknisen viraston uudelleenorganisoinnin yhteydessä. Laitoksen henkilökunnan näkökulmasta muutos ei vaikuttanut kovin mullistavalta. Asiallisesti se oli kuitenkin varsin merkittävä uudelleenjärjestely. Sujuvan vesihuollon kannalta on pitkällä tähtäimellä eduksi jos sama, kiinteä organisaatio huolehtii vedestä koko sen taipaleen, ns. putken päästä päähän. Seuraava suuri hallinnollinen muutos koettiin 1990-luvun lamavuosien jälkimainingeissa, kun vesilaitos liikelaitostettiin. Tähän aikaan liittyi myös kovia poliittisia paineita vesilaitoksen suuntaan, mutta laitos säilyi itsenäisenä. Kaupungin monien toimintojen yksityistäminen oli puheena usein ja myös vesilaitoksen yhdistämistä energialaitokseen suunniteltiin. Aivan 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa suunniteltiin myös, että koko pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa hoitamaan perustettaisiin kunnallinen osakeyhtiö. Näihin hallinnollisiin muutoksiin liittyy laajempi kansainvälinen virtaus. Kansainvälisesti julkisen sektorin uudistamisalta alkoi jo 1970-luvulla. Ilmiöstä käytetään yleisesti nimitystä uusi julkisjoh-

taminen eli New Public Management (NPM). NPM korostaa tarvetta pienentää julkisen sektorin kokoa sekä ottaa julkisessa organisaatiossa käyttöön yksityissektorin johtamisperiaatteita ja – käytäntöjä. Suomessa NPM-reformia alettiin toteuttaa juuri 1990-luvun alussa, laman jälkimainingeissa, joihin vesilaitoskin sitten joutui.

Suunnitelmissa 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa ollut koko pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintaa hoitava kunnallinen osakeyhtiö ei toteutunut. Hanke ei kuitenkaan unohtunut. Moni hallinnollinen muutos uuden julkisjohtamisen periaatteiden mukaisesti toteutettiin 1990-luvun alussa. Varhaisempien yhdistymishankkeiden ja – esitysten takana oli kuntien omat motivaatiot, jotka eivät kuitenkaan riittäneet toteuttamaan yhdistymistä. Etenkin Helsinki tuntui haastattelujen perusteella ajavan yhdistymistä. Uudessa 2000-luvun hankkeessa kuntien omien motivaatioiden lisäksi tuli yhdistymistä ajamaan myös sektorin ulkopuolisia motivaatioita, etenkin valtion Paras-hanke. Myös poliittinen tahto PK-seudun vesihuollon yhdistämiseksi näyttää olevan kovempi kuin 1980- ja 1990-luvuilla. Lisäksi on mainittu henkilöstön eläköitymisen aiheuttamat haasteet, jotka voitaisiin paremmin kohdata yhdistynein voimin.

Yhdistymishanketta alettiin jälleen todenteolla valmistella vuonna 2006. Yllättäen varsin vanhahtavan oloisia ratkaisumalleja nousi esille virkamiesvalmistelun ohi. Kaiken tähän asti läpikäydyn materiaalin ja haastattelujen perusteella YTV-vaihtoehto tuntuu vesihuoltosektorille kaikkein sopimattomilta ja eräänlaisena kaikuna kaukaa menneisyydestä. YTV-malli myös omine lakeineen ja lainmuutos-tarpeineen on erittäin jäykkä ja kankea organisaatiomuoto. Mahdollisen tulevan toiminnan vaatimien lakimuutosten, vesihuoltoon kuulumattomien toimintojen integroiminen ja näiden kaikkien suhteuttaminen vesihuoltolakiin on vähintäänkin haasteellista. Haastattelujen ja muun aineiston perusteella näytti siltä, että vesihuoltoa

organisoidaan uudelleen vain siksi, että YTV säilyisi olemassa joukkoliikenteen poistuttuakin. Vesihuoltosektorin kannalta tarkasteltuna jatkumo historiasta tulevaisuuteen katkeaisi YTV-ratkaisussa. Asiaa voidaan tarkastella myös teoreettisemmin institutionaalisen talousteorian ja sen polkuriippuvuus-teorian kannalta.

Tämä nykyhetki ei ole täysin menneisyyden ehdoilla, mutta tehokkaan päätöksenteon ja hyvän hallinnon tulee ottaa historia huomioon arvioitaessa nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Organisaation, kuten vesilaitoksen, yhteisöllisen muistin kannalta päätöksiä koskevat seuraavat lainalaisuudet Neustadtin ja Mayn (1986) mukaan:²⁵¹

i) Decisions that are critically considered in terms of an organisation's history as they bear on the present are likely to be more effective than those made in a historical vacuum;

ii) Decision choices framed within the context of an organisation's history are less likely to meet with resistance than those not so framed.

Organisaation oman historian huomioiminen tekee päätöksistä siis tehokkaampia, ts. parempia ja niitä myös vastustetaan vähemmän kuin täysin historiallisesta kehityspolusta erillään olevia päätöksiä – kuten YTV olisi. Tällaiset kehityspolut ja polkuriippuvuudet nähdään usein negatiivisina, rajoittavina asioina, mutta vesihuoltosektorilla polkuriippuvuudet Suomessa ovat osin myös positiivisia. Kun historia on tiedossa ja päätökset tehdään organisaation historiaa kunnioittaen ja hyödyntäen, strategisten päätöksien seurausten ennakoiminen on helpompaa kuin jos ne tehtäisiin ilman historian huomioimista, kehityspolusta irrallisina.²⁵²

251 Neustadt & May 1986, cited by Walsh & Ungson 1997, 194–195.

252 Esim. Juuti & Katko 2005, Kaivo-oja et al. 2004.

Olipa vesihuoltopalveluiden organisaatiomuoto mikä hyvänsä, vesihuoltopalveluiden on syytä olla kunnallisessa valvonnassa ja kunnallisessa omistuksessa. Kun on kyse ihmisten hyvinvoinnista ja elämästä, ei ole varaa pienimpiinkään epäselvyyksiin. Espoo on halunnut historiassa huolehtia vesihuollostaan itse. Tämä on antanut paitsi hyvät toimintaedellytykset, myös hyvät neuvotteluasemat tulevaisuuden yhteistyöhankkeista neuvoteltaessa.

Espoosta ei ole puuttunut rohkeutta katsoa pitkälle tulevaisuuteen. Erittäin suuria investointeja on toteutettu menneinä vuosikymmeninä ja tarvittaessa on myös löytynyt rohkeutta hylätä epäonnistuneet ratkaisut. Edes onnistuneiden ratkaisujen varaan ei voida heittäytyä turvallisin mielin, sillä ympäristön kanssa välittömässä yhteydessä olevat järjestelmät vaativat jatkuvaa valppautta. Esimerkiksi yksin Päijänne-tunnelin varaan ei voida tulevaisuutta rakentaa jo turvallisuussyistä. Omat vedenottamot ja vesivarat on pidettävä kunnossa. Samoin asiakkaat on pidettävä tyytyväisinä. Tähän kaikkeen voidaan päästä vain hyvällä yhteishengellä, mikä muodostuu suotuisan toimintaympäristön, itsenäisen ja vahvan organisaation ja erityisesti motivoituneiden ja osaavien laitoksen työntekijöiden yhteisvaikutuksesta. Sopiiko tähän kaikkeen myönteisesti PK-seudun yhteinen hallinto-organisaatio, jää tulevaisuudessa nähtäväksi.

LOPUKSI – IF IT’S NOT BROKEN, DON’T FIX IT!

Jos tarkastellaan historiassa kariutuneita yhdistymishankkeita, PK-seudun vesilaitosten historiaa ja etenkin niiden historiassa ja nyt tekemää yhteistyötä yhtenä kokonaisuutena, on vaikea nähdä vesihuoltoon perustuvia syitä kolmen Suomen mittakaavassa hyvin suuren vesilaitoksen yhdistämiselle. Myöskään vesihuollon paraneamiseen yhdistymisen ansiosta on vaikea uskoa kaiken käytettävissä olevan tiedon ja kokemuksen valossa. Varsinaisia uusia ja merkittäviä yhdistymistä tukevia tekijöitä ei varhaisempiin kariutuneisiin hankkeisiin verrattuna ole tullut esille. Keskeisin uusi tekijä pitkän aikavälin tarkastelussa on henkilökunnan lisääntynyt eläköityminen. Vapaaehtoisuuteen ja yhteisiin etuihin perustuva sopimus pohjainen yhteistyö on toiminut laitosten välillä hyvin ja myös yhteistyön jatko näyttää valoisalta mikäli yhdistyminen tälläkin kertaa syystä tai toisesta kariutuisi.

Yhdistynyt jättilaitos saattaa toimia aivan hyvin, mutta syyt yhdistämiseen ovat selkeästi sektorin ulkopuolisia. Yhdistämisen toteuttaminen YTV:n yhteyteen tuntuu huonoimmalta mahdolliselta ratkaisulta. Jos ja kun yhdistäminen toteutetaan 1.1.2010 alusta niin kuntien valvoma ja yhdessä omistama – siten, että yhdelläkään osakaalla ei ole yksin määräysvaltaa yhtiössä - osakeyhtiö vaikuttaisi historiallisen tiedon ja tutkimuksen valossa olevan paras vaihtoehto. Miksi ottaa turhaa sektorin ulkopuolista painolastia YTV:stä? Sektorin ulkoinen paine on kova, mutta fuusioiden läpi runnominen on historiassa osoittautunut huonoksi ratkaisuksi. Vesihuolto on luonnollinen kokonaisuus, millä on hyvin pitkä ja vahva historia Suomessa. Siihen ei kannata kevein, sektorin ulkopuolisin perustein sotkea muita aineksia.

Päätöksenteossa mukana olleet keskeiset poliitikot ovat julkisuudessa verranneet yhdistymistä YTV:n alle YYA-sopimukseen ”pak-

Taulukko 4.

Espoon vesihuollon historian ylikunnallisen yhteistyön päävaiheet.

Vaiheen numero	vuosi	historiallinen vaihe	motiivit
I	1951-53	Helsinki rakentaa vesihuoltoa Otaniemeen ja Tapiolaan	Helsinki rakensi vesihuoltoa, koska luuli, että alueet liitetään myöhemmin Helsinkiin.
II	1957-64	Yhtiön aika: Espoon Vesihuolto Oy	Yksityinen, pääosin kunnan omistama oy vesihuollon vetovastuuseen. Vesihuolto kunnallistetaan -65, mm. oy:n epäselvyydet ja nopea väestönkasvu.
III	1969-	Keskitetyn jätevedenpuhdistuksen ja Suomenojan aika alkaa	Ympäristönsuojelu, terveys ja hygienia.
IV	1970-	Kolmisopimus (mm. Päijänne-tunneli)	Yhteistyö naapureiden kanssa, lisää varmuutta ja vettä tarvittiin kaupungin nopean kasvun takia. Päijänne-tunneli valmistui 1982.
V	1988-91	PK-seudun yhteisen vesilaitoksen 1. suunnitelma	Mahdolliset synergiaedut, NPM, lama, hyvinvointivaltion ja kuntatalouden kriisi.
VI	2006-09	PK-seudun yhteisen vesihuollon suunnitelma	Paras-hanke, sektorin ulkopuoliset motiivit ja sektorin mahdolliset synergiaedut.
VII	2010	PK-seudun yhteinen vesihuolto-organisaatio aloittaa toimintansa?	Yli kuntarajojen tehtävän yhteistyön helpottaminen, sektorin ulkopuoliset motiivit sekä sektorin ja eri toimialojen mahdolliset synergiaedut.

Taulukko 5.

Toteutuvat yhdistymisen uhat ja mahdollisuudet haastatteluiden ja muun tutkimusaineiston perusteella.

Uhat

1. Vesilaitos runnotaan imagollisesti osaksi jo olemassa olevaa jätehuolto YTV:tä.
2. Yhdistymisen tuomat taloudelliset hyödyt jäävät ennakkoodotuksista.
3. Säästetään vääristä asioista, kuten nopeasti saatavasta päivystysavusta.
4. Mahdolliset ristiriidat vesilaitoksen ja kaupunkien välillä esim. haja-asutusalueet. Saadaanko putket kaupungeissa minne halutaan?
5. Historiallinen kehityspolku katkeaa, kun laitokset yhdistetään ulkopuoliseen organisaatioon, joka on syntynyt muita asioista varten. Pakkoavioliitoista huonoja kokemuksia vrt. Imatran Voima ja Neste vuosina 1997–2005.
6. Poliitikkojen sanelupäätös virkamiesten ja asiantuntijoiden tahdon vastaisesti.
7. Henkilöstön aseman muutokset.
8. Kilpailu osaavasta henkilökunnasta erillisten laitosten välillä poistuu.
9. PKS (4 kuntaa) vai Helsingin seutu (14 kuntaa) toiminta-alueena. Jälkimmäinen on hyvin heterogeeninen, tuleeko eriarvoisuutta kuluttajien kesken?
10. Dominoiko jättilaitos Suomen vesihuoltosektoria?
11. Toimitaanko vesihuoltolain kirjaimen ja hengen mukaisesti jatkossakin?

Mahdollisuudet

1. Yhteinen organisaatio rakennetaan puhtaalta pöydältä ja vesihuolto saa oman selkeän imagon ja sille kuuluvan roolin uudessa organisaatiossa.
2. Vesihuollon alueellinen näkökulma, yhdistetään resurssit ja investoidaan yhdessä pk-seudun vesihuollon turvaamiseksi kaikille pk-seudun asukkaille ja toimijoille.
3. Alueellisen ajattelun jarruna olleet kuntarajat poistuvat. Politikoiden tunteisiin perustuvat päätökset eivät murra pitkäjänteistä strategiaa tavoitteita.
4. Kilpailu osaavasta henkilökunnasta erillisten laitosten välillä poistuu.

koraossa”. Varsin oiva vertaus. Aika näyttää käykö sopimukselle samoin kuin alkuperäisellekin YYA-sopimukselle. Pääkaupunki-seudun vesihuolto varmasti selviää yhdistymisestä, mutta miten käy henkilökunnan, laitosten identiteetin ja arvokkaan historiallisen kokemuksen? Kuinka paljon synnytyskivut aiheuttavat painolastia tulevaisuuteen?

Maaliskuussa 2009 tapahtunut käänne oli vesihuoltosektorin kannalta positiivinen. Käänteeseen jälkeen näyttää siltä, että YTV lakkautetaan. PKS-vesilaitokset muodostavat suunnitelman mukaisesti 1.1.2010 alkaen yhdessä jätehuollon ja seutu- ja ympäristötietopalveluiden kanssa uuden kuntayhtymän vesilaitosten tekemää valmistelutyötä hyväksi käyttäen. YTV vetää valmistelutyötä.

Uuden kuntayhtymän perustamisen valmistelutyö etenee YTV:n johdolla kevään 2009 aikana, joskin valmistelutyön edistymisessä on alettu nähdä myös selviä aikatauluriskejä. Kuntayhtymän nimeksi näyttää muotoutuvan Helsingin seudun ympäristöpalvelut kuntayhtymä eli HSY. Nimi ennakoi osaltaan myös tavoitetta laajentaa kuntayhtymää vähitellen koko Helsingin seudun kattavaksi käsittäen 14 kunnan alueen. Vesihuollon näkökulmasta kuntayhtymän ja sen vesihuollon toiminta-alueen laajentaminen pääkaupunkiseudun kaupungeista laajemmalle Helsingin seudun alueelle ei vaikuta lainkaan tarkoituksenmukaiselta tavoitteelta.

Nyt yhdistämisen kohteena olevat pääkaupunkiseudun vesilaitokset ja niiden välinen yhteistyö toimivat hyvin, liikaa henkilökuntaa ei ole missään laitoksessa, pikemminkin henkilöresurssit ovat jo nyt hyvin tiukoilla, ja laitokset tuottavat omistajilleen, kaupungeille ja niiden asukkaille, turvallista vesihuoltoa ja voittoa. Kyse ei ole vain organisaatioista vaan kaupunkilaisten terveydestä, mukavuudesta ja hyvinvoinnista – viimekädessä jopa hengestä. Näin keskeiseen ja elintärkeään asiaan sopii hyvin vanha sanonta:

If it's not broken, don't fix it!

INDEKSI

A

Adolfsson C. J. 58
Alko Oy 34, 34
Almqvist 119
Altia Oyj 101
Andersson E. 89
Areena-palsta 46
Asikkalanselkä 41
Asuntosäätiö 7, 10, 133

B

Bemböle 15
Bodom 3, 8-9, 11, 14-19, 21-23, 42,
53, 133-136
Bodomjärvi 15-19, 23, 30, 134
Bolarskog 9, 18
Boström S. 101
Brinkinmäki 8, 9
Byman 119, 121

D

Dämman 3, 14-15, 19-25, 53, 117,
132, 135

E

Ehrnrooth 20
Elo R. 64
Eon 110
Eronen A. 96
Espoon kaupungin vesihuoltolaitos
41
Espoon kaupungin vesi- ja viemäri-
laitos 41
Espoonlahti 8, 9
Espoon Sähkö Oy 58, 61, 68, 69, 71,
72, 110
Espoon Sanomat 8, 9, 12, 17, 18, 19,
22, 23, 29
Espoon Teknillinen virasto 41
Espoon Vesi 16, 35, 53, 59, 61, 66,
74, 92, 97-98, 104, 116,
121-122, 132
Espoon Vesihuolto Oy 7, 8, 10, 14-
16, 18, 133, 134, 142
Espoon vesi- ja viemärlaitos 47, 52,
73-74
Espoon vesilaitos 11, 46, 48, 53, 136
Etelä- ja Lounais-Suomen käyttöve-
den hankinnan yleissuunnitelma 28, 136
Etelä-Suomen käyttöveden hankin-
nan yleissuunnitelma 29

F

Filmonor 12
Fortum 72
Frisk A. 24

G

Grahn A. 7
Guzenina-Richardson M. 114
Gumbölejoki 20, 21

H

Haglund C. 116
Haltia-Holmberg M. 126
Haukilahden vesitorni 116
Haverinen L. 108, 109
Heinänen S. 74, 75
Heinonen P. 61
Helsingin ja Uudenmaan vedenhan-
kinta 29
Helsingin kaupungin liikennelaitos
91
Helsingin kaupungin vesilaitos 7
Helsingin Sanomat 13, 56, 58, 73,
75, 94-95, 112, 114-116,
127
Helsingin Vesi 45, 64, 74, 75, 93,
96, 101
Helsingin vesi- ja viemärlaitos 57,
58
Helsingin vesilaitos 7, 19
Hertell S. 114
Hevonoja E. 75
Hiidenvesi 30, 31, 65
Hilli M. 101, 105, 106, 108
Hiltunen R. 89, 122
HKL 126, 127
Holma J. 116
Honkanen L. 21, 22
Honko 63
Hosio E. 62
Huhta S. 116, 122
Huopalahti 8
Hyttinen M. 101
Hyvinkää 29, 32, 33, 34, 101
Hämäläinen M. 18, 19
Hämeenkoski 37
Hämeenlinna 84

I

Iimalankuja 93
Iltasanomat 108
Inkinen R. 89
Imatran Voima 72, 143
Insinööri-toimisto Maa ja Vesi Oy
6, 16
Insinööri-toimisto Vesi-Hydro 23, 24
Insinööri-toimisto Vesipojat Oy 20
Insinööri-toimisto Vesto Oy 16, 17
Isotalo O. 103
Itä-Vantaa 60
Itkonen 69, 70

J

Janhunen P. 98, 99
JAWWA 24
JE-Urakointi 72
Jorvaksentie 7, 9
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto
(JHL) 96
Juvonen 119, 122
Jyväskylän Energia 72
Jyväskylän Vesi 72

Järvenpää 32, 34, 60, 63
Jääskeläinen M. J. 89, 112

K

Kajaste E. 134
Kajosaari E. 29
Kallio J. 97
Kalliomäki 35
Kalliomäen vesivoimala 35
Kankkonen 119, 120
Karakallio 42
Karhula 118, 119
Kasvi J. 114
Katko T. 6
Kauklahti 8, 14, 18, 42
Kauniainen 8, 14, 21, 32, 34, 46, 54-
55, 57, 65, 81, 85-86, 88-90,
94, 96, 105, 112-113, 115,
118-121, 128-129
Kauniaisten kauppala 8, 14
Kauniaisten kaupunginhallitus 54
Kauppa- ja teollisuusministeriö 137
Kauppalan vesilaitos 134, 135
Kekkonen M. 46, 97
Kemppi-Virtanen P. 116, 118, 120
Kerava 32, 34, 60, 63
Keravanjoki 35
Keski-Uusimaa 60
Kilpisjärvi 64
Kirkkonummi 9, 20, 32, 34, 101
Kirkkonummen kaupungin vesihuol-
tolaitos 63
Kivenlahti 7
kolmikuntasopimus 73
kolmisopimus 22, 30, 35, 60, 134,
142
Kolmisopimuskunnat 31, 32, 34, 35,
41, 53, 136
kolmisopimustoimikunta 3, 43, 48,
52, 54-56, 58, 117
Konala 36, 41, 73
Konttas A. 116
Korsbäck H. 15
Kotka 84
KTV 75
Kuuskoski V. 16
Kymijoki 35

L

Lahtinen 122
Laukkanen A. 116
Lehtinen A. 75
Laukkanen 116, 121
Lehtinen 75
Lehtipuu O. 89
Leppävaara 36
Lindberg R. 45, 46, 52-53, 56, 60,
63, 75, 79, 91-92, 95-96
Lounais-Suomen seutukaavaliitto 28
Lund 84
Lyytikäinen K. 63
Länsi-Suomen vesioikeus 15
Länsi-Vantaa 60

Länsiväylä 34, 42, 46-52, 65, 67-71, 96, 98

M

Maalaiskuntien Liitto 28
Malmö 84
Manner K. 68
Manninen 79
May 139
Medvastön 9
Meinander 61
Merra M. 72, 110, 111, 118, 120
Munkkiniemi 7, 11, 133
Mäkelä J. 89, 114, 116
Mäki H. 6
Mäkinen T. 89
Mäkkylä 8, 9, 11
Mäntsälä 101

N

Neste Oil 72, 143
Neustadt 139
New Public Management (NPM)
40-42, 49-50, 74, 138, 142
Niittyä 8, 9, 14, 18
Nupuri 34
Nurmijärvi 32, 34, 101
Nuuksio 20, 30, 132, 134

O

Oittaa 42
Ojala O. 89
Otaniemi 7, 11, 13, 21, 36, 42, 133, 142

P

Paajanen 62, 63
Pakkasvirta J. 12
Pajunen 89, 92
Pallas-ostoreskontra 71
Pallonen R. 68
Paras-hanke 78, 79, 97, 108, 138, 142
Pekkarinen M. 101
Pentala 9
Perkkaa 35
Piekkari J. 74
Piispanportti 59
Pitkäjärvi 30, 132, 134
Pitkäkoski 25, 31, 35, 36, 37, 41, 73, 132
PKS-ohjausryhmä 100
PKS-vesilaitokset 144
PKS-ympäristöpalvelut 100
PKS-ympäristöpalvelut-työryhmä 96, 99
Pokkinen E. 13
Porkkala 9
Pornainen 101
Porvoo 32, 33, 34, 101
Porvoon maalaiskunta 32, 33, 34
Pricewaterhouse Coopers Oy 100

Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (PLJ) 107

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmä 92

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta 92

Pääkaupunkiseudun vesi- ja viemäri-laitos Oy 65

Pääkaupunkiseudun vesi ja viemäri Oy 56

Pääkaupunkiseudun Vesi Osakeyhtiön 58

Pääkaupunkiseudun Vesi Oy 32-35, 73, 85, 94, 101, 137

Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunta (YTT) 32, 107

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) 43, 105, 107, 127-129

Päijänne 9, 19-20, 22, 28-37, 41-42, 52, 58, 63, 73, 132, 136-137, 140, 142

R

Rakennushallitus 13
Rihtmiemi S. 89
Riihimäki 29, 33
Rovaniemi 64
Ruotsi 61
Rusutjärvi 35
Räsänen E. J. 62, 63
Räty T. 61, 66, 68, 71-73

S

Savola 122
Seppälä O. 6, 74, 92-93, 96, 99-113, 122-125, 127
Silvola 29, 31, 35, 37, 42, 65
Sipi P. 16, 35, 42, 53, 61, 74
Sipoo 32, 33, 34, 60
Sistonen M. 89, 114
Sökön niemi 9
Sonkeri 122
Stensvik 6
Suomen Kaupunkiliitto 28
Suomenoja 45, 49, 60, 132, 142
Suomi M. 64, 65

T

Tallqvist 121
Tapiola 7, 9-12, 16, 35, 133, 136, 142
Tapiolan Kunnallisteknillinen Huolto Oy 10
Tiainen 119, 122
Tieaho M. 58, 59, 60
tie- ja vesirakennushallitus 29, 32
Tsubari J. 57, 58
Tukholma 84
Tuominen E-M. 11
Turku 28

Turuntie 14
Tuusula 32, 33, 34, 35, 60, 101
Tuusulan seudun vesilaitoskuntainliitto 32-34
TVH 22

U

Uotila 118-120
Uusimaa 29, 60, 73

V

Vaajakoski 35
Vaara P. 109
Vahanen E. 63, 64
Vainio U. 80, 104, 105
Valtakari J. 16, 42, 47-49, 50-51, 61, 74
Vanhankaupungin vedenottamo 41
Vantaa 17, 20, 24, 30-32, 34-36, 43-48, 51-52, 54-65, 73-75, 80-81, 85-86, 88-90, 94-96, 98, 101, 104-105, 110, 112-113, 115-116, 118-121, 128-129, 136
Vantaanjoki 28, 31, 37, 65, 136
Varti 104, 112
Vesihuolto Oy 7, 8, 10, 14-16, 18, 133-134, 142
Vesi- ja viemärlaitosryhmä, VVR 86
Vesijärvi 29
Viherlaakso 8, 9, 18, 136
Vihreä leski 12, 13
Viikinmäki 60, 87
Viikin puhdistamo 52
Viljakainen P. 116, 118
Vinnari E. 42, 50, 132
Virkkunen E. 16
Virtolan kuja 62
VVR-työryhmä 92

W

Waimio-Biese T. 101
Westend 7, 18, 42

Y

yhteistoimintasopimus 31, 36, 54, 136
YIT 7, 62
Ympäristöpalvelut-työryhmä 123
YTV 3, 43-44, 48, 54, 56, 73, 89-93, 96-97, 99, 101, 104-110, 112-113, 118, 120-129, 138-139, 141, 143-144

Å

Åminnen vedenottoalue 8

Ä

Äikäs-Idänpää-Heikkilä S. 114
Ämmässuo 107

LÄHTEET

Espoon veden arkisto ja muut arkistolähteet:

EKA	Espoon kaupunginarkisto
KK	Kunnalliskertomus
KV	Kaupunginvaltuusto
VL	Vesilaitos
VK	Vuosikertomus
PKS	Pääkaupunkiseutu

EKA, Espoon Vesihuolto Oy, vuosikertomus vuodelta 1958, 1965.

EKA, Selvitys kauppalan hallitukselle, Johansson, Jatkola ja Ala-Kurhila 31.10.1963.

EKA KK 1931–34.

KK 1959, 1965.

KV 8.5.1975.

VL VK 1965 – 1976, 1979, 1982.

Espoon kaupunki, tekninen virasto, kaupungininsinööri Martti Tieahon kirje Helsingin kaupungin apulaiskaupunginjohtajalle 11.6.1991.

Espoon veden arkisto, juridisen ryhmän muistio Ympäristöpalvelut -ohjausryhmälle 12.8.2008 kokouksen perusteella.

Kolmisopimustoimikunnan esitys 9.1.1991.

PKS yhteistoiminnan kehittäminen. Työryhmä 10: Vesi- ja viemärlaitosryhmä Loppurapotti.23.11.2007.

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmän lehdistötiedote 18.1.2008.

Pääkaupunkiseudun vesihuolto. Koordinaatioryhmän ehdotus 18.1.2008.

Räty T. 1994. Vesi- ja viemärlaitos – liikelaitos. Kirjoitelma.

Valtakari J. 1991. Bodom 30 vuotta vesilaitostoimintaa. Raportti 6.3.1991.

Vesi- ja viemärlaitostoiminnan yhteistyön kehittäminen pääkaupunkiseudulla. Kolmisopimustoimikunnan ehdotus ja mietintö, 18.11.1988.

Vesi- ja viemärlaitostoiminnan yhteistyön kehittäminen pääkaupunkiseudulla III+, toimitusjohtaja Tsubarin keräämä materiaali per 14.8.1991, Kolmisopimuskuntien raakaveden hankintaa, vesijohtoveden valmistusta ja syöttöjohtojen kunnossapitoa koskevien sopimusten uusiminen” -muistio, luonnos 2, 26.10.1990.

Tiedote 19.8.2008. PKS-ohjausryhmä hyväksyi hankeryhmän esitykset.

Kirjallisuus:

Ahlström A. & Westman I. 1951. Oy Yleinen Insinööritoimisto 1912–1952. Tammisaari.

Asola I. 2003. Vesitorni - yhdyskunnan maamerkki. RIL.

- Erkola P. (toim.) et al. 1982. Päijänne-tunneli. Pääkaupunkiseudun Vesi Oy.
- Herranen T. 2001. Vettä ja elämää. Helsingin vesihuollon historia 1876-2001. Helsingin Vesi. 238 s.
- Hokkanen K. 1998. Päijänteen vesiensuojelu teoksessa: Päijänne: suomalainen suurjärvi, 90-97, Jyväskylän yliopisto, ympäristötieteet.
- Juuti P. & Katko T. 2004. From a Few to All. Long-term Development of Water and Environmental Services in Finland. Pieksämäki.
- Juuti P. & Katko T. (eds.). 2005. Water, Time and European Cities – History matters for the Futures. 2005 EU. Also in internet: <http://www.watertime.net/docs/wp3/WTEC.pdf>
- Juuti P. & Rajala R. 2007. Veden Vuosisata. Espoon vesihuolto 1930-luvulta 2000-luvulle. Vantaa. 448 p. Also: <http://tampub.uta.fi/index.php?tiedot=146>
- Juuti P. & Rajala R. 2008. "Ei jätevedenpuhdistamoa minun takapihalleni". Jätevedenpuhdistuksen päätöksenteko, päätäntäprosessit ja julkinen keskustelu Espoossa historiassa, nyt ja tulevaisuudessa. Juvenes Print Oy, Tampere. Also: Tampere University Press, ePublications: <http://tampub.uta.fi/tulos.php?tiedot=254>.
- Juuti P., Rajala R. & Katko T. 2003. Aqua Borgensis – Lähteet kertovat / Källorna berättar. (Water of Porvoo) Porvoo. (with English summary).
- Kaivo-oja J., Katko T. & Seppälä O. 2004. Seeking for Convergence between History and Futures Research. In: Juuti & Katko 2004. pp. 151-172.
- Katko T.S., Luonsi A.A.O. & Juuti P.S. 2005. 'Water pollution control and strategies in Finnish pulp and paper industries in the 20th century', Int. J. Environment and Pollution, Vol. 23, No. 4, pp. 368–387.
- Komulainen H. www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_1997/7_1997/juomaveden_mx_aiheuttaa_syopaa_koe-elaimissa/.
- Lehtonen K. & Virtanen T. (toim.). 1999. Veikko Rantala. Monessa Mukana. Teviisi. 10.2.1999. Kunnallinen rakennustoimi 50 vuotta. Muisteluksia ja muistikuvia. Espoon kaupungin Teknisen keskuksen, Espoon Veden ja Varikon tiedotus- ja henkilöstölehti. s. 6-9.
- Maa ja Vesi Oy. 2004. Espoon kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelma. 30.1.2004.
- Neustadt R. N. & May E. R. 1986. Thinking in time : the uses of history for decision-makers. New York : Free Press, c1986. Physical description 329 p.
- Nuuja I. & Laamanen K. (toim.) 2003. Mällin matka 30 vuotta puhdistettua vettä, Jyväskylä-seudun puhdistamo 1971–2001, Saarijärvi.
- Pääkaupunkiseudun Vesi Oy. 2006. Päijänne-tunneli. (viitattu 6.2.2006) Saatavissa: <http://www.psv-hrv.fi/paijanne.phtml?lang=fi>.
- Sipi P. 1974. Espoon vesilaitostoiminnan vaihtoehdot Päijännetunnelin valmistumien jälkeen. Teknillinen Korkeakoulu. Diplomityö.

Solla E. & Maaranto T. 1992. Päijänne-liike ja Äänekosken sellutehtaan rakentamisvaihe. Tapaustutkimus ympäristöliikkeestä ja liikkeenjohdosta. Yrityshallinnon pro gradu -tutkielma, HKKK 1992.

Vinnari E. 2008. Public Service or Public Investment? An Assessment of the Consequences of New Public Management in the Water Sector. Väitöskirja. Tampereen teknillinen yliopisto. Julkaisu 726.

Vinnari E. & Näsi S. 2008. Creative Accrual Accounting in the Public Sector: 'Milking' Water Utilities to Balance Municipal Budgets and Accounts. *Financial Accounting & Management*, 24 (2), May 2008.

Vuorinen T. 1960. Bodomin vesilaitos. *Vesitalous* nro 4, 1960. s.4.

Walsh J. B. & Ungson G. R. 1997. Organization memory. In: Prusak L. (Ed.) *Knowledge in organizations. Resources for the Knowledge-based economy*. Butterworth-Heinemann. Pp. 177-212.

Lehdet:

Espoon Sanomat 1961–1963, 1967–1969, 1971–1972
Helsingin Sanomat, HS, 1991, 1995, 1998, 2008, 2009.
Helsingin Sanomat, Kaupunki-palsta 29.4.1991.
Helsingin Sanomat - Kaupunki - 9.10.1995.
Helsingin Sanomat, Kaupunki 7.5.1998, Erkki Aulio.
Helsingin Sanomat, pääkirjoitus 29.2.2008.
Helsingin Sanomat, Espoo hyväksyi pakkoraossa vesilaitosten yhdistämisen, 19.1.2009, Päivi Punkka-Hänninen.
Ilta-Sanomat, IS, 7.11.2008.
Länsiväylä, LV, 1980, 1989, 1993, 2003, 2008.
Vartti 17.12.2008.

Internet

Internet-lähteet mainittu ao kohdassa.

Haastattelut:

Frisk A. 31.8.2006.	Löksy M. 21.4.2006.
Haverinen L. 27.11.2008.	Merra M. 28.11.2008.
Hilli M. 28.10.2008.	Räsänen J. 10.10.2006.
Hosio E. 2.10.2006.	Seppälä O. 12.2.2009.
Hämäläinen M. 10.1.2006.	Sipi P. 31.3.2006.
Isotalo O. 27.10.2008.	Suomi M. 12.10.2006.
Janhunen P. 14.10.2008.	Tieaho M. 22.5.2008.
Jokinen P. 21.4.2006.	Vaara P. 27.11.2008.
Kallio J. 14.10.2008.	Vahanan E. 10.10.2006.
Kekkonen M. 7.10.2008.	Vainio U. 27.10.2008.
Lindberg R. 24.4.2008.	

LIITE 1

YHDISTYMISASIAN KÄSITTELY VALTUUSTON RATKAISEVASSA VALTUUSTON KOKOUKSESSA 19.1.2009

Espoon kaupunginvaltuustossa²⁵³ asia eteni seuraavasti.

Päätösehdotuksessa esitetään, että Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostoiminnot yhdistetään siirtämällä ne vuoden 2010 alusta lukien nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot.

Lähtökohdiksi asialle todettiin, että pääkaupunkiseudun kaupunginvaltuustot hyväksyivät keväällä 2006 kaupunkien yhteisiä linjauksia toteuttavan yhteistyösopimuksen. Linjauksiin sisältyi palvelutuotannon tehostaminen teknisessä toimessa. Yhteistyösopimuksen mukaisia yhteistyöhankkeita ja toimenpiteitä valmisteltiin erikseen asetetuissa työryhmissä. Vesihuollon organisointikysymyksiä on tarkasteltu vesi- ja viemärilaitosryhmässä.

Vesi- ja viemärilaitostyöryhmän toimeksiantona oli selvittää vesi- ja viemärilaitostoiminnan yhdistämisen mahdollisuudet. Työryhmän selvitys valmistui 23.11.2007. Työryhmä totesi, että kaupunkien yhteisenä tavoitteena on seudun kansainvälisen kilpailukyvn ja asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen turvaamalla toimiva ja laadukas vesihuoltojärjestelmä koko pääkaupunkiseudulla ja että vesihuoltoratkaisun tulee olla toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokas kokonaisuus, joka tuottaa myös tulevaisuudessa kilpailukykyiset vesihuoltopalvelut koko pääkaupunkiseudulla. Työryhmä kiteytti pääkaupunkiseudun vesihuollon vision seuraavasti:

"Pääkaupunkiseudulla on yhteinen, hyvin toimiva ja tehokas vesihuolto-organisaatio, joka tuottaa laadukkaita vesihuoltopalveluita seudun asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Organisaatio vastaa seudullisen vesihuoltokokonaisuuden kehittämistä tasapuolisesti toteuttaen joustavasti kaupunkien yhteistä maankäyttösuunnitelmaa."

Edellä mainitun työryhmän suorittaman selvitystyön pohjalta Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunginhallitukset päättivät käynnistää jatkovalmistelun pääkaupunkiseudun vesihuollon järjestämisen osalta seuraavan ratkaisumallin pohjalta:

"Pääkaupunkiseudun kaupunkien nykyiset vesi- ja viemärilaitostoiminnot yhdistetään nykyisen YTV:n pohjalta toimivaan organisaatioon, johon liitetään myös nykyiset YTV:n jätehuolto-, ilmanlaadun tarkkailu- ym. tehtävät (työnimi Ympäristöpalvelut). YTV vastaa edellä mainittuihin tehtäviin liittyvistä viranomaistoiminnoista ja ympäristönhuoltoon liittyvästä palvelutuotannosta. Järjestely edellyttää YTV-lain muutosta.

Jäsenkuntia ovat Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Seudun muut kunnat voivat osallistua yhteistyöhön liittymällä "kuntayhtymän" jäseneksi tai ostopalvelusopimuksen perusteella.

Jäsen - ja äänivaltaosuudet jaetaan kuntien asukasluvun mukaisessa suhteessa, Helsinki enintään 50 %.

Ennen yhdistämistä koskevaa ratkaisua valmistellaan "yhtymäsopimus", joka käsitellään samassa yhteydessä. Siinä määritellään mm.

- omaisuuden arvot yhtenäisin ja realistisin perustein,
- kaupunkien aikaisempien investointien yhteydessä maksamien kapasiteettiosuuksien huomioon ottaminen uuteen organisaatioon siirtyvänä omaisuutena,
- tuloutusten periaatteet siten, että vesihuolto-omaisuuden arvon turvaava saneeraustaso voidaan säilyttää. Tuloutusten perusteena ovat arvonmääritykset,

253 http://www.espool.fi/asiakirja.asp?path=1;31;37423;37424;37425&id=958E55A729B875D8C22575620037D158&kanta=kunnari\intrakun_e.nsf, tarkistettu 10.3.2009.

- siirtymäaika, jonka kuluessa vesihuoltotariffit ja – maksut yhtenäistetään (toiminnan alkamisesta kolme vuotta),
- pitkän tähtäyksen investointisuunnitelma.

Uudelleenjärjestelyt tehdään viiveettä, tavoiteaikataulu on 1.1.2010”.

Jatkovalmistelutyötä varten asetettiin uusi Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien edustajista muodostettu työryhmä, johon nimettiin pysyväksi asiantuntijaksi YTV:n edustaja.

Työryhmän valmistelutyö on ensi vaiheessa kohdistunut toimeksiannon mukaisesti vesihuollon yhdistämisen edellytysten ja periaatteiden selvittämiseen.

Työryhmä on edellä mainituilta osin saanut työnsä tämän vaiheen valmiiksi. Työryhmä on laatinut päätöksentekoa ja jatkovalmistelua varten sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä. Sopimuksella osapuolina olevat kaupungit sopivat ja määrittelevät vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteet ja edellytykset sekä sen, miten vesi- ja viemärlaitostointinnot yhdistetään nykyisessä YTV:ssä olevien jätehuollon ja seutu- ja ympäristötiedon toimintojen kanssa sekä yhteistoiminnassa sovellettavista periaatteista.

Säädösmuutokset

Vesilaitostointojen siirtäminen YTV:hen edellyttää muutoksia YTV-lakiin sekä eräisiin muihin säädöksiin. Jäsenkunnat esittävät valtiolle, että nykyinen YTV-laki ja sitä koskevat viittaukset muissa laeissa muutetaan vastaamaan tämän sopimuksen mukaista organisointimallia ja tällä sopimuksella sovittuja periaatteita tarpeellisin siirtymäsäännöksin. Tämä valmistelutyö on vireillä valtionvarainministeriön toimesta asetetussa työryhmässä työn valmistuessa näillä näkymin niin, että säädösmuutoksia koskevat hallituksen esitykset voidaan antaa eduskunnalle viimeistään keväällä 2009. Lain muutoksen on tultava voimaan 1.1.2010.

2. Pääkaupunkiseudun vesihuollon ja ympäristöpalvelujen organisointi

Kaupunginhallitusten hyväksymään ratkaisumalliin pohjautuen valtuustolle esitetään, että Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointinnot siirretään vuoden 2010 alusta yhteiseen organisaatioon nykyiseen YTV:hen sen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toimintojen kanssa.

Kaupunginvaltuustoille on samanaikaisesti tehty erikseen joukkoliikenteen uudelleen organisointia koskeva esitys, jonka mukaisesti YTV:n ja joukkoliikenteen suunnittelu – ja tilaajatoiminnot yhdistetään HKL:n vastaavien toimintojen kanssa ja siirretään perustettavaan kuntayhtymään. Tässä järjestelyssä nykyinen YTV jakautuu joukkoliikennetoimintoihin sekä jätehuollon ja seutu- ja ympäristötiedon toimintoihin. Jakautumisen jälkeen joukkoliikennetoiminnot siirretään uuteen organisaatioon.

Nykyisen YTV:n jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnoista muodostetaan pääkaupunkiseudun ympäristöpalveluorganisaatio, johon jäsenkunnat siirtävät liiketoimintakaupalla vesihuollon toiminnot (jäljempänä ”YTV”). Kukin toiminto organisoidaan omaksi tulosalueekseen.

3. YTV:n tehtävät

3.1. YTV:n vesihuollon tehtävät

YTV toimii vesihuoltolaissa tarkoitettuna vesihuoltolaitoksena, joka huolehtii pääkaupunkiseudun vesihuollon järjestämisestä ja kehittämisestä toiminta-alueellaan sen mukaisesti kuin vesihuoltolaissa (119/2001) on säädetty tai sen nojalla määrätty ja miten jäsenkunnissa on päätetty tai sopimuksin sovittu.

YTV:n vesihuollon tehtävät ja vastuut määritellään siten, että ne ovat jäsenkuntien alueilla yhtenevät.

YTV:n toiminnan alkamisajankohtana 1.1.2010 organisaation vesihuolto toimii jäsenkuntien tuolloin voimassa olevien toiminta-aluepäätösten mukaisilla toiminta-alueilla. Kolmen (3) vuoden siirtymäajan

kuluessa jäsenkuntien hyväksymät toiminta-alueet yhdistetään siten, että jäsenkuntien kulloinkin alueillaan hyväksymät toiminta-alueet muodostavat yhden yhtenäisen toiminta-alueen.

3.2. YTV:n jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon tehtävät

YTV huolehtii sellaisenaan nykyisen YTV-lain 2 §:n mukaisesti jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon tehtävistä.

4. Yhdistämisen keskeiset periaatteet

4.1. Siirtyvä omaisuus ja luovutusmenettely

Jäsenkunnat siirtävät kaiken vesihuolto- ja viemärlaitostoimintaansa liittyvän omaisuuden ja osuudet pois lukien maaomaisuus sekä muu erikseen sovittava omaisuus YTV:lle. Siirrettävä omaisuus käsittää myös kaupunkien omistamat osuudet Pääkaupunkiseudun Vesi Oy:stä ja Vantaan kaupungin oikeudet ja velvoitteet Keski-Uudenmaan vesiensuojelun kuntayhtymästä.

Lähtökohtana siirrettävää omaisuutta määriteltäessä ja omaisuuden arvon määrittämisessä on kaikkien osapuolien tasapuolinen kohtelu. Omaisuuden ja osuuksien sekä oikeuksien ja velvoitteiden arvot on määritelty yhtenäisin perustein jokaisen jäsenkunnan vesi- ja viemärlaitostoiminnan osalta. Siirrettävästä omaisuudesta ja siirron ulkopuolelle jäävästä omaisuudesta laaditaan erillinen luettelo.

Omaisuuden ja osuuksien sekä oikeuksien ja velvoitteiden arvot on määritelty tilanteen 31.12.2008 mukaisesti. Siirtyvän omaisuuden arvo per 31.12.2008 on noin 1 600 milj. euroa. Arvoja tarkistetaan vuonna 2009 tapahtuvien olennaisten muutosten perusteella.

Järjestely toteutetaan liiketoimintakauppana, jossa kaupungit myyvät YTV:lle vesihuoltoliiketoimintansa.

YTV maksaa vastaanottamastaan liiketoiminnasta vastikkeen vastaanottavan yhteisön peruspääomaosuuksina (noin 30 %) ja kauppahintasaatavana (noin 70 %). Nykyisen YTV:n omaisuuden kohdalla noudatetaan vuoden 2009 tilinpäätöksen tasearvoja. Kyseisen omaisuuden nettoarvo 1.10.2008 tilanteessa on noin 20 milj. euroa.

4.2. Pääomitus ja jäsenosuudet

Kaikilla jäsenkunnilla on sama peruspääoma ja velkarakenne.

Jäsenkunnat siirtävät YTV:n peruspääomaan kukin apporttina 30 % vesihuollon omaisuuden arvosta per 31.12.2008. Loppuosaa kunkin kaupungin saamasta kauppahinnasta merkitään yhtiön lainaksi kaupungilta.

Jäsenkunnan osuus YTV:n peruspääomasta muodostuu jäsenkunnasta peruspääomaan vesihuolto-toimintojen yhdistämisen seurauksena siirtyvän omaisuuden arvosta sekä nykyisen YTV:n omaisuuden tasearvosta.

Peruspääoman suuruus on noin 500 miljoonaa euroa tilanteen 31.12.2008 mukaisesti. Peruspääoma ositetaan erikseen vesihuollolle (noin 480 milj. euroa) ja muille toiminnoille (noin 20 milj. euroa).

Jäsenkuntien osuudet peruspääomasta vesihuollon osalta ovat seuraavat: Helsinki 58,0 %, Espoo 22,3 %, Vantaa 19,4 % ja Kauniainen 0,3 %. Nykyisen YTV:n omaisuuden osalta peruspääoma määräytyy vuoden 2009 tilinpäätöksen tasearvojen perusteella. Peruspääoman määrän ja jäsenosuudet vahvistaa lopullisesti seutukokous.

Jäsenkuntien osuudet nykyisen YTV:n varoista ja veloista joukkoliikenteen poistumisen jälkeen ennen vesihuollon toimintojen yhdistämistä määräytyvät nykyisen YTV-lain 9 §:n mukaisesti. Nykyisen YTV:n jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon omaisuus arvostetaan tasearvoon.

Jäsenkuntien osuudet YTV:n varoista sekä vastuut veloista ja velvoitteista määräytyvät jäsenkuntien peruspääomaosuuksien suhteessa.

Espoon osuus vesihuoltotoiminnan yhdistämisen seurauksena siirtyvän omaisuuden kokonaiskaupahinnasta on (31.12.2008 tilanteen mukaan) noin 357 milj. euroa, josta peruspääomaosuus noin 107 milj. euroa ja lainaosuus noin 250 milj. euroa.

Oheimateriaalina olevan arvonnäytysraporttiyhteenvedon laskenta perustuu konsultin suosituksen mukaiseen jakoon siten, että Helsingin osuus peruspääomasta on 60 %, Espoon 21,30 %, Vantaan 18,60 % ja Kauniaisten 0,1 %. Sitten on sovittu jäsenkuntien osuuksista toisin aiemmin mainitulla tavalla.

4.3. Vesihuollon maksut ja maksujen yhtenäistäminen

Maksuja määritettäessä ja yhtenäistettäessä niistä saatujen tulojen tulee pitkällä aikavälillä kattaa vesihuollon investoinnit ja saneeraukset sekä muut toiminnan kustannukset ja taata jäsenkunnille kohtuullinen tuotto pääomalle. Taksarakenteella edistetään vesihuoltolain 18 § periaatteita – aiheuttamisperiaate ja kustannusvastaavuusperiaate.

Maksut yhtenäistetään koko YTV:n vesihuollon toiminta-alueella kolmen (3) vuoden siirtymäaikana vuoden 2012 loppuun mennessä. Jos perus- tai liittymismaksut määrätään toiminta-alueen eri osissa erisuuruiseksi, jäsenkunnan raja ei voi olla perusteena.

Espoossa maksut laskevat tariffien yhtenäistämisen kolmen vuoden siirtymäkauden aikana keskimäärin noin 10 %.

4.4. Vesihuollon investointien toteuttamisen ja rahoituksen periaatteet

YTV on velvollinen kustannuksellaan rakentamaan ja laajentamaan vesihuoltoverkostoaan kunkin jäsenkunnan kaava-alueellaan päättämässä ja asemakaava-alueen ulkopuolella kuntakohtaisen kehittämissuunnitelman mukaisessa aikataulussa ja laajuudessa.

YTV toteuttaa kustannuksellaan kaikki toiminta-alueensa uusinvestoinnit ja saneeraukset. YTV rahoittaa investointinsa tulorahoituksella, lainarahoituksella tai peruspääomaa korottamalla.

Espoon kannalta asia tarkoittaa sitä, että Espoon Veden investointiohjelma, mukaan lukien jätevedenpuhdistamo, on mahdollista toteuttaa ilman lisärahoitusta kaupungilta.

4.5. Jäsenkunnille maksettavat tuloutukset

YTV:n jäsenkunnille maksamat tuloutukset (peruspääoman korko, lainojen lyhennykset, lainakorko) on määritetty liiketaloudellisin perustein ja yhtenevästi kaikkien kaupunkien osalta. Tuloutustaso on määritetty siten, että vesihuolto-omaisuuden arvon turvaava saneeraustaso voidaan säilyttää.

Espoossa kaupungin saama tuloutus nousee lähtötilanteessa noin 28 %:n verran nykytasosta.

4.6. Hallinto ja päätöksenteko

YTV:n ylintä päätösvaltaa käyttää seutukokous. Sopimusluonnoksessa esitetään, että kullakin jäsenkunnalla on yksi (1) edustaja. YTV:n hallituksen sekä johtajan päätösvallassa määrätään organisaation hallinto- ja johtosäännöissä.

Äänivaltaosuudet jaetaan kuntien asukasluvun mukaisessa suhteessa kuitenkin niin, että yhdellä kunnalla ei voi olla yli 50 %:a äänivallasta.

Päätöksenteossa noudatetaan yksinkertaista äänen enemmistöä, ellei myöhemmin tehtävässä laissa tai hallinto- ja johtosäännöissä toisin määrätä.

4.7. Henkilöstövaikutukset

Luovuttajakuntien vesi- ja viemärlaitoksissa työskentelevä henkilöstö siirtyy YTV:n palvelukseen ns. vanhoina työntekijöinä liikkeen luovutuksen periaatteiden mukaisesti. Siirtyvän henkilöstön määrä on noin 570. Nykyisen YTV:n jakautuessa joukkoliikennetoimintoihin sekä jätehuollon ja seutu- ja ympäristötiedon toimintoihin, muut kuin joukkoliikennetoimintoihin siirtyvät henkilöt jatkavat YTV:ssä nykyisissä virka- ja työsuhteissaan entisin ehdoin.

Espoon kaupungilta siirtyvän henkilöstön määrä on noin 170 henkilöä.

Henkilöstön siirtymiseen liittyvistä kysymyksistä neuvotellaan kaupungin asianomaisten henkilöstöjärjestöjen kanssa tavanomaisen neuvottelukäytännön ja kaupungin yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Osa Espoon Veden henkilöstöstä ei tue muutosta. Yt-neuvottelun pöytäkirja on nähtävissä kokouksen asiakirjoissa. Kaupungin henkilöstötoimikunnalla ei ollut huomautettavaa asian johdosta. Pöytäkirja on nähtävissä kokouksen asiakirjoissa. Henkilöstönäkökulmasta asiaa on käsitelty seudullisesti yhteistyössä kaupunkien henkilöstöjärjestöjen ja työnantajaedustajien kanssa sekä PKS-seuran-taryhmässä että hankeorganisaation henkilöstöasioiden seuranta- ja ohjausryhmässä.

YTV:n henkilöstösuunnitelma ja tehtäväjärjestelyt tarkentuvat jatkovalmistelussa.

5. Yhdistämisen arviointia

Yhdistämällä yhteiseen seudulliseen organisaatioon vesihuollon, jätehuollon ja ilman laadun tarkkailun tehtävät sekä niitä tukevat toiminnot edistetään näiden palvelujen järjestämistä nykyistä asiakaslähtöisemmin ja tehokkaammin, kun asiakkaina ovat näissä palveluissa samat asuinkiinteistöt. Yhdistämisellä on myös mahdollista saavuttaa toiminnallisia hyötyjä tavoitteena kustannustehokkaat ja laadukkaat palvelut.

Tarkoitus on, että myös Helsingin seudun muut kunnat voivat jatkossa liittyä yhteiseen seutuorganisaatioon.

Yhteinen organisaatio keskittää kokonaisvastuun pääkaupunkiseudun vesihuollosta selkeästi yhdelle taholle. Tarkoitus on, että myös Helsingin seudun muut kunnat voivat jatkossa liittyä yhteiseen seutuorganisaatioon.

Vesihuoltotoiminta kattaa raakaveden hankinnan, veden puhdistuksen, veden jakelun, jäteveden kokoamisen, jäteveden puhdistuksen ja poistamisen mereen. Yhteisen organisaation perustamisella luodaan vesihuoltotoiminnalle parhaat kehittämisedellytykset vuosikymmeniksi eteenpäin. Toiminnan kehittämällä tarkoitetaan toimintavarmuuden turvaamista ja verkostojen laajentamista kysyntää vastaavasti. Yhteisen organisaatio ottaa tasapainoisesti huomioon myös kaupunkikohtaiset erityistarpeet.

Vesihuolto on hyvin pitkälle tuotantotoimintaa, myös verkostotoimintojen osalta. Olemassa olevien, yhteisten vesihuoltorakenteiden hallinta tehostuu yhteisen organisaation kautta. Vesihuollon investointien kokonaisvaltainen suunnittelu ja toteutus yhteisen organisaation toimesta luo säästöpotentiaalia erityisesti laitosinvestoinneissa. Yhdistäminen tuo säästöjä mm. resurssien tarkoituksenmukaisen kohdentamisen sekä hankintojen ja henkilöstön osalta. Yhdistämällä organisaatiot kilpailu osaavasta työvoimasta poistuu.

Asiakkaan ja kuntalaisen keskeiset odotukset vesihuoltolaitokselta ovat laadukkaat ja luotettavat tuotteet, toimintavarmuus ja edulliset hinnat. Näihin odotuksiin kyetään vastaamaan entistä paremmin yhteisen organisaation voimin. Yhteinen organisaatio luo edellytykset tariffien entistä maltillisemmalle kehitykselle suuruudenekonomian ja synergioiden ansiosta.

Mikäli valtuusto hyväksyy sille nyt tehdyn esityksen, niin kaupunginhallitus tulee myöhemmin erikseen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä.

Lisäksi valtuustolle nyt tehdyn esityksen täytäntöönpanon ehtona on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten valtuustot tekevät vastaavansisällöiset päätökset.

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta on 25.11.2008 omalta osaltaan hyväksynyt esityksen edelleen esitettäväksi kaupunginvaltuustoille pääkaupunkiseudun kaupunkien vesi- ja viemärilaitostointojen yhdistämisestä nykyisen YTV:n pohjalta toimivaan organisaatioon päätösehdotuksen mukaisesti.

6. Vaikutukset Espoole

Espoossa kaupungin saama tuloutus nousee lähtötilanteessa noin 28 %:n verran nykytasosta. Samalla vesimaksut laskevat tariffien yhtenäistämisen myötä keskimäärin noin 10 % kolmen vuoden siirtymäkauden aikana. Ilman organisaatioiden yhdistämistä olisi Espoon Veden investointiohjelman toteuttamiseksi taksoja Espoossa korotettava arviolta ainakin 15%.

YTV rakentaa ja laajentaa vesihuoltoverkostoaan kustannuksellaan kunkin jäsenkunnan kaava-alueellaan päättämässä aikataulussa ja laajuudessa. Espoon kannalta asia tarkoittaa sitä, että Espoon Veden investointiohjelma, mukaan lukien uusi jätevedenpuhdistamo, on mahdollista toteuttaa ilman lisärahoitusta kaupungilta.

Päätöshistoria

Kaupunginhallituksen konsernijaosto 1.12.2008 § 3

Ehdotus Kaupunginjohtaja:

Kaupunginhallituksen konsernijaosto ehdottaa kaupunginhallitukselle, että valtuusto

1
hyväksyy, että Espoon vesilaitostoinnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,

2
hyväksyy liitteenä olevan sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärilaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä,

3
oikeuttaa kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4
oikeuttaa kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,

5
päättää, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyttää YTV-lain muutosta.

Käsittely Byman esitti, että päätösehdotus hylätään.

Kurki Äikäs-Idänpään-Heikkilän kannattamana ehdotti, että päätösehdotukseen lisätään:

"Konsernijaosto hyväksyy esityksen, mutta edellyttää että hallituksen puheenjohtajuus sovitaan valtuustokausittain kiertäväksi."

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi Bymanin ehdotuksen raukeavan kannattamattomana.

Puheenjohtaja tiedusteli voidaanko Kurjen ehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen konsernijaoston hyväksyneen sen.

Päätös Kaupunginhallituksen konsernijaosto:

Petri Juuti & Riikka Rajala

Kaupunginhallituksen konsernijaosto hyväksyy esityksen, mutta edellyttää että hallituksen puheenjohtajuus sovitaan valtuustokausittain kiertäväksi.

Lisäksi kaupunginhallituksen konsernijaosto ehdottaa kaupunginhallitukselle, että valtuusto:

1
hyväksyy, että Espoon vesilaitostoiminnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,

2
hyväksyy liitteenä olevan sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä,

3
oikeuttaa kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4
oikeuttaa kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,

5
päättää, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyttää YTV-lain muutosta.
Kaupunginhallitus 1.12.2008 § 8

Ehdotus Kaupunginjohtaja:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto

1
hyväksyy, että Espoon vesilaitostoiminnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,

2
hyväksyy liitteenä olevan sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä,

3
oikeuttaa kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4
oikeuttaa kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,

5
päättää, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyttää YTV-lain muutosta.

Käsittely Uotila Bymanin kannattamana teki seuraavan ehdotuksen:

"Esitän, että kaupunginhallitus ehdottaisi valtuustolle, että Espoon vesilaitostointoja ei yhdistetä Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitostointojen kanssa eikä siirretä YTV:lle.

Perustelut:

Espoon kaupungin ei ole tarkoituksenmukaista luopua omasta, hyvin hoidetusta, hyvin toimivasta ja turvallisesta sekä tuottavasta Espoon Vedestä ja liittää sitä YTV:hen. Nykyinen sopimus pohjainen

yhteistyö on toiminut hyvin ja sen puitteissa on pääkaupunkiseudulla jo saavutettu tuotannollisen toiminnan mittakaavaedut. Myöskään vesihuoltolain tavoitteena ei ole alueellisten monopolien muodostaminen ja kilpailun rajoittaminen.

Uudessa YTV-organisaatiossa määräysvaltaa käyttäisi perussopimuksen mukaan Helsinki, jonka äänivaltaosuus yksinään olisi 50 %, päätöksenteossa noudatettaisiin yksinkertaista enemmistöä, puheenjohtaja olisi aina suurimmasta jäsenkunnasta ja äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee.

Espoon Vesi on syytä säilyttää kaupungin omistuksessa ja määräysvallassa. Vain näin voidaan turvata jatkossakin Espoon edut vanhojen ja uusien alueiden kehittämisessä, kun tiedossa on mm. Helsingin vanhan vesi- ja viemäriverkoston suuret korjaustarpeet. Arvioitu 10 % vesihuoltotariffien aleneminenkin tulisi mitä todennäköisimmin jäämään ohimeneväksi ilmiöksi.

Alueellista vesilaitosyhteistyötä voidaan pääkaupunkiseudulla laitoksia yhdistämättä edistää monin eri tavoin mm. yhteishankinnoilla, käyttö- ja ylläpitotehtävissä sekä tutkimus- ja laboratoriotoiminnassa.”

Kurki Bymanin kannattamana teki seuraavan lisäysehdotuksen:

”Lisäksi kaupunginhallitus päättää, että YTV:n tulevan hallinnon valmistelussa tavoitteena on valtuustokausittain kiertävä hallituksen puheenjohtajuus.”

Karhula Leppäkorven ym. kannattamana teki seuraavan lisäysehdotuksen:

”Veloitetaan järjestämään työpaikoilla YT-kokoukset ennen valtuuston käsittelyä.”

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko Kurjen ja Karhulan lisäysehdotukset yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotuksia ei vastustettu, puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen hyväksyneen ne.

Puheenjohtaja totesi, että Uotilan ehdotuksen johdosta on äänestettävä.

Kädennostoaänestyksessä esittelijän ehdotuksen puolesta äänesti 13 ja Uotilan ehdotuksen puolesta 2 jäsentä.

Puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen 13 äänellä 2 ääntä vastaan hylänneen Uotilan ehdotuksen.

Päätös Kaupunginhallitus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto

1
hyväksyy, että Espoon vesilaitostoiminnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kainuolaisten vesilaitostoimintojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,

2
hyväksyy liitteenä olevan sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostoimintojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä,

3
oikeuttaa kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4
oikeuttaa kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,

Petri Juuti & Riikka Rajala

5

päätää, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniainen kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyttää YTV-lain muutosta,

Kaupunginhallitus velvoittaa järjestämään työpaikoilla YT-kokoukset ennen valtuuston käsittelyä.

Lisäksi kaupunginhallitus päättää, että YTV:n tulevan hallinnon valmistelussa tavoitteena on valtuustokausittain kiertävä hallituksen puheenjohtajuus.

Valtuusto 15.12.2008 § 4

Ehdotus Kaupunginhallitus:

Valtuusto

1

hyväksyy, että Espoon vesilaitostoiminnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kauniainen vesilaitostointojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,

2

hyväksyy liitteenä olevan sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edellytyksistä,

3

oikeuttaa kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4

oikeuttaa kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,

5

päätää, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauniainen kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyttää YTV-lain muutosta.

Käsittely Merra Viljakaisen ym. kannattamana teki seuraavan lisäysehdotuksen:

"Lisäksi valtuusto toteaa, että Espoo päättää jätevedenpuhdistamon sijainnista itsenäisesti."

Byman Laukkasen ym. kannattamana ehdotti, että asia hylätään.

Uotila Kivekkään kannattamana teki seuraavan toivomusehdotuksen:

"Valtuusto toivoo, että lähtökohtana henkilöstöä koskevissa jatkoneuvotteluissa olisi, että virka- ja työsuhte-ehdot säilyvät vähintään nykyisellä tasolla ainakin ensimmäiset 5 vuotta."

Kemppi-Virtanen Heidi Mikkolan kannattamana esitti, että asia jätetään pöydälle.

Keskustelun pöydällepanosta päätyttyä puheenjohtaja ehdotti, että äänestyksessä ne, jotka kannattavat Kemppi-Virtasen ehdotusta, äänestävät "jaa" ja ne, jotka vastustavat sitä, äänestävät "ei". Valtuusto hyväksyi puheenjohtajan ehdotuksen.

Äänestyksessä valtuusto 37 äänellä 30 ääntä vastaan, hyväksyi Kemppi-Virtasen pöydällepanoehdotuksen. Äänestyslista on pöytäkirjan liitteenä.

Päätös Valtuusto:

Valtuusto jätti asian pöydälle.

Oheismateriaali

- Tiivistelmä arvonmääritysraportista (Omaisuuksien arvon, luovuttamismenettelyn ja omistajatulou-
tusten määrittäminen)
- Uuden vesilaitoksen ennustettu tuloslaskelma, tase ja kassavirtalaskelma
- Palveluliikelaitosten lautakunnan lausunto 13.11.2008
- Yhteistoimintamenettelyiden sekä työpaikkakokousten pöytäkirjat

Liite

- Sopimus pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämisen periaatteista ja edelly-
tyksistä

LIITE 1

Ehdotus

Kaupunginhallitus:

Valtuusto

1

hyväksyy, että Espoon vesilaitostoiminnot yhdistetään vuoden 2010 alusta Helsingin, Vantaan ja Kau-
niaisten vesilaitostointojen kanssa ja että ne siirretään nykyiseen YTV:hen, johon jäävät edelleen
jätehuollon sekä seutu- ja ympäristötiedon toiminnot,

2

hyväksyy liitteenä olevan sopimuksen pääkaupunkiseudun vesi- ja viemärlaitostointojen yhdistämi-
sen periaatteista ja edellytyksistä,

3

oikeuttaa kaupunginhallituksen tekemään sopimukseen vähäisiä muutoksia ja tarkennuksia,

4

oikeuttaa kaupunginhallituksen päättämään Espoon Veden toimintojen ja omaisuuden luovuttamiseen
ja yhdistämiseen YTV:hen sekä henkilöstön siirtoon liittyvistä järjestelyistä,

5

päättää, että tämän päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että Helsingin, Vantaan ja Kauni-
aisten kaupunkien valtuustot tekevät vastaavansisältöiset päätökset. Järjestelyn toteutuminen edellyt-
tää YTV-lain muutosta.

Espoo on nopeasti kasvanut, moderni ja suomalaisittain suuri kaupunki. Espoo on 2000-luvun alussa Suomen toiseksi suurin kaupunki, jossa on noin 240 000 asukasta. Kaupungin väestönkasvu on ollut maamme mittakaavassa erittäin nopeaa, sillä 1950-luvun alussa espoolaisia oli alle 30 000. Espoon väkiluku kasvaa ennusteiden mukaan Suomen kunnista eniten vuoteen 2040 mennessä. Pienempien arvioiden mukaan tuohon mennessä väestö kasvaa 54 000 hengellä, mutta suurempien arvioiden perusteella väestön lisäys olisi yli 70 000 asukasta vuoteen 2030 mennessä. Tällöin ylittyisi jo 300 000 asukkaan raja. Kaupungin historiaa ja tulevaisuutta leimaa nopea väestönkasvu, joka vaikuttaa voimakkaasti myös vesihuoltoon. Vesihuollon alkutaival oli monivaiheinen ja sisältää useita yhteistyövaiheita jo ennen varsinaisia yhdistymishankkeita. Tässä dosentti Petri Juutin ja DI Riikka Rajalan tutkimuksessa käsitellään näitä varhaisia yhteistyöhankkeita sekä myös uusia 2000-luvun vaiheita.

***Vesihuoltoa
ajetaan yhteen
kuin käärmettä
pyssyyn***

Länsiväylä 26.10.2008